

๔,๓๕๐ การทรงงาน
เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชน

**“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม
เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”**

พระปฐมบรมราชโองการ ในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก
วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓

๔,๓๕๐ การทรงงาน
เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชน

ที่ กร ๐๐๑๐/๕๕๓

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ

เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
๒๐๑๒ ซอยอรุณอมรินทร์ ๓๖ ถนนอรุณอมรินทร์
แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

๑๑ มีนาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจัดพิมพ์หนังสือเฉลิมพระเกียรติ

เรียน ราชเลขาธิการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย กรอบโครงร่างหนังสือเฉลิมพระเกียรติ

เนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๖ พรรษา ในปี พุทธศักราช ๒๕๕๖ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดงานเฉลิมพระเกียรติ เพื่อน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงปฏิบัติ พระราชกรณียกิจเพื่อพสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด อีกทั้งเป็นการเผยแพร่ขยายผลองค์ความรู้ และผลสำเร็จจาก โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในการนำไปประยุกต์ใช้พัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต โดยกำหนดจัดงานร่วมกับ สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓ ในช่วงเดือนเมษายน ๒๕๕๖ ณ ชาเลนเจอร์ฮอลล์ อิมแพค เมืองทองธานีและ ร่วมกับกองทัพไทยจัดงานในช่วงเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๖ ณ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ ถนนแจ้งวัฒนะ ซึ่งในการจัดงานดังกล่าวได้มีการจัดทำหนังสือผลงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเพื่อเฉลิมพระเกียรติด้วย

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ และเกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด สำนักงาน กปร. ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติดังกล่าว เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เสริมสร้าง ความรู้ความเข้าใจและขยายผลองค์ความรู้ตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริไปสู่สาธารณชนอย่างกว้างขวาง ต่อไป ดังรายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณานำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลี พระบาทต่อไปด้วย จะขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์)

เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สำนักประชาสัมพันธ์

โทรศัพท์ ๐-๒๔๔๗-๘๕๕๙

โทรสาร ๐-๒๔๔๗-๘๕๖๑

สำนักงาน กปร.
เลขที่.....1242.....
รับวันที่.....๕ มิ.ย.๕๖.....
เวลา.....

ที่ รล ๐๐๐๕.๓/๗๕๐๕

สำนักพระราชเลขานุการ
พระบรมมหาราชวัง กทม. ๑๐๒๐๐

๑๖ เมษายน ๒๕๕๖

เรื่อง พระราชทานพระบรมราชานุญาต

เรียน เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

อ้างถึง หนังสือที่ กร ๐๐๑๐/๕๕๓ ลงวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๖

ตามที่ท่านได้มีหนังสือขอให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเชิญพระบรมฉายาลักษณ์ พระบรมฉายาลักษณ์ที่ฉายกับสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และภาพพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตามสำเนาที่แนบมา เพื่อเชิญไปลงพิมพ์บนปกหน้าและในหนังสือ “ดิน น้ำ ลม ไฟ สมดุลสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม และเชิญไปจัดนิทรรศการ “ดิน น้ำ ลม ไฟ สมดุลสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุม อิมแพ็ค เมืองทองธานี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ระหว่างวันที่ ๒๐ - ๒๒ เมษายน ๒๕๕๖ และศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ เขตหลักสี่ ระหว่างวันที่ ๑๕ - ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๕๖ ความแจ้งอยู่แล้ว นั้น

ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว พระราชทานพระบรมราชานุญาต

(นายจิตรพัฒน์ ไตรฤกษ์)

รองราชเลขาธิการ ปฏิบัติราชการแทน
ราชเลขาธิการ

กองข่าว

โทร ๐๒ ๒๒๐ ๗๒๐๐ ต่อ ๓๔๐๖

โทรสาร ๐๒ ๒๒๐ ๗๓๒๒

เว็บไซต์ : www.ohm.go.th

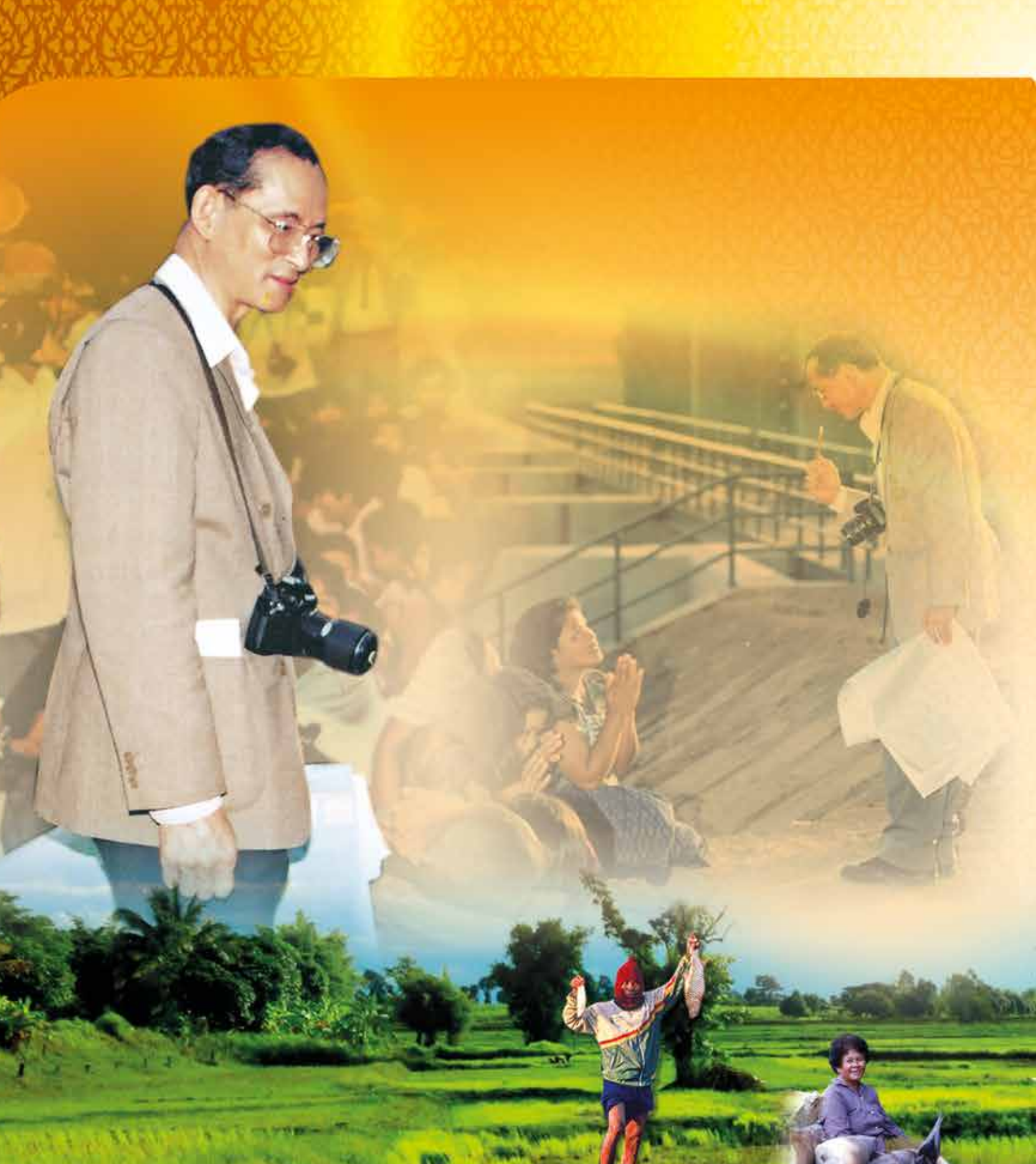
คำนำ

นับเป็นเวลากว่า ๖๗ ปีแห่งการครองราชย์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงประกอบพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ เพื่อบำบัดความทุกข์ยากและเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ แม้ในท้องถิ่นทุรกันดารห่างไกล ทรงห่วงใย และไม่เคยทอดทิ้งประชาชน จึงก่อให้เกิดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีจุดมุ่งหมายให้ประชาชนมีความเป็นอยู่อย่างพอเพียงควบคู่กับการพัฒนาที่ยั่งยืน

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ในฐานะหน่วยงานกลางในการประสานแผนและความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปตามแนวพระราชดำริ โดยอาศัยหลักการทรงงาน อาทิ เศรษฐกิจพอเพียง ความประหยัด เรียบง่าย ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ แก้ไขปัญหาจากจุดเล็ก ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดประโยชน์ส่วนรวม โดยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ปีพุทธศักราช ๒๕๕๖ มีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริแล้ว ๔,๓๕๐ โครงการ ที่ได้พระราชทานแก่ประชาชนทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ทั้งโครงการด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ ด้านการเกษตร ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านส่งเสริมอาชีพ ด้านคมนาคมสื่อสาร ด้านสวัสดิการสังคม ด้านสาธารณสุข และด้านอื่นๆ ซึ่งล้วนเป็นโครงการที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชน

ในโอกาสที่ สำนักงาน กปร. ได้ร่วมกับกองทัพไทย จัดงานนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศ์ จึงได้จัดทำหนังสือ **“๔,๓๕๐ การทรงงาน เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชน”** เพื่อแสดงให้เห็นประจักษ์ถึงผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง ๔,๓๕๐ โครงการ ประโยชน์สุขที่เกิดขึ้นกับประชาชนในภูมิภาคต่างๆ และเผยแพร่แนวพระราชดำริ และหลักการทรงงาน ซึ่งประชาชนสามารถน้อมนำไปปฏิบัติและเดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทอันจะเป็นรากฐานของการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
(สำนักงาน กปร.)

สาร พลเอก ณะศักดิ์ ปฎิมาประกร ผู้บัญชาการทหารสูงสุด.....	๙
สาร นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์ เลขาธิการ กปร.	๑๐
สาร พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบก.....	๑๒
สาร พลเรือเอก สุรศักดิ์ หุ่นเรืองรมย์ ผู้บัญชาการทหารเรือ.....	๑๓
สาร พลอากาศเอก ประจิน จั่นตอง ผู้บัญชาการทหารอากาศ.....	๑๔
สาร พลตำรวจเอก อุดมย์ แสงสิงแก้ว ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ.....	๑๕

ส่วนที่ ๑ : ๔๓๕๐ การทรงงาน เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชน..... ๑๗

ส่วนที่ ๒ : ผลสำเร็จโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ..... ๓๓

- โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขตพื้นที่ภาคกลาง..... ๓๓
- โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ..... ๕๕
- โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขตพื้นที่ภาคเหนือ..... ๗๓
- โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขตพื้นที่ภาคใต้..... ๘๘

ส่วนที่ ๓ : การขยายผลสู่ประชาชน..... ๑๐๕

- เมนูที่โดดเด่นของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๖ แห่ง..... ๑๐๕
- เศรษฐกิจพอเพียง : กระบวนการต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ..... ๑๒๗
- โครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ...เพราะน้ำคือชีวิต... .. ๑๓๕
- หญ้าแฝก : ความมหัศจรรย์บนผืนดิน..... ๑๔๗

ส่วนที่ ๔ : ประโยชน์สุขแห่งมหาชน..... ๑๕๕

- ประโยชน์สุขของราษฎรจากภูมิภาคต่างๆ..... ๑๕๕
 - ภาคกลาง..... ๑๕๕
 - ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ..... ๑๖๐
 - ภาคเหนือ..... ๑๖๔
 - ภาคใต้..... ๑๖๖

ส่วนที่ ๕ : บทสรุปแห่งการพัฒนา..... ๑๗๑

ภาคผนวก..... ๑๘๐

สารบัญญชาการทหารสูงสุด

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประกอบพระราชกรณียกิจด้วยพระราชหฤทัยอันมุ่งมั่น ทุ่มเทพระวรกาย พระวิริยอุตสาหะ และทรงงานหนัก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยมุ่งหวังให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จนเป็นที่มาของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งปรากฏอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ ที่พระราชทานให้กับปวงชนชาวไทย

กองทัพไทยเป็นหน่วยงานด้านความมั่นคงมีภารกิจสำคัญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประการหนึ่งคือ การพัฒนาประเทศ จึงได้สนองพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้วยการสนับสนุนกำลังพลและยุทโธปกรณ์อย่างทุมเท และเต็มความสามารถ เพื่อดำเนินงานโครงการดังกล่าวให้เป็นรูปธรรมอย่างแท้จริงและขยายผลความสำเร็จของโครงการไปสู่ประชาชน อันจะเป็นการเสริมสร้างยุทธศาสตร์ความมั่นคงตามแนวชายแดนให้มีความเข้มแข็ง สามารถอยู่ร่วมกันกับประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างสงบสุข

ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ท่าน กองทัพไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชน จึงได้ร่วมกันจัด “นิทรรศการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” ภายใต้หัวข้อ “ได้ร่วมพระบารมีจักกรีวงศ์” ในระหว่างวันที่ ๑๓ - ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๖ ณ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ เพื่อแสดงออกถึงความจงรักภักดีและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

การจัดทำหนังสือ “๔.๓๕๐ การทรงงาน เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชน” ที่สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้จัดทำขึ้นเพื่อแจกให้กับผู้ที่เข้าชมนิทรรศการฯ นับว่าเป็นหนังสือที่มีคุณค่ายิ่ง โดยได้รวบรวมเนื้อหาความเป็นมา และการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินในรูปแบบต่างๆ ไว้ในเอกสารเล่มเดียวกัน ซึ่งนอกจากจะเป็นการเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์แล้ว ยังจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนชาวไทยได้ศึกษาเรียนรู้ สามารถน้อมนำแนวพระราชดำริไปปฏิบัติและประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตให้มีความสุขได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

พลเอก ณะศักดิ์ ปฎิมาประกร
ผู้บัญชาการทหารสูงสุด

พลเอก

(ณะศักดิ์ ปฎิมาประกร)
ผู้บัญชาการทหารสูงสุด

นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์
เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สารเลขาธิการ กปร.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงงาน

๔,๓๕๐ โครงการใน ๗๗ จังหวัดทั่วไทย

ผมเป็นผู้หนึ่งที่มีโอกาสได้ทำงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินานถึง ๓๒ ปี ภายใต้สำนักงาน กปร. ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ประสานงานในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ภารกิจสำคัญ คือ ติดตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศ์ ในการรวบรวมพระราชดำริและนำมาประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ ภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ เอกชนต่างๆ เพื่อให้โครงการเกิดประโยชน์ เกิดประสิทธิภาพและแก้ปัญหาให้กับพี่น้องประชาชนได้อย่างแท้จริง

โครงการต่างๆ จึงเกิดขึ้นจากพระปฐมบรมราชโองการ “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำรัสไว้ตอนหนึ่งว่า **“...ไม่พึงพอใจที่เพียงแต่เยี่ยมเยียนราษฎรหรือเพียงแต่ทำในสิ่งที่เคยทำกันเป็นประจำ เราต้องพยายามทำดีกว่านี้ เราต้องพยายามช่วยรัฐบาลส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น เพราะว่าเราเป็นประเทศด้อยพัฒนา ดังนั้นการเพียงแต่ไปเยี่ยมเยียนราษฎรถือว่าเป็นหน้าที่ของประมุขของประเทศจะต้องทำตามประเพณีนั้น เป็นเรื่องไร้สาระ...”**

จากพระราชดำรัสดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าไม่ได้ทรงต้องการเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมประชาชนเท่านั้น แต่สิ่งที่อยู่ในพระราชหฤทัยตลอดเวลา คือ ต้องสามารถมีส่วนร่วมในการบรรเทาความทุกข์ยากของประชาชน หากไม่สามารถมีส่วนร่วมในการบรรเทาความทุกข์ยากของประชาชนแล้ว ก็ถือว่าการเป็นประมุขของประเทศประสบความล้มเหลว

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริซึ่งเป็นโครงการแรก เกิดขึ้นเมื่อประมาณ ๖๐ ปีที่แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมประชาชนที่อำเภอหัวหิน ระหว่างทางรถติดหล่ม ทั้งทหาร ตำรวจและชาวบ้านพยายามช่วยกันเข็นรถ จนกระทั่งขบวนเสด็จฯ เดินทางต่อไปได้ เหตุการณ์นั้นทำให้เห็นว่า แม้แต่พระมหากษัตริย์ยังประสบความยากลำบากขนาดนี้ แล้วประชาชนในพื้นที่ต้องยากลำบากในการเดินทางมาก ได้พระราชทานพระราชดำริแก้ไขปัญหา โดยพระราชทานรถสำหรับสร้างถนนให้กับตำรวจตระเวนชายแดน เพื่อไปสร้างถนนให้กับชาวบ้าน

แสดงให้เห็นว่าเมื่อทรงพบปัญหาของประชาชนก็ไม่ได้ทรงละเลยหรือทิ้งปัญหานั้นไป แต่มีพระราชดำริว่าจะช่วยประชาชนอย่างไร นอกจากนี้ ยังมีโครงการอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในอำเภอหัวหิน เช่น โครงการอ่างเก็บน้ำแห่งแรกที่เขาเต่า เนื่องจากบริเวณนั้นมีแต่น้ำเค็ม จึงมีพระราชดำริให้คิดสร้างอ่างเก็บน้ำจืด โดยพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ ให้เริ่มต้นดำเนินการ

ปัจจุบันทางสำนักงาน กปร. ได้พยายามรวบรวมข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้งหมด นับได้เฉพาะจุดหรือสถานที่ที่สามารถรู้พิถีพิถันชัดเจนว่า ขณะนี้มี ๔,๓๕๐ โครงการในทุกจังหวัดของประเทศไทย แสดงให้เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เคยเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรทั้ง ๗๗ จังหวัด โดยโครงการหลักที่มีพระราชดำริมากที่สุด คือ “การพัฒนาแหล่งน้ำ” จำนวน ๒,๙๕๕ โครงการ ซึ่งเป็นการบริหารจัดการน้ำตั้งแต่บนท้องฟ้ามาสู่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ ตั้งแต่ภาคเหนือของประเทศไทย บริหารจัดการน้ำตั้งแต่เกิดเป็นฝนตกหยาดแรก จนลงมาเป็นแม่น้ำ ปิง วัง ยม น่าน ไหลมาเรื่อยๆ จนออกทะเล

จากสถิติประเทศไทยพบว่า ฝนจะตกปีละประมาณ ๗ แสนล้านลูกบาศก์เมตร แต่อ่างเก็บน้ำ เขื่อนเก็บน้ำ ในประเทศไทยสามารถเก็บน้ำฝนได้ไม่เกินร้อยละ ๑๐ จึงมีพระราชดำริให้หาที่เก็บน้ำ และสถานที่ที่เก็บน้ำที่ดีที่สุดคือ “ป่า” ป่ามีเนื้อที่เป็นลำต้นไว้กักน้ำและจะค่อยๆ คายน้ำโดยธรรมชาติ ฉะนั้นหากบำรุงรักษาและสร้างป่าให้ดีจะเป็นประโยชน์มาก

มีพระราชดำริให้ทรงทำฝายเล็กๆ ในป่าเพื่อชะลอน้ำไว้ในป่าให้มากที่สุด เมื่อน้ำค่อยๆ ไหลลงมาจึงให้ปลูกหญ้าแฝกเพื่อไปดักน้ำไว้ ก่อนที่น้ำจะลงมาที่เชิงเขา สร้างอ่างเก็บน้ำ สร้างเขื่อนไว้เพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม ทำแก้มลิง ทางกันน้ำ ทางน้ำผ่านสุดท้ายเมื่อใช้น้ำต่างๆ เป็นประโยชน์แล้ว น้ำเหล่านั้ันเกิดเป็นน้ำเสีย จึงคิดหาวิธีบำบัดน้ำเสีย เกิดเป็นโครงการกักหน้้ำน้ำซ้้ำพัฒนาใช้พืชต่างๆ ในการบำบัดน้ำเสีย สุดท้ายน้ำจะลงไปที่ป่าชายเลน ช่วยกรองน้ำและดักน้ำเสียก่อนลงสู่ทะเล

นี่คือความเชื่อมโยงของโครงการทั้งหมดที่เกี่ยวกับเรื่องน้ำ ที่มีพระราชดำริบริหารจัดการ ที่กล่าวมาเป็นเพียงเรื่องเดียว ยังมีเรื่องอื่นๆ อาทิ การเกษตรกรรม, สิ่งแวดล้อม, การส่งเสริมอาชีพ, การคมนาคมสื่อสาร, การสวัสดิการสังคม และอีกมากมาย โดยทั้ง ๔,๓๕๐ โครงการ แยกเป็นโครงการที่เกิดขึ้นในภาคเหนือ ๑,๕๘๘ โครงการ ภาคกลาง/กทม. ๘๑๔ โครงการ ภาคตะวันออก/เฉียงเหนือ ๑,๐๒๔ โครงการ และภาคใต้ ๗๗๔ โครงการ

สำนักงาน กปร. ขอขอบคุณ กองทัพอากาศ ที่ร่วมกันจัดงานเฉลิมพระเกียรติในครั้งนี้ เพื่อแสดงให้เห็นประจักษ์ถึงผลสำเร็จของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ “๔,๓๕๐ การทรงงาน เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชน” และเชื่อมั่นอย่างยิ่งว่าการได้ร่วมกันขับเคลื่อนขยายผลสำเร็จและองค์ความรู้ของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริจะเป็นแรงพลังสร้างประโยชน์สุขสู่ประชาชนอย่างยั่งยืนตลอดไป

(นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์)

เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา
ผู้บัญชาการทหารบก

สารบัญญชการทหารบก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชหฤทัยมุ่งมั่นในการที่จะแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของพสกนิกรชาวไทย เสมือนหนึ่งเป็นความทุกข์ของพระองค์ พระองค์จึงทรงมีพระราชดำริที่จะพัฒนาความเป็นอยู่ของพสกนิกรให้เกิดความ “พออยู่ พอกิน” ด้วยพระอัจฉริยภาพและสายพระเนตรอันยาวไกลของพระองค์ จึงทรงพระราชทานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริหลายโครงการกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย ซึ่งนอกจากจะแสดงถึงความห่วงใยของพระองค์ที่ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทยแล้ว ยังสามารถยืนยันได้ถึงพระปรีชาสามารถของพระองค์ว่าทรงพระราชทานแนวทางในการแก้ปัญหาต่างๆ เหล่านั้นได้อย่างถูกต้องและตรงเป้าหมายอีกด้วย

กองทัพบก ได้สนองพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ โดยได้ให้ความสำคัญสูงสุดต่อโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและถือเป็นความเร่งด่วนอันดับแรก ที่จะต้องดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยเร็วที่สุด โดยการใช้กำลังพลและทรัพยากรที่มีอยู่เข้าร่วมดำเนินการ และเป็นแกนกลางในการประสานงานกับส่วนราชการต่างๆ ที่เข้าร่วมดำเนินการ โดยมุ่งเน้นการร่วมมือกับทุกหน่วยงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน ซึ่ง กองทัพบก ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องพร้อมทั้งสร้างประโยชน์ให้กับประชาชนในพื้นที่เป็นจำนวนมาก

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นอย่างหาที่สุตมิได้ กองทัพบก จะเดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาท โดยการน้อมนำแนวพระราชดำริในการส่งเสริมการเรียนรู้ในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เพื่อยกระดับฐานะความเป็นอยู่และส่งเสริมอาชีพของประชาชน รวมทั้งส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ และกระตุ้นจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการเสริมสร้างความมั่นคง สงบสุขของชาติ และดำเนินงานตามอุดมการณ์ เพื่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และประชาชน รวมทั้งพัฒนาประเทศชาติ ให้มีความรุ่งเรืองอย่างยั่งยืนตลอดไป

พลเอก

(ประยุทธ์ จันทร์โอชา)

ผู้บัญชาการทหารบก

สารบัญญชการทหารเรือ

พลเรือเอก สุรศักดิ์ หุ่นเรืองรมย์
ผู้บัญชาการทหารเรือ

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ พระองค์ได้ตั้งพระราชหฤทัย และทรงอุทิศพระวรกายในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่พสกนิกรชาวไทยเสมอมา แนวพระราชดำริในทุกๆ ด้านที่พระราชทานไว้เกิดจากการที่ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรทั่วทุกภูมิภาค และทรงทราบถึงสภาพความเป็นอยู่ตลอดจนปัญหาต่างๆ ได้กลายเป็นที่มาของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริจำนวนมากถึง ๔,๓๕๐ โครงการ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นโครงการที่เปี่ยมไปด้วยคุณค่าเนกอนันต์ นำมาซึ่งความรุ่งเรืองเจริญก้าวหน้า และความสุขอย่างยั่งยืนของปวงชนชาวไทยทุกหมู่เหล่า ส่งผลให้แผ่นดินไทยมีความร่มเย็นจวบจนวันนี้ และเป็นรากฐานอันมั่นคงสืบไปในภายหน้า

นิทรรศการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และกองทัพไทย ได้ร่วมกันจัดขึ้นในครั้งนี้ไม่เพียงแต่จะเป็นการเผยแพร่พระเกียรติคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในฐานะพระมหากษัตริย์ผู้ทรงมีพระอัจฉริยภาพในทุกๆ ด้านเท่านั้น หากยังเป็นการปลุกจิตสำนึกของอนุชนไทยในปัจจุบันสมัยให้ตระหนักรับรู้ และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ พร้อมทั้งยึดมั่นไว้เป็นหลักชัยในการดำเนินชีวิต ในฐานะพสกนิกรชาวไทยผู้เปี่ยมไปด้วยความจงรักภักดี และจักเกิดไว้เหนือกิเลสซึ่งพระเกียรติคุณของพระองค์สืบไป

พลเรือเอก

(สุรศักดิ์ หุ่นเรืองรมย์)

ผู้บัญชาการทหารเรือ

พลอากาศเอก ประจิน จั่นตอง
ผู้บัญชาการทหารอากาศ

สารผู้บัญชาการทหารอากาศ

นับจากพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในพระบรมมหาราชวัง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทาน พระปฐมบรมราชโองการว่า เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุข แห่งมหาชนชาวสยาม นับจากวันนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ และทรงมีพระราชหฤทัย มุ่งมั่นที่จะทรงแก้ไขปัญหาเดือดร้อนของราษฎร อันนำไปสู่โครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริหลายพันโครงการ โดยเฉพาะทรงริเริ่ม วางรากฐานการดำเนินงานตามโครงการพระราชดำริต่างๆ เพื่อพัฒนา ประเทศ นับเป็นมหากรุณาธิคุณแก่พสกนิกรชาวไทยอย่างยิ่ง

กองทัพอากาศเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่ได้สนองเบื้องพระยุคลบาทสนับสนุนโครงการอันเนื่อง มาจากพระราชดำริหลายๆ โครงการที่ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้แก่ โครงการ พระราชดำริฝนหลวง ซึ่งกองทัพอากาศได้จัดเครื่องบินและเจ้าหน้าที่ตลอดจนอุปกรณ์และสถานที่ร่วมปฏิบัติ มาโดยตลอด ซึ่งการปฏิบัติการฝนหลวงได้ขยายตัวมีการพัฒนาเทคนิค โดยกองทัพอากาศได้ร่วมค้นคว้า และผลิตกระสุนสารเคมีซิลเวอร์ไอโอไดด์ เพื่อใช้ปฏิบัติการทำฝนในเมฆเย็นที่ระยะสูง การมีส่วนร่วม ในการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการผลิตข้าวกล้องแรกผลิ ตามโครงการส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในพื้นที่บ้านยางน้อย อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี การอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้โดยร่วมดำเนินโครงการโปรยเมล็ดพันธุ์พืชในอากาศ การสนับสนุนโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี บริเวณพระมหาธาตุ นภพลภูมิสิริ ดอยอินทนนท์ เป็นต้น กองทัพอากาศมีความภาคภูมิใจที่ได้นำเสนอผลงานที่ได้ร่วม ในการสนองเบื้องพระยุคลบาท และยังเป็นประโยชน์ต่อการเผยแพร่พระเกียรติคุณของพระองค์ให้เป็นที่ประจักษ์ แก่สาธารณชนอย่างกว้างขวางอีกด้วย

ในโอกาสที่กองทัพอากาศได้ร่วมกิจกรรมโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อแสดงออกถึง ความจงรักภักดี และน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณแห่งพระองค์ ที่ได้ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ เพื่อประโยชน์ สุขของประชาชน และประเทศชาติตลอดไป

พลอากาศเอก

(ประจิน จั่นตอง)

ผู้บัญชาการทหารอากาศ

สารบัญญชากการตำรวจแห่งชาติ

พลตำรวจเอก อุดลย์ แสงสิงแก้ว
ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

ตลอดระยะเวลาแห่งการครองราชย์ เป็นที่ประจักษ์ชัดถึงน้ำพระทัยและพระเมตตาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงงานอย่างหนักและเหน็ดเหนื่อย ทรงเสียสละความสุขส่วนพระองค์ ทรงร่วมทุกข์ร่วมสุขกับเหล่าพสกนิกรผู้ทุกข์ยาก ด้วยการเสด็จฯ ไปในถิ่นทุรกันดารเพื่อทรงสดับรับฟังทุกข์สุขของราษฎรด้วยพระองค์เอง จนแนพระราชหฤทัยในสาเหตุของปัญหาแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าช่วยเหลือตามแนวพระราชดำริ และจัดทำโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนต่อไป ชวนนำพาประเทศให้เจริญก้าวหน้าภายใต้ร่มพระบารมีและทรงดูแลราษฎรประดุจพ่อดูแลลูก เพื่อช่วยเหลือราษฎรให้พ้นจากความทุกข์ยาก ดังพระราชปณิธานที่พระราชทานพระปฐมบรมราชโองการความว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

จากพระบรมราโชบายในการแก้ไขปัญหาของประเทศ ที่ทรงริเริ่มจนสำเร็จเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีโอกาสได้รับสนองพระราชดำรินี้ในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท โดยในปี พ.ศ. ๒๕๐๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานรถแทรกเตอร์ให้แก่ตำรวจพลร่มค่ายนเรศวร เพื่อใช้พัฒนาเส้นทางสัญจรในพื้นที่บ้านห้วยมงคล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งนับเป็นโครงการพัฒนาตามพระราชดำริโครงการแรกและนับเป็นจุดเริ่มต้นของการสนองงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งยังความปลาบปลื้มใจให้แก่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ได้รับความไว้วางพระราชหฤทัย มอบหมายให้สนองงานด้านต่างๆ อันเป็นการแบ่งเบาพระราชภารกิจในอันที่จะช่วยเหลือประชาชนให้อยู่ดีกินดี มีคุณภาพชีวิตที่ดี

มีความร่มเย็นเป็นสุข เพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติสืบไป

พลตำรวจเอก

(อุดลย์ แสงสิงแก้ว)

ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

ส่วนที่ ๑

๔,๓๕๐ การทวงงาน เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชน

ปี ๒๔๘๙ : ๓ ผู้ไม่เคยละทิ้งประชาชน

**“ถ้าประชาชนไม่ทิ้งข้าพเจ้า
แล้วข้าพเจ้าจะละทิ้งอย่างไรได้”**

พระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๙ ที่จะทรงมีต่อบกับประชาชนของพระองค์ในวันที่เสด็จพระราชดำเนินกลับสวีตเซอร์แลนด์ เพื่อทรงศึกษาต่อ แม้จะไม่ได้ทรงตอบประชาชนที่ร้องตะโกนขึ้นว่า “อย่าละทิ้งประชาชน” เพราะรถยนต์พระที่นั่งได้แล่นเลยไปแล้ว แต่พระราชสัจจะจากพระราชหฤทัยในวันนั้นยังคงอยู่ในหัวใจคนไทยมาจวบจนถึงทุกวันนี้ ที่เหล่าประชาราษฎร์ทั้งปวงได้ประจักษ์ถึงพระราชปณิธาน และพระราชกรณียกิจในทุกๆ ด้านอย่างมากมาย

ปี ๒๔๙๓ : พระปฐมบรมราชโองการ

*“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม
เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”*

พระปฐมบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ มีความหมายลึกซึ้ง แสดงถึงพระราชปณิธาน ตั้งมั่นที่จะทรงอุทิศบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ เพื่อให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขทั่วแผ่นดิน ด้วยทรงถือว่าทุกข์สุขของราษฎร คือทุกข์สุขของพระองค์เอง ทรงศึกษา ค้นคว้า ทดลอง ทดสอบ และคิดค้นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นจำนวนมาก เพื่อช่วยเหลือเหล่าพสกนิกรให้พ้นจากสภาพความยากจน ลำบาก ไปสู่ความพออยู่พอกิน และมีความสุข ชนานไปกับการทรงงาน พัฒนาได้ทรงอนุรักษ์ พิทักษ์ รักษา และแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแผ่นดินตั้งแต่ท้องฟ้าจรดถึงใต้ท้องทะเล ก็เพื่อความสมดุลของสรรพชีวิตให้มีความยั่งยืน

จากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริแห่งแรกสู่ ๔,๓๕๐ โครงการ

ทรงเริ่มเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยือนราษฎรทั่วประเทศ โดยเริ่มต้นในภาคกลาง เมื่อปี ๒๔๙๕ ภาคตะวันออก เชียงเหนือ เมื่อปี ๒๔๙๘ ภาคเหนือ เมื่อปี ๒๕๐๑ และเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรภาคใต้และหมุนเวียนในทุกภาคอีกหลายครั้ง ตั้งแต่ปี ๒๕๐๑ เป็นต้นมา พระราชภารกิจดังกล่าวเป็นการทรงงานเพื่อรับทราบทุกข์สุข และปัญหาความเดือดร้อนที่แท้จริงของประชาชนด้วยการศึกษาข้อมูลจากสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตที่แท้จริง ตามสภาพทางภูมิศาสตร์และภูมิสังคมของแต่ละภูมิภาค เพื่อให้แก้ไขปัญหาคิดตรงจุด จนเกิดคำพูดที่ว่า ไม่มีที่ไหนในประเทศไทยที่พระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ไปไม่ถึง นับเป็นการทรงงานอย่างหนักเพื่อต่อสู้กับความยากจน ความด้อยโอกาสด้านการศึกษาและการสาธารณสุข ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อความเป็นอยู่ของราษฎร โดยในระยะแรกมีโครงการสาธารณสุขที่สำคัญ เช่น เรือเวชพาหน์ นำแพทย์และยาให้บริการประชาชนที่อยู่ริมแม่น้ำ ลำคลอง ที่การคมนาคมไม่สะดวก พระราชทานทรัพย์สินเป็นกองทุนปราบอหิวาตกโรค ศึกษาวิจัยเพื่อผลิตน้ำเกลือใช้ในประเทศ จัดตั้งหน่วยแพทย์พระราชทาน และหน่วยทันตกรรมพระราชทาน เป็นต้น จนขยายไปสู่โครงการพัฒนาในด้านต่างๆ ครอบคลุมวิถีชีวิตทุกด้าน เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชน ๔,๓๕๐ โครงการ

ปี ๒๔๙๕

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริแห่งแรก

เมื่อเสด็จฯ ไปยังบ้านห้วยมงคล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งหมู่บ้านนี้ไม่มีถนนเชื่อมต่อกับถนนหลัก (ถนนเพชรเกษม) ระหว่างทางเสด็จฯ รถติดหล่ม ทั้งทหาร ตำรวจ และชาวบ้านช่วยกันเข็นจนรถขึ้นจากหล่ม ทรงทราบถึงปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรในการเดินทาง สัจจะปรมาและการขนส่งผลผลิตการเกษตร จึงได้พระราชทานรถลูโดเซอร์ ให้หน่วยตำรวจตระเวนชายแดนค่ายนเรศวร ไปสร้างถนนเพื่อช่วยเหลือราษฎรให้สามารถนำผลผลิตออกมาจำหน่ายยังชุมชนภายนอกได้สะดวก จึงถือได้ว่าโครงการถนนห้วยมงคลเป็นโครงการพัฒนาชนบทอันเนื่องมาจากพระราชดำริแห่งแรก

พ.ศ. ๒๔๙๕ รถพระที่นั่งติดหล่ม และเป็นที่มา ถนนสายห้วยมงคล
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริแห่งแรก

ปี ๒๔๙๖ : โครงการพัฒนาแหล่งน้ำแห่งแรก

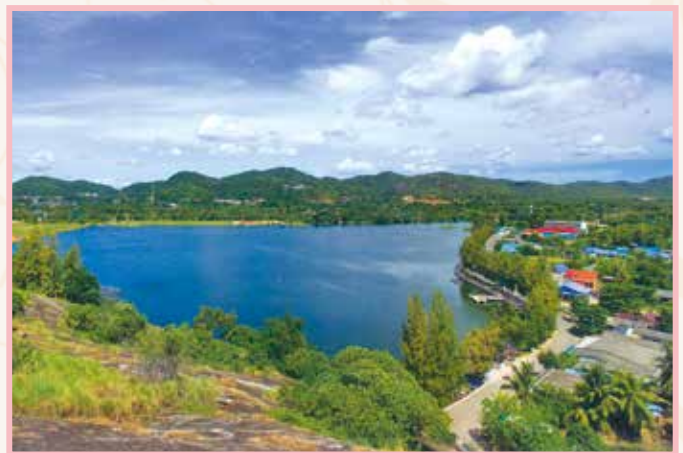
มีพระราชดำริให้สร้างอ่างเก็บน้ำเขาเต่า อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เนื่องจากทรงทราบความลำบากของประชาชนในหมู่บ้านเขาเต่า ซึ่งมีประชากรอยู่กันอย่างหนาแน่นขาดแคลนน้ำช่วงน้ำทะเลขึ้นน้ำเค็มจะไหลเข้าท่วมพื้นที่ ทรงเริ่มแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำจืดของชาวบ้านที่นี้เป็นลำดับแรก และพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ จำนวน ๖๐,๐๐๐ บาท เพื่อสร้างอ่างเก็บน้ำเขาเต่า ก่อสร้างงานบดินปิดกั้นน้ำทะเล ทำให้เกิดเป็นอ่างเก็บน้ำสำหรับชาวบ้านได้ใช้ทั้งการอุปโภค บริโภค เลี้ยงปลา รวมทั้งเพื่อการเพาะปลูก โดยสร้างแล้วเสร็จและใช้ประโยชน์ได้ในปี ๒๕๐๖ นับเป็นโครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริแห่งแรก

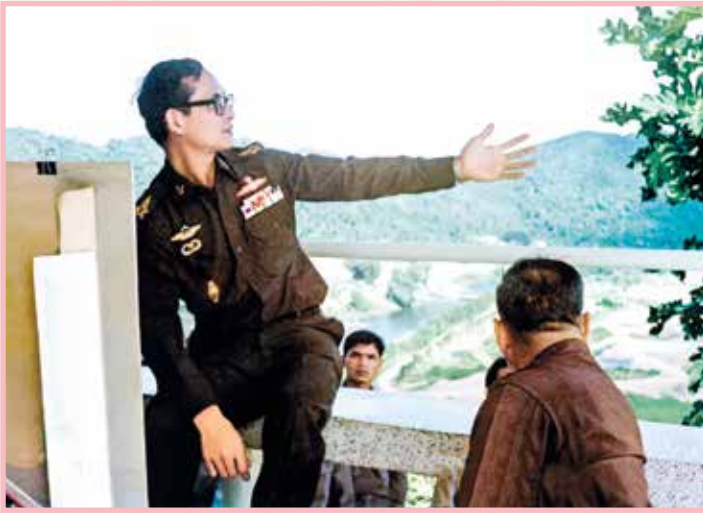
เสด็จฯ ไปทรงเจิมและทรงพระสุหร่ายเข็มพืดเอก เมื่อวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๐๖

อ่างเก็บน้ำเขาเต่าในอดีต

อ่างเก็บน้ำเขาเต่าปัจจุบัน

ปี ๒๔๙๘ : กำเนิดฝนหลวง

มีพระราชดำริให้ศึกษาทดลองทำฝนเทียม หรือ ฝนหลวงแก้ไขปัญหาความแห้งแล้ง ดังพระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๘ ความว่า

“...เรื่องฝนเทียมนี้เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๘ แต่ ยังไม่ได้ทำอะไรมากมาย เพราะว่าไปภาคอีสานตอนนั้น หน้าแล้งเดือนพฤศจิกายน ที่ไปที่เมฆมากอีสานก็แล้ง ก็ เลยมีความคิด ๒ อย่าง ต้องทำ Check dam ...ตอนนั้น เกิดความคิดจากนครพนม ผ่านสกลนครข้ามไปกาฬสินธุ์ ลงไปสหัสขันธ์ที่เดียวนี้เป็นอำเภอสมเด็จ... ไปจุดที่นั่นไป เขี่ยมราษฎรมันแล้งมีฝุ่น ...แต่มาเงดูท้องฟ้า มีเมฆ ทำไม มีเมฆอย่างนี้ ทำไมจะดึงเมฆนี้ให้ลงมาได้ ก็เคยได้ยินเรื่อง ทำฝนก็มาปรารถกับคุณเทพฤทธิ์ ฝนทำได้มีหนังสือ เคย อ่านหนังสือทำได้...”

ใช้เวลากว่า ๑๔ ปี ฝนเทียมหรือฝนหลวงจึงตก ได้จริงครั้งแรกเมื่อปี ๒๕๑๒ และได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนถึงปัจจุบัน สามารถช่วยพื้นที่การเกษตรได้ประมาณ ๑๖๐ ล้านไร่ต่อปี

ปี ๒๕๐๖ : โรงเรียนพระราชทานแห่งแรก

พระราชทานพระราชทรัพย์ จำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท เพื่อจัดสร้างโรงเรียนสอนหนังสือชาวเขาที่บ้านแม่วอดอยปุย ตำบล หางดง จังหวัดเชียงใหม่ โรงเรียนแห่งนี้ได้พระราชทานนามว่า “โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ ๑” นับเป็นโรงเรียนพระราชทาน แห่งแรก

ปี ๒๕๐๘ : แหล่งอาหารโปรตีนที่สำคัญ

สมเด็จพระจักรพรรดิอากิฮิโตะ เมื่อครั้งดำรงพระอิสริยยศมกุฎราชกุมารแห่งประเทศญี่ปุ่น ได้ทูลเกล้าฯ ถวายปลาไหล แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๐๘ จากปลาไหลจำนวน ๕๐ ตัว ในสวนจิตรลดา สูปลาไหลสายพันธุ์จิตรลดา ซึ่งกรมประมงนำไปขยายผลสู่ประชาชนจนถึงปี ๒๕๕๑ กว่า ๑,๕๐๐ ล้านตัว คิดเป็นมูลค่ากว่า ๕,๗๐๐ ล้านบาท นับเป็นแหล่งอาหารโปรตีนที่สำคัญและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนเป็นจำนวนมาก

ปี ๒๕๑๒ : ช่วยชาวเขา ช่วยชาวเรา ช่วยชาวโลก

มีพระราชดำริพัฒนาให้ชาวเขาปลูกกาแฟแทนการปลูกฝิ่น และได้เสด็จฯ ไปทอดพระเนตรไร่กาแฟที่ชาวกะเหรี่ยงปลูกไว้บริเวณพื้นที่บ้านอังกาน้อย ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ โดยที่ไร่แห่งนั้นมีต้นกาแฟเพียงต้นเดียว มีพระราชดำรัสกับข้าราชการบริพารที่ติดตามเสด็จฯ และไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ในการเสด็จฯ ข้ามเขาสูงมาเพื่อการนี้ว่า

“...แต่ก่อนเขาปลูกฝิ่น เราไปพูดจาชี้แจงชักชวนให้เขามาลองปลูกกาแฟแทน กะเหรี่ยงไม่เคยปลูกกาแฟมาก่อนเลย ยังดีที่กาแฟไม่ตายเสียหาย แต่ยังมีเหลืออยู่หนึ่งต้นนั้น ต้องถือว่าเป็นความก้าวหน้าสำหรับกะเหรี่ยง...”

จึงต้องเสด็จฯ ไปทอดพระเนตรจะได้แนะนำชาวเขาต่อไปว่า ทำอย่างไรกาแฟจึงจะเหลืออยู่มากกว่าหนึ่งต้น ปรากฏว่าปีต่อมาชาวกะเหรี่ยงดอยอินทนนท์ขายกาแฟได้เป็นเงินต่อไร่ต่อปีสูงกว่าที่เคยขายฝิ่นได้

ปี ๒๕๑๕ : โรงงานหลวงเพื่อปวงชน

พระราชทานความช่วยเหลือชาวเขาและชาวไร่ทางด้านเกษตรกรรม และจัดให้มีตลาดรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร อีกทั้งนำเอาผลผลิตไปเป็นอุตสาหกรรม มีสถาบันคั้นคว่ำและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร ซึ่งในระยะแรกใช้รถยนต์ตัดแปลงให้เป็นโรงงานเคลื่อนที่ ต่อมาได้ใช้อาคารของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นโรงงานชั่วคราว ซึ่งการที่ตั้งโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปขึ้นมานั้น เกษตรกรสามารถนำเอาผลผลิตมาจำหน่ายได้ในราคายุติธรรม มีเงินสดหมุนเวียน และผลผลิตเข้าสู่ตลาดโดยสูญเสียน้อย จึงเป็น “โรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปที่ ๑ (ฝาง)” นับเป็นโรงงานหลวงพระราชทานแห่งแรก

พ.ศ. ๒๕๑๖ เสด็จฯ ไปทรงเปิดโรงเรียนร่มเกล้าแห่งแรก
เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๑๖

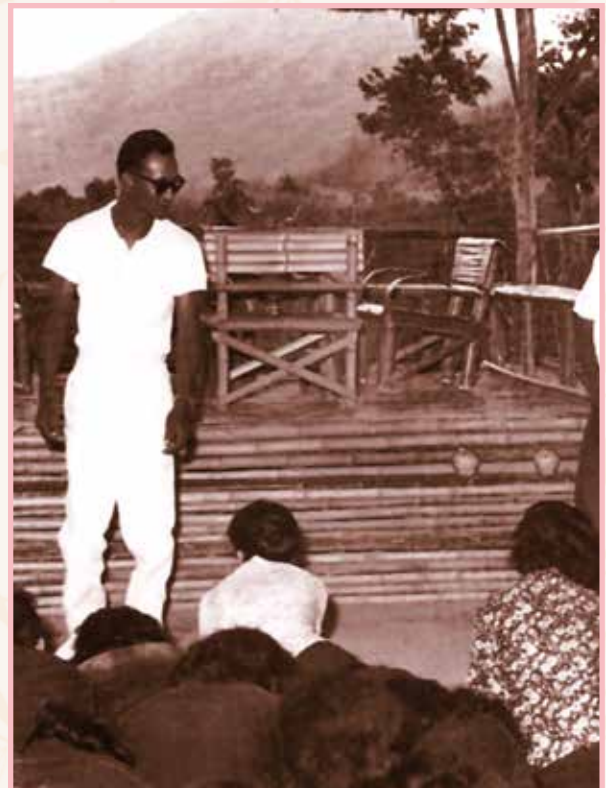
ปี ๒๕๑๖ : พัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคง

เสด็จฯ ไปทรงเปิดโรงเรียนร่มเกล้าแห่งแรกที่บ้านหนองแคน ตำบลดงหลวง จังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นพื้นที่สีแดงเข้ม มีผู้มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกับรัฐบาลมารวมกลุ่มกันในขณะนั้น (เป็นทางผ่านของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ใช้ขึ้นลงจากเทือกเขาภูพาน) โดยได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ก่อสร้างอาคารเรียนถาวรหลังแรก และพระราชทานพระราชดำรัสอันเป็นที่มาของยุทธศาสตร์ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”

“...ขอให้คิดถึงประชาชนเหมือนลูก ขอให้ทหารช่วยดูแลประชาชน นอกเหนือจากหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในการป้องกันประเทศ...”

ปี ๒๕๑๘ : สหกรณ์ รวบรวม รวบรวมพลัง

ทรงรับเกษตรกรชาวสวนผักชะอำ ๘๒ ครอบครัว และเกษตรกรทำประโยชน์อยู่ในพื้นที่หุบกะพง ๔๖ ครอบครัว รวมเป็น ๑๒๘ ครอบครัว เข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์ และให้ใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อทำการเกษตรครอบครัวละ ๒๕ ไร่ โดยได้รับพระราชทานเงินตั้งกองทุนสำหรับพัฒนา “สหกรณ์การเกษตรหุบกะพง จำกัด” จำนวน ๗,๕๕๔,๘๘๕ บาท นับเป็นสหกรณ์การเกษตรอันเนื่องมาจากพระราชดำริแห่งแรก

ปี ๒๕๒๒ : ปฐมบทศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

มีพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในลักษณะ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” เพื่อเป็นตัวอย่างความสำเร็จ ในด้านการเกษตรกรรม และการพัฒนาอาชีพ เป็นต้นแบบและแนวทางให้แก่เกษตรกร รวมถึงผู้สนใจนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติ ดังนั้น “ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน” จึงนับเป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิตแห่งแรก ดังพระราชดำรัสความว่า

“...ประวัติมีว่า ตอนแรกมีที่ดิน ๒๖๔ ไร่ ที่ผู้ใหญ่บ้านให้เพื่อสร้างตำหนัก ในปี ๒๕๒๒ ที่เชิงเขาหินซ้อนใกล้วัดเขาหินซ้อน ตอนแรก ก็ต้องค้นคว้าว่าที่ตรงนั้นคือตรงไหน ก็พยายามสืบถามก็ได้พบบนแผนที่พอดี อยู่มุมบนของระวางแผนที่ จึงต้องต่อแผนที่ ๔ ระวาง สำหรับให้ได้ทราบว่าจะสถานที่นั้นอยู่ตรงไหน ก็เลยถามผู้ที่ให้ที่นั้นนะ ถ้าหากไม่สร้างตำหนัก แต่ว่าสร้างเป็นสถานที่ที่จะศึกษาเกี่ยวกับการเกษตรจะเอาไหม เขาก็บอกยินดีก็เลยเริ่มทำที่นั้น...”

ต่อมา มีพระราชดำริให้พิจารณาจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ขึ้นรวม ๖ แห่ง ทั่วทุกภูมิภาค

วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๓๖ เสด็จพระราชดำเนินไปยังแปลงทฤษฎีใหม่ วัดมงคลชัยพัฒนา จังหวัดสระบุรี

ปี ๒๕๓๑ : ทฤษฎีใหม่แห่งแรก

มีพระราชดำริให้พัฒนาบริเวณวัดมงคลชัยพัฒนา จังหวัดสระบุรี เพื่อศึกษาและจัดทำเป็นศูนย์สาธิตการเกษตรทฤษฎีใหม่อย่างเป็นรูปธรรม สามารถให้เกษตรกรนำไปประยุกต์ใช้ปฏิบัติในพื้นที่ของตน สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างพออยู่พอกิน นับเป็นจุดกำเนิดของเกษตรทฤษฎีใหม่แห่งแรก

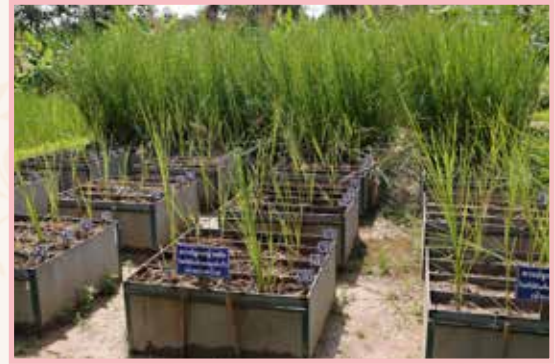

“...ถ้าทำโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดมงคลชัยพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสระบุรี นี้ให้แบ่งพื้นที่ ๑๕ ไร่ ออกมาสัก ๓ ไร่ แล้วขุดสระน้ำ เก็บกักน้ำไว้ช่วยในการปลูกข้าว จะทำให้ได้ผลทุกปี ได้ ๔๐ ถึง ซึ่งจะได้ ๑๐ เท่า ของปีที่ได้ผลไม่ดี หรือทำนา ๑๕ ไร่ จะเท่ากับทำนา ๑๒๐ ไร่ ในปีที่ได้ผลผลิตไม่ดี ทฤษฎีนี้ดูประหลาด แต่มันเป็นจริงอย่างนั้น...”

ปี ๒๕๓๔ : หญ้าแฝก กำแพงธรรมชาติที่มีชีวิต

มีพระราชดำริให้พิจารณาศึกษาใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก เพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ ปรับปรุงดินที่เสื่อมโทรม และป้องกันการชะล้างพังทลาย ปัจจุบันมีการส่งเสริมพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกไปแล้ว ๔,๕๐๐ ล้านกล้า อนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่กว่า ๑๐ ล้านไร่ทั่วประเทศ มีการวิจัยเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกกว่า ๒๐๐ เรื่อง

ปี ๒๕๓๕ : พัฒนากลุ่มน้ำลำพะยั้ง-พัฒนากลุ่มน้ำก่ำ

เสด็จฯ ไปสำรวจพื้นที่ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำลำพะยั้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ ความจุ ๔ ล้านลูกบาศก์เมตร ส่งเสริมราษฎรให้พัฒนาอาชีพการเกษตร ทฤษฎีใหม่ โดยขุดสระน้ำประจำไร่นา และระหว่างปี ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙ ได้ยกระดับการกักเก็บน้ำของอ่างเก็บน้ำลำพะยั้งให้มีความจุมากขึ้น และผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ จังหวัดมุกดาหาร มาเพิ่มเติมให้พื้นที่กลุ่มน้ำลำพะยั้ง โดยอุโมงค์ผันน้ำ “ลำพะยั้งภูมิพัฒน์”

พระราชทานภาพร่างฝีพระหัตถ์ “ตัวฮักฮือ” เป็นแนวทางพัฒนากลุ่มน้ำก่ำ จังหวัดสกลนคร - จังหวัดนครพนม โดยการสร้างประตูน้ำเป็นตอนๆ กักเก็บน้ำได้รวม ๖๘.๓ ล้านลูกบาศก์เมตร สามารถช่วยเหลือพื้นที่การเกษตร ๑๖๕,๐๐๐ ไร่

ปี ๒๕๓๖ : พัฒนากลุ่มน้ำปากพนัง - เชื่อมขนด่านปรากราชล

มีพระราชดำริพัฒนากลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช แก้ปัญหาน้ำเค็มรุกตัวเข้าไปในลำน้ำ พื้นฟูพื้นที่การเกษตรและนาร้าง ๑.๙ ล้านไร่ แบ่งเขตทำกินระหว่างการเลี้ยงกุ้งที่ใช้ น้ำเค็ม และการเกษตรที่ใช้น้ำจืด แก้ไขปัญหาขัดแย้งของคนในพื้นที่

มีพระราชดำริให้สร้างเชื่อมขนด่านปรากราชล จังหวัดนครนายก ความจุ ๒๒๔ ล้านลูกบาศก์เมตร แก้ไขปัญหาน้ำท่วม ชะล้างดินเปรี้ยว และช่วยเหลือพื้นที่การเกษตร ๑๘๕,๐๐๐ ไร่

ปี ๒๕๓๗ : พัฒนาลุ่มน้ำห้วยบางทราย - ศูนย์พัฒนา การเกษตรภูสิงห์ - ศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร (หลัก ๒๒) สปป.ลาว

มีพระราชดำริพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยบางทราย จังหวัดมุกดาหาร โดยสร้างอ่างเก็บน้ำ ๗ แห่ง ความจุรวม ๒๔.๕ ล้านลูกบาศก์เมตร ส่งน้ำได้ ๘,๘๐๐ ไร่ พัฒนาอาชีพแบบบูรณาการและฟื้นฟูป่าไม้

จัดตั้งศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ช่วยเหลือการประกอบอาชีพของราษฎรในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

พระราชทานโครงการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร (หลัก ๒๒) นครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว เพื่อให้บริการด้านความรู้ ปัจจัยการผลิต พัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชน สปป.ลาว ๘ หมู่บ้าน เป็นการขยายผลการพัฒนาสู่สากล และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ให้แน่นแฟ้น ต่อมา สปป.ลาว ได้ขยายผลโครงการไปยังแขวงอื่นๆ ทั่วประเทศ ได้แก่ แขวงสุวรรณเขต และจำปาศักดิ์ เป็นต้น

ปี ๒๕๔๒ : เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์

มีพระราชดำริให้สร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ จังหวัดลพบุรี ความจุ ๘๖๐ ล้านลูกบาศก์เมตร ช่วยเหลือพื้นที่การเกษตร ๑๗๔,๕๐๐ ไร่ รวมทั้งช่วยบรรเทาปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง และกรุงเทพมหานคร

ปี ๒๕๔๖ : เขื่อนแควน้อยบำรุงแดน

มีพระราชดำริให้สร้างเขื่อนแควน้อยบำรุงแดน จังหวัดพิษณุโลก ความจุ ๘๓๙ ล้านลูกบาศก์เมตร ช่วยเหลือพื้นที่การเกษตร ๗๕,๐๐๐ ไร่ และบรรเทาปัญหาน้ำท่วมพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก และภาคเหนือตอนล่าง

ปี ๒๕๕๔ - ๒๕๕๕ : การทรงงาน ที่ไม่มีวันหยุด

นับถึงทุกวันนี้ นอกจากโครงการฯ ที่มีพระราชดำริโดยตรงแล้ว ยังมีโครงการที่ทรงรับฎีการาชฎารไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในช่วงปี ๒๕๕๔ - ๒๕๕๕ จำนวน ๗๙ โครงการ กระจายอยู่ในจังหวัดต่างๆ ครอบคลุมทุกภูมิภาค โดยภาคกลาง ๙ โครงการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๓๒ โครงการ ภาคเหนือ ๓ โครงการ และภาคใต้ ๓๕ โครงการ

ปัจจุบันมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านต่างๆ จนถึงเดือนกันยายน ๒๕๕๕ จำนวน ๔,๓๕๐ โครงการ และจะเพิ่มจำนวนขึ้นทุกปีกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค ทุกจังหวัดของประเทศ มากที่สุดคือ “โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ” จำนวน ๒,๙๕๕ โครงการ เป็นการบริหารจัดการน้ำ ตั้งแต่ น้ำหยดแรก บนท้องฟ้า ลงมาสู่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ สะท้อนให้เห็นความสำคัญของความหมายที่ว่า “น้ำ คือ ชีวิต” และระบบบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ ซึ่งเรื่อง “น้ำ” นี้ ทรงให้ความสำคัญทั้งมิติของน้ำท่วม น้ำแล้ง และน้ำเสียอีกด้วย

การพัฒนาด้าน	ภาค					รวม
	เหนือ	กลาง	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้	ไม่ระบุ	
๑) โครงการพัฒนาต้นแหล่งน้ำ	๑,๑๔๘	๔๗๙	๗๖๗	๕๖๑	-	๒,๙๕๕
๒) โครงการพัฒนาด้านการเกษตร	๔๖	๔๙	๔๓	๒๗	-	๑๖๕
๓) โครงการพัฒนาต้นสิ่งแวดล้อม	๕๒	๓๕	๒๘	๓๐	-	๑๔๕
๔) โครงการพัฒนาต้นส่งเสริมอาชีพ	๘๘	๓๔	๑๑๘	๘๕	-	๓๒๕
๕) โครงการพัฒนาต้นสาธารณสุข	๑๔	๑๕	๙	๗	๑๐	๕๕
๖) โครงการพัฒนาต้นคมนาคม/สื่อสาร	๑๕	๒๒	๑๙	๒๐	-	๗๖
๗) โครงการพัฒนาต้นสวัสดิการสังคม/ การศึกษา	๒๐๑	๗๔	๕๓	๖๓	๔	๓๙๕
๘) โครงการพัฒนาต้นแบบบูรณาการ/อื่นๆ	๙๖	๕๘	๕๑	๒๙	-	๒๓๔
รวมทั้งสิ้น	๑,๖๖๐	๗๖๖	๑,๐๘๘	๘๒๒	๑๔	๔,๓๕๐

ข้อมูล ณ เดือนกันยายน ๒๕๕๕

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในภาคต่างๆ ของประเทศไทย

ภาคเหนือ ๑,๖๖๐
โครงการ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
๑,๐๘๘ โครงการ

ภาคกลาง
กรุงเทพมหานคร
๗๖๖ โครงการ

ภาคใต้ ๘๒๒ โครงการ

หมายเหตุ : โครงการที่ไม่ระบุภาค ๑๔ โครงการ

ด้วยเหตุนี้ ทุกโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๔,๓๕๐ โครงการ มีการดำเนินการไปอย่างสอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ มีวัตถุประสงค์ที่มุ่งหวังให้เป็นต้นแบบและเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เข้าถึงได้ง่าย สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง และที่สำคัญเป็นการเรียนรู้ที่ล้วนมีรากฐานดั้งเดิมมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของวิถีชีวิตวัฒนธรรมไทยที่แท้จริง แนวพระราชดำริต่างๆ เกิดจากพระวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ลุ่มลึก และรอบด้าน ทรงแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการมิได้มองปัญหาแยกส่วน มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ทั้งวัสดุดิบและวัสดุเหลือใช้ จวบจนวันนี้ ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้น มีตัวอย่างให้เห็นแล้วจากผลสำเร็จของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ในทุกภูมิภาค จึงเป็นประจักษ์พยานได้ดีว่า การขยายผลสู่ประชาชนมีต้นแบบตัวอย่างจริงให้เห็นและสามารถเข้าไปศึกษาเรียนรู้และปฏิบัติได้จริง สมดังที่มีพระปฐมบรมราชโองการที่ว่า **“เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชน”**

ส่วนที่ ๒

ผลสำเร็จโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขตพื้นที่ภาคกลาง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ภาคกลางซึ่งมีอยู่รวม ๒๖ จังหวัด ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๕ ทรงศึกษาปัญหาและพระราชทานพระราชดำริเพื่อแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง สภาพปัญหาส่วนใหญ่คือ ปัญหาเรื่องน้ำ ในฤดูปริมาณน้ำเหนือมากจะไหลป่าเข้าท่วมไร่นาเสียหาย ขณะที่ในฤดูแล้งเกษตรกรขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค และทำเกษตรกรรม ทั้งยังมีปัญหาน้ำเน่าเสียอันเกิดจากการขยายตัวของชุมชน หรืออุตสาหกรรม และขาดความรู้ในการอนุรักษ์น้ำ

ปัจจุบันเขตพื้นที่ภาคกลางมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวม ๗๖๖ โครงการ

พุทธศักราช ๒๔๙๕ บ้านปากทวาร ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ประเภทของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของแต่ละจังหวัด
ในเขตพื้นที่ภาคกลางและกรุงเทพมหานครและกรุงยจังหวัด

จังหวัด	ประเภทและจำนวนของโครงการ								รวม
	แหล่งน้ำ	การเกษตร	สิ่งแวดล้อม	การส่งเสริมอาชีพ	สาธารณสุข	คมนาคม/สื่อสาร	สวัสดิการสังคม/การศึกษา	บูรณาการ/อื่นๆ	
กาญจนบุรี	๒๘	๑	๑	๓	๑	๐	๑๒	๓	๔๙
จันทบุรี	๑๗	๒	๒	๑	๒	๐	๗	๓	๓๔
ฉะเชิงเทรา	๒๒	๑	๐	๑	๐	๑	๓	๑	๒๙
ชลบุรี	๑๙	๑	๓	๑	๐	๐	๐	๗	๓๑
ชัยนาท	๑	๔	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๕
ตราด	๕	๐	๐	๐	๐	๐	๒	๑	๘
นครนายก	๒๐	๕	๓	๒	๐	๑	๐	๔	๓๕
นครปฐม	๑	๐	๐	๑	๐	๑	๖	๒	๑๑
นนทบุรี	๑	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๑
ปทุมธานี	๒	๑	๐	๐	๐	๐	๐	๑	๔
ประจวบคีรีขันธ์	๕๙	๓	๔	๗	๐	๓	๙	๒	๘๗
ปราจีนบุรี	๑๒	๒	๕	๑	๐	๐	๑	๔	๒๕
พระนครศรีอยุธยา	๙	๕	๐	๓	๑	๐	๓	๓	๒๔
เพชรบุรี	๗๕	๖	๙	๙	๐	๐	๒	๔	๑๐๕
ราชบุรี	๓๒	๓	๑	๑	๐	๑	๒	๓	๔๓
ระยอง	๑๑	๒	๑	๑	๐	๐	๐	๓	๑๘
ลพบุรี	๒๐	๒	๑	๐	๐	๐	๐	๐	๒๓
สมุทรปราการ	๖	๐	๒	๐	๑	๒	๒	๐	๑๓
สมุทรสงคราม	๓	๒	๑	๑	๐	๐	๐	๑	๘
สมุทรสาคร	๑๙	๒	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๒๑
สระบุรี	๑๔	๑	๐	๐	๐	๐	๑	๑	๑๗
สระแก้ว	๗๕	๓	๐	๐	๐	๑	๙	๖	๙๔
สิงห์บุรี	๒	๐	๐	๑	๐	๐	๐	๐	๓
สุพรรณบุรี	๑๐	๑	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๑๑
อ่างทอง	๓	๑	๐	๑	๐	๐	๐	๓	๘
รวม	๔๗๙	๔๙	๓๕	๓๔	๑๕	๒๒	๗๔	๕๘	๗๖๖

สร้างหนึ่งได้ถึงสี่

เขื่อนขุนด่านปราการชล จังหวัดนครนายก

“...จังหวัดนครนายก เป็นจังหวัดที่มีปัญหา
น้ำท่วมฝนแล้ง ดินเปรี้ยว จำเป็นมากที่จะต้องมีการ
กักเก็บน้ำขนาดใหญ่”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

วันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๖

นอกจากปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งแล้วในพื้นที่
อำเภอองครักษ์ส่วนใหญ่เป็นนาข้าวขนาดใหญ่และประสบ
ปัญหาเกี่ยวกับดินเปรี้ยว มาเป็นเวลานาน ดังพระราชดำริ
ความว่า

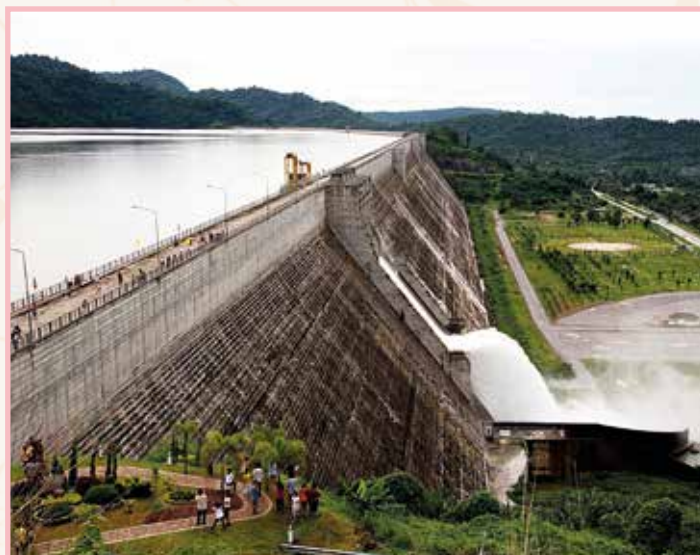
“...จะต้องหาน้ำมาชะล้าง แก้ไขปัญหาดินเปรี้ยว
เพราะว่าทุ่งนาที่องครักษ์เป็นล้านไร่ประสบปัญหาเรื่อง
ดินเปรี้ยว ทำให้ผลผลิตต่ำเป็นอย่างมาก...”

เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๙ พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน
ชื่อเขื่อนนี้ว่า “**เขื่อนขุนด่านปราการชล**” เป็นเขื่อนคอนกรีต
บดแน่นอัด Roller Compacted Concrete Dam (RCC Dam)
ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย เก็บกักน้ำได้สูงสุดถึง ๒๒๔ ล้าน
ลูกบาศก์เมตร สามารถส่งน้ำให้พื้นที่การเกษตรกรรม
๑๘๕,๐๐๐ ไร่ ทั้งเป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกัน และ
บรรเทาอุทกภัยเมืองนครนายก

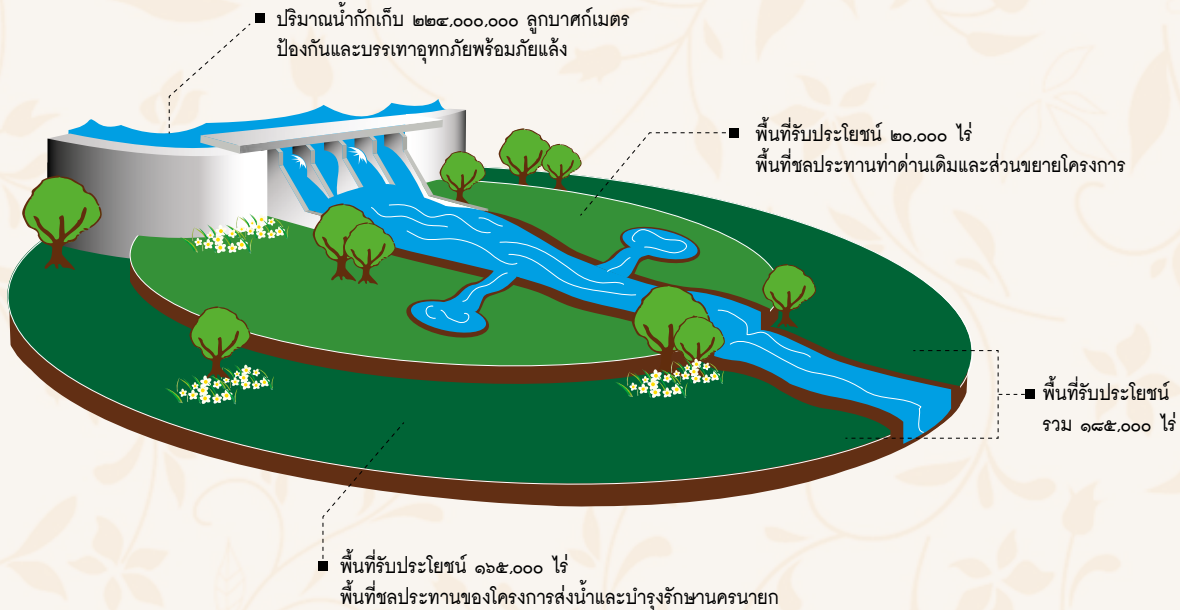
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงวางศิลาฤกษ์

วันที่ ๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๙

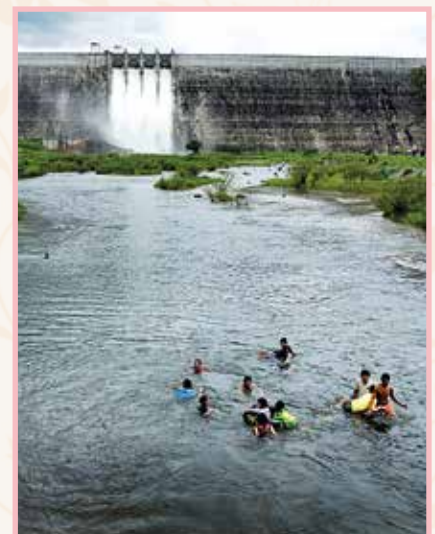
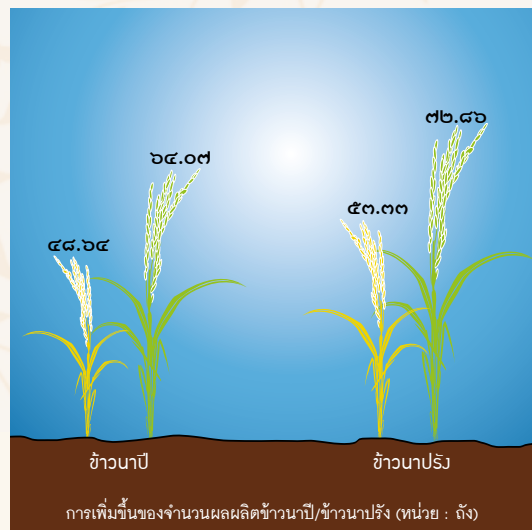

ผลสำเร็จของโครงการ

๑. การบริหารจัดการน้ำ ได้แบ่งพื้นที่รับผลประโยชน์เป็น ๒ ส่วน ส่วนแรกคือ พื้นที่ชลประทานทำดำนเดิมและส่วนขยายจำนวน ๒๐,๐๐๐ ไร่ ใช้วิธีการส่งน้ำผ่านระบบส่งน้ำลงคลองสายใหญ่ ๑ สาย และสายซอยอีกจำนวน ๔ สาย ส่วนที่สอง เป็นพื้นที่ชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษานครนายก จำนวน ๑๖๕,๐๐๐ ไร่ มีการจัดสรรน้ำไปยังพื้นที่ต่างๆ และช่วยลดความเสียหายจากอุทกภัยหรือปัญหาภัยแล้ง

๒. การใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรได้ตลอดทั้งปี ส่งผลให้มีผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น โดยผลผลิตข้าวนาปีจากเดิม ๔๘.๖๔ ถึง/ไร่ เป็น ๖๔.๐๗ ถึง/ไร่ และข้าวนาปรังจาก ๕๓.๓๓ ถึง/ไร่ เป็น ๗๒.๘๖ ถึง/ไร่

๓. การแก้ไขปัญหาดินเปรี้ยว จากผลที่ระดับน้ำใต้ดินสูงขึ้น สามารถเจือจางสารไฟโรต์ซึ่งเป็นสาเหตุของปัญหาดินเปรี้ยว ทำให้ดินลดความเป็นกรดลง ตลอดจนการใช้ปูนมาร์ลควบคู่กับการปรับปรุงบำรุงดินด้วยวิธีอินทรีย์ ทำให้สามารถบรรเทาปัญหาดินเปรี้ยวในพื้นที่ได้กว่า ๑๐๐,๐๐๐ ไร่

๔. การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร เป็นการเพิ่มคุณภาพชีวิต ซึ่งประสบความสำเร็จในการลดรายจ่ายให้ครัวเรือนได้ถึง ๑,๔๕๐ บาทต่อเดือน และมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นครัวเรือนละ ๕,๐๕๓ บาท ส่งผลให้จำนวนครัวเรือนร้อยละ ๖๑.๕ ของครัวเรือนในโครงการทั้งหมด มีรายได้สูงกว่าเส้นความยากจนในปี ๒๕๔๙ คือ มีรายได้สูงกว่า ๑,๓๘๖ บาทต่อคนต่อเดือน เพิ่มคุณภาพชีวิต

นอกจากนี้ ได้มีการสร้างโรงไฟฟ้าขนาดเล็กที่กำลังผลิต ๑๐ เมกะวัตต์ บริเวณท้ายเขื่อนขุนด่านปราการชล

รายจ่าย

รายได้

เส้นความยากจน ปี ๒๕๔๙

จำนวนครัวเรือนในโครงการ

เขื่อนกักเก็บน้ำที่มีประสิทธิภาพ
เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ จังหวัดลพบุรี

“...โครงการป่าสักมีไว้สำหรับน้ำแห้ง และมีไว้สำหรับน้ำเปียก น้ำมากน้ำเกินมันก็เปียก ทำให้มีความเสียหาย เสียหายทั้ง ทางเกษตร คือถ้าสิ่งที่ไม่ใช่ปลูกถูกน้ำท่วมก็เน่า เมื่อเน่าแล้ว เจ้าของคือเกษตรกรก็ไม่มีรายได้ ต้องช่วยเขา...เสียหายมาก ในด้านอื่น ในกรุงในเมืองก็มีน้ำมาก ไม่ได้ประโยชน์ ก็ล้นมาท่วมถนน การจราจรติดขัด ธุรกิจต่างๆ หยุดชะงักเสียหาย...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
วันที่ ๒๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์พัฒนาขึ้นเพื่อบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นนายเหนือน้ำ ให้สามารถใช้ประโยชน์จากน้ำได้ตามต้องการ ทั้งเป็นแหล่งต้นทุนน้ำชลประทาน เพื่อการเกษตรกรรมในฤดูแล้ง ป้องกันและบรรเทาอุทกภัยในบริเวณลุ่มน้ำป่าสักและลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่างในฤดูน้ำหลาก ตลอดจนเพื่อบรรเทาปัญหาน้ำเน่าเสียในเขตกรุงเทพมหานครและเมืองใหญ่ในภาคกลาง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดเขื่อน และได้พระราชทานชื่ออันเป็นมงคลว่า เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ อันหมายถึงเขื่อนกักเก็บน้ำที่มีประสิทธิภาพ

ผลสำเร็จของโครงการ

๑. แก้ปัญหาขาดแคลนน้ำอย่างทั่วถึง และใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ได้มีการพัฒนาระบบชลประทานเพื่อส่งน้ำไปยังพื้นที่เกษตรกรรมรวม ๑๗๔,๕๐๐ ไร่

๒. บรรเทาปัญหาอุทกภัย ในบริเวณลุ่มน้ำป่าสักและพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา เช่น จังหวัดสระบุรี พระนครศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ช่วยลดความเสียหายด้านเศรษฐกิจให้กับประเทศไทยได้อย่างมหาศาล

๓. เพื่อการอุปโภค-บริโภคและอุตสาหกรรม โดยใช้ผลิตน้ำประปา และน้ำใช้ในกิจการโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดลพบุรีและสระบุรี

๔. พื้นฟู-รักษาสมดุลของระบบนิเวศ จากการกักเก็บน้ำของเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ส่งผลให้ปริมาณน้ำใต้ดินบริเวณเขื่อนและพื้นที่ด้านท้ายน้ำมีระดับสูงขึ้น

๕. เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาและแหล่งประมงน้ำจืดขนาดใหญ่ ที่มีพันธุ์ปลา ๑๓๐ ชนิด ซึ่งพบมากขึ้นถึง ๕๒ ชนิด จึงกลายเป็นแหล่งประมงที่สำคัญแห่งใหม่ของประเทศ และสร้างอาชีพและรายได้ให้กับราษฎรในพื้นที่

ตารางแสดงการพัฒนาระบบชลประทาน

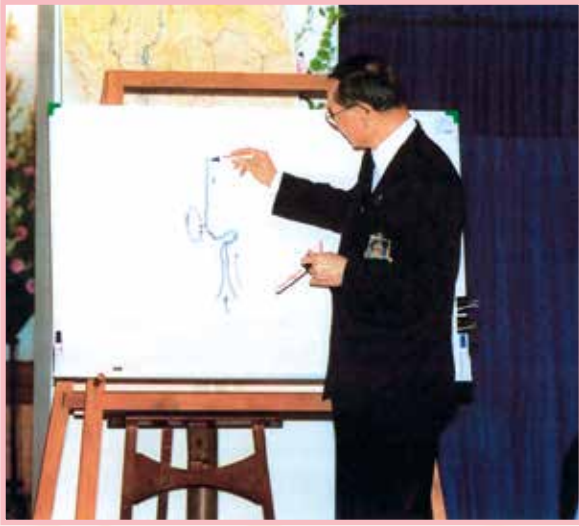
โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำป่าสัก จังหวัดลพบุรี

ระบบชลประทาน	พื้นที่รับประโยชน์ (ไร่)
โครงการสูบน้ำพัฒนานาโคม	๒๙,๓๐๐
โครงการสูบน้ำแก่งคอย - บ้านหมอ	๙๖,๗๐๐
โครงการสูบน้ำพัฒนานาโคม - แก่งคอย	๒๙,๕๐๐
โครงการจัดหาน้ำเพื่อการเกษตรให้พื้นที่ ๓ อำเภอ (สระโบสถ์ โคกสำโรง โคกเจริญ)	๓๐,๐๐๐
รวมพื้นที่เกษตรกรรมรับประโยชน์	๑๗๔,๕๐๐

๖. เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการสร้างเส้นทางเดินรถไฟพาดผ่านบริเวณเขื่อน อีกทั้งตลอดสองข้างทางถนนมุ่งสู่เขื่อนมีการปลูกต้นทานตะวันดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว

นำมาให้รับปล่อย โครงการแก้มลิง กรุงเทพมหานคร

“...ถ้าเราส่งกล้วยให้ ลิงก็จะรีบปอกเปลือกแล้ว
เอาเข้าปาก เคี้ยวๆ แล้วเอาไปเก็บที่แก้ม จะกินกล้วย
เข้าไปไว้ที่กระพุ้งแก้มได้เกือบทั้งทวี โดยเอาไปเก็บไว้
ที่แก้มก่อน แล้วจะนำออกมาเคี้ยว และกลืนกินเข้าไป
ภายหลัง ด้วยพฤติกรรมที่น่ากลัว หรืออาหารมา
สะสมไว้ที่กระพุ้งแก้มก่อนการกลืนนี้ จึงเป็นพฤติกรรม
ตัวอย่างที่จะนำมาใช้ในการระบายน้ำท่วม ออกจากพื้นที่
น้ำท่วมขังบริเวณทิศตะวันออกและทิศตะวันตก ของ
แม่น้ำเจ้าพระยา...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรสภาพน้ำท่วมด้วยพระองค์เองหลายครั้ง เพื่อวางแผนการระบายน้ำออกจากพื้นที่ที่ถูกน้ำท่วม และพระราชทานคำแนะนำในการระบายน้ำรวมทั้งการจัดหา พื้นที่พักน้ำเพื่อบรรเทาความเสียหายเมื่อยามน้ำหลาก หรือที่เรียกว่า “แก้มลิง”

โครงการแก้มลิง ในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล ตามแนวพระราชดำริ ประกอบด้วยการขุดลอกคลองระบายน้ำ การปรับปรุงก่อสร้างสถานีสูบน้ำและประตูระบายน้ำ ร่วมกับการทำแก้มลิงโดยการจัดหาพื้นที่สำหรับพักน้ำ ผันน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยา และน้ำที่ขึ้นมาจากซอยต่างๆ เมื่อน้ำทะเลหนุน ให้ไปเก็บไว้ที่บึงใหญ่ที่อยู่ใกล้กับพื้นที่ชายทะเล และมีประตูน้ำขนาดใหญ่สำหรับปิดกั้นน้ำบริเวณแก้มลิงสำหรับฝั่งตะวันตก ซึ่งจะอยู่ที่คลองชายทะเล ส่วนแก้มลิงฝั่งตะวันออก จะอยู่ที่คลองสรรพสามิต เมื่อเวลาน้ำทะเลลดลงก็ให้เปิดประตูระบายน้ำออกไป เพื่อให้บึงสามารถรับน้ำชุดใหม่ต่อไปอีก

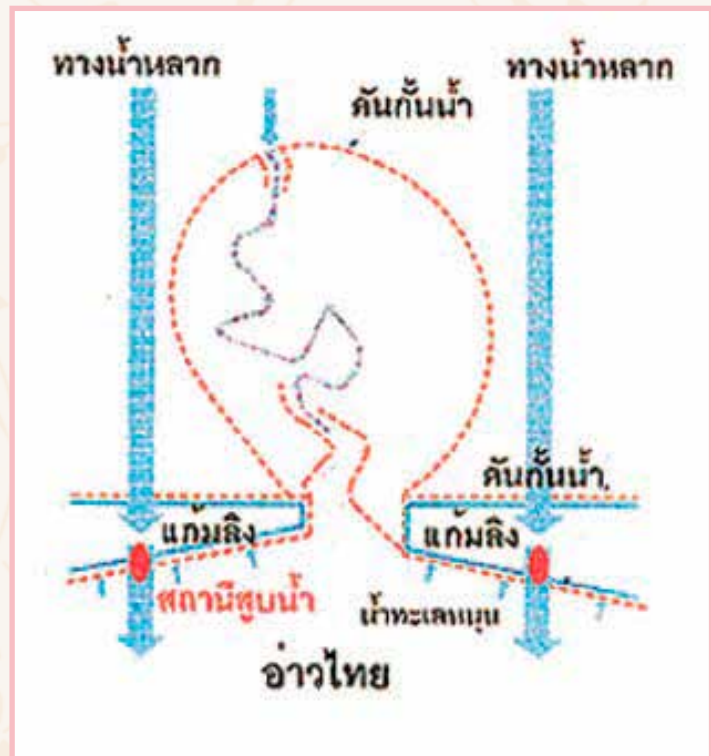
การใช้แนวถนนสุขุมวิท เป็นคันกั้นน้ำทะเลที่หนุนท่วมขึ้นมายบนชายฝั่งทะเล และใช้พื้นที่ด้านในของถนนสุขุมวิทเป็นพื้นที่พักน้ำที่ไหลมาจากตอนบน พร้อมทั้งดำเนินการก่อสร้างสถานีสูบน้ำตามคลองต่างๆ เลียบถนนสุขุมวิทตามแนวคลองชายทะเล ได้แก่ คลองบำพรุ คลองบางปลารำ คลองบางปลา คลองเจริญราษฎร์ คลองด่าน คลองชลหารพิจิตร รวมปริมาณน้ำที่สามารถสูบออกทะเล ๒๖๗ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ทำให้น้ำสามารถไหลลงสู่ด้านล่างได้สะดวกรวดเร็วขึ้น

หลัก ๓ ประการที่ทำให้โครงการแก้มลิงบรรลุผลสำเร็จ

๑. การเลือกสถานที่ที่จะทำหน้าที่เป็นบ่อพักและวิธีการชักนำน้ำท่วมไหลเข้าสู่บ่อพักน้ำ
๒. เส้นทางน้ำไหลที่สะดวกต่อการระบายน้ำเข้าสู่แหล่งที่ทำหน้าที่บ่อพักน้ำ
๓. การระบายน้ำออกจากบ่อพักน้ำต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

“โครงการแก้มลิงฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา” ใช้คลองชายทะเลตั้งอยู่ริมทะเลด้านจังหวัดสมุทรปราการทำหน้าที่เป็นบ่อพักน้ำหรือ บ่อรับน้ำ ส่วน “โครงการแก้มลิงในพื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา” ทำหน้าที่รับน้ำในพื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อระบายออกทะเลด้านจังหวัดสมุทรสาคร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริ เพื่อให้การระบายน้ำท่วมออกทะเลเร็วขึ้นด้วยวิธีการต่างๆ เช่น โครงการแก้มลิง “แม่น้ำท่าจีนตอนล่าง” ซึ่งใช้หลักการในการควบคุมน้ำในแม่น้ำท่าจีน คือ เปิดระบายน้ำจำนวนมากลงสู่อ่าวไทยเมื่อระดับน้ำทะเลต่ำ

“...ให้ดำเนินการศึกษาวิธีการปรับปรุงดินที่เสื่อมโทรม ให้สามารถใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกได้ โดยทำการทดสอบ วางแผน และจัดระบบปลูกพืชที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ในลักษณะศูนย์ศึกษาการพัฒนาขนาดย่อม...”

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๙

ทรงปลูกต้นประดู่ ที่บริเวณอ่างเก็บน้ำเขาชะงุ้ม (เขาเขียว)
เมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๓๙

ฟื้นคืนดิน คืนถิ่นป่า

โครงการศึกษาวิธีการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้ม จังหวัดราชบุรี

การใช้ดินจนเกิดการทำลายหน้าดินก่อให้เกิดความเสื่อมโทรม ขาดคุณภาพ เป็นดินที่ไม่มีแร่ธาตุสำคัญสำหรับพืช ส่งผลให้ผลผลิตลดลง พื้นที่โครงการทั้งสิ้น ๘๔๙ ไร่ ๓ งาน ๒๒ ตารางวา ได้ดำเนินการปรับปรุงดินให้สามารถใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกได้ ทดสอบ วางแผน และจัดการระบบปลูกพืชที่เหมาะสม โดยดำเนินการในลักษณะเป็นศูนย์สาขาของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

สภาพพื้นที่ปี พ.ศ. ๒๕๒๘

ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ซึ่งมีการฟื้นฟูบำรุงดินแล้ว

ผลสำเร็จของโครงการ

พัฒนาดิน โดยการใช้ปุ๋ยหมักปุ๋ยอินทรีย์น้ำ และปุ๋ยพืชสด เช่น ปอเทือง พืชตระกูลถั่ว แล้วไถกลบ และปลูกหญ้าแฝกอนุรักษ์ดินและน้ำ มีตะกอนดินตามแนวหญ้าแฝกสูงเฉลี่ย ๑.๖ ซม. และมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น จากเดิมที่มีปริมาณอินทรีย์วัตถุร้อยละ ๐.๕๘ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๑.๗

แปลงแฟกสร้างดิน เมื่อปี ๒๕๔๑

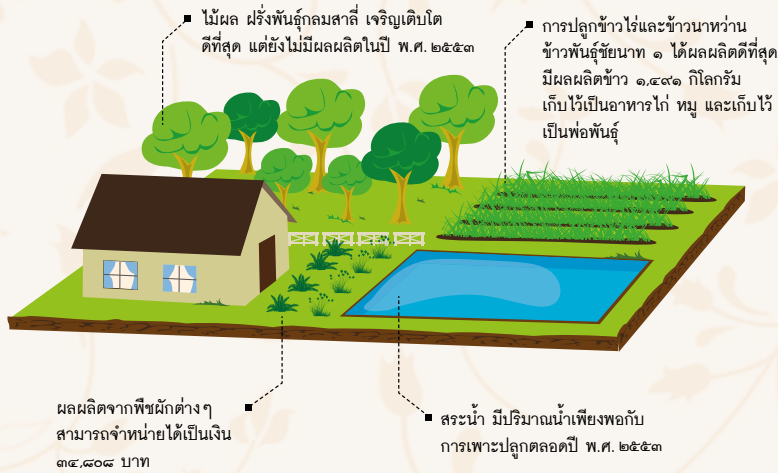

แปลงแฟกสร้างดิน เมื่อปี ๒๕๕๕

พัฒนาแหล่งน้ำ ก่อสร้างอ่างเก็บขนาด ๑๕๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร บ่อกักเก็บน้ำ ๖ แห่ง ความจุรวม ๘๙,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร สระเก็บน้ำ ๔ แห่ง บ่อบาดาล จำนวน ๓ บ่อ และติดตั้งระบบการสูบน้ำจากคลองส่งน้ำ โครงการแม่กลองใหญ่ เต็มอ่างเก็บน้ำปีละ ๒๗๖,๔๐๐ ลูกบาศก์เมตร และในหมู่บ้านรอบโครงการ สร้างฝายทดน้ำ ๑๓ แห่ง และชุดสระน้ำหรือปรับปรุงสระเดิม ๒๓ แห่ง พื้นที่รับประโยชน์ ๑,๔๗๒ ไร่

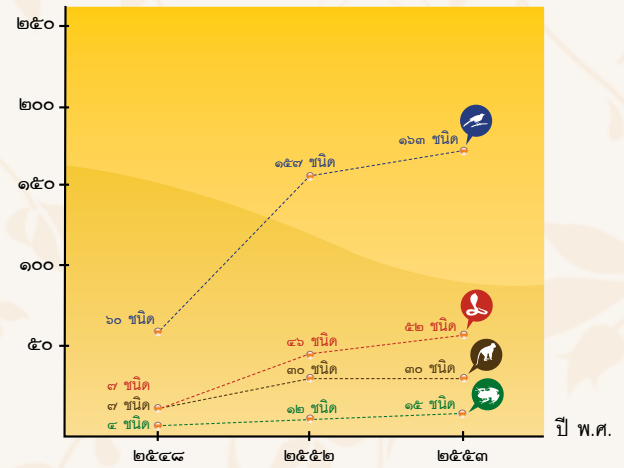

พัฒนาพันธุ์พืช โดยการปลูกมะม่วง ส้มโอพันธุ์ขาวใหญ่ มะละกอ มะขาม มะนาว ผลปรากฏว่าเจริญดี ส่วนพืชผักสวนครัวได้ผลดี และแปลงสาธิตทฤษฎีใหม่ในเขตอับน้ำฝน พื้นที่ ๑๕ ไร่ เป็นตัวอย่างการบริหารจัดการดินและน้ำ รวมทั้งการปลูกไม้ผลพืชไร่ ดำเนินการมา ๗ ปี (พ.ศ. ๒๕๔๘ - ๒๕๕๔) มีรายได้จากผลผลิต รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๒๐๔,๘๘๑ บาท

พัฒนาป่าไม้ การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าเขาเตี้ย จำนวน ๓,๖๓๓ ไร่ และพื้นที่ในโครงการทำแนวกันไฟและใช้แนวพระราชดำริ “ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก” มีพันธุ์ไม้ทั้งหมด ๑๖๗ ชนิด ความหนาแน่นของพันธุ์ไม้ มีจำนวน ๓๗๑ ต้นต่อไร่ และมีสัตว์ป่ามาอยู่อาศัยจำนวน ๒๖๐ ชนิด มีการเปลี่ยนแปลงจากป่าเต็งรัง เป็นป่าเบญจพรรณมากขึ้น เป็นร้อยละ ๗๒.๕๕ พัฒนาหมู่บ้านในบริเวณใกล้เคียงจำนวน ๑๒ หมู่บ้าน ประชากร ๒,๕๑๐ครัวเรือน ๕,๖๓๕ คน พื้นที่การเกษตร ๕,๐๐๐ ไร่ สร้างเกษตรกรต้นแบบ ๙ แห่ง พร้อมเครือข่าย และให้ความรู้แก่เยาวชน และเกษตรกรทั่วไปมาศึกษาดูงานปี ๒๕๕๕ ประมาณ ๔๓,๕๕๐ คน โดยเป็นตัวอย่างของ “การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก” ที่ชัดเจนและสมบูรณ์มากที่สุด

ประเภทของสัตว์

- นก
- สัตว์เลื้อยคลาน
- สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม
- สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ

สัตว์ป่าที่พบอยู่อาศัยบริเวณเขาเตี้ย จากการศึกษาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๕ พบว่ามีจำนวน ๒๖๐ ชนิด

ธรรมชาติบำบัด : ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ

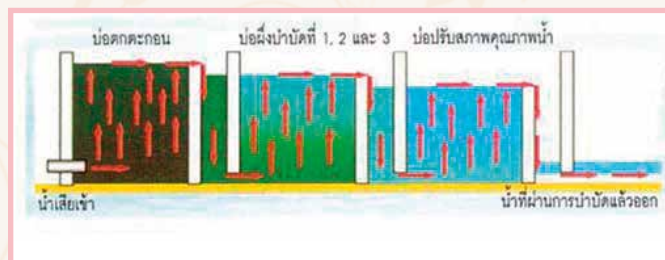
โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๓๓ ให้ศึกษาวิธีแก้ไขปัญหาสังแวดล้อมที่เกี่ยวกับขยะมูลฝอยและน้ำเสียในชุมชน ซึ่งมีผลต่อการรักษาสภาพป่าชายเลนด้วยวิธีการทางธรรมชาติและรักษาธรรมชาติ โดยดำเนินการตั้งแตปี ๒๕๓๔ ในพื้นที่สาธารณประโยชน์ ณ ตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เนื้อที่ประมาณ ๖๔๒ ไร่

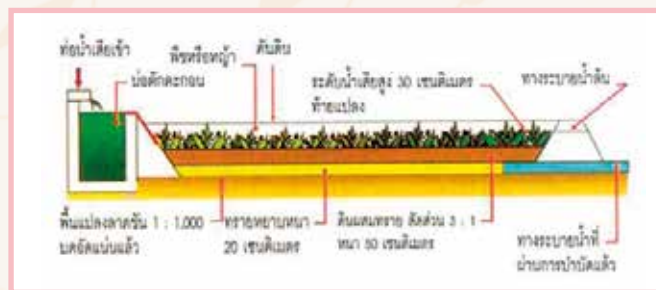
การบำบัดน้ำเสีย

๑. บำบัดน้ำเสียโดยใช้บ่อบำบัด ๕ บ่อ ได้แก่ บ่อดกตะกอน ๑ บ่อ, บ่อฝิ่ง ๓ บ่อ, บ่อปรับสภาพ ๑ บ่อ แต่ละบ่อใช้เวลาในการบำบัด ๗ วัน

ลักษณะการไหลของน้ำระหว่างบ่อบำบัด

๒. บำบัดน้ำเสียด้วยระบบที่ใช้พืชและหญ้ากรองน้ำเสีย ได้แก่ หญ้าสตาร์ หญ้าคาล่า หญ้าโดสครอส และพืชอื่นๆ เช่น ฐฤกษ์ กกกกลม (กกจันทบูร) หญ้าแฝก เป็นตัวกรองโดยให้น้ำเสียไหลผ่านแปลงเป็นเวลา ๕ วัน และปล่อยทิ้งไว้ให้แห้ง ๒ วัน เพื่อให้จุลินทรีย์ในดินได้ปรับสภาพโดยต้องตัดหญ้าเมื่ออายุครบ ๔๕ วัน

ลักษณะของแปลงระบบบำบัดน้ำเสียด้วยพืชและหญ้ากรอง

๓. บำบัดน้ำเสียด้วยระบบพื้นที่ชุ่มน้ำเทียม มีลักษณะการบำบัดคล้ายกับระบบพืชและหญ้ากรองน้ำเสีย แต่จะใช้พืชน้ำ ๒ ชนิด คือ กกกลม (กกจันทรวรร) และธูปฤๅษี โดยต้องตัดต้นพืชเมื่ออายุครบ ๖๐ วัน

หมายเหตุ : การบำบัดน้ำเสียในขั้นตอนสุดท้ายของทั้ง ๓ ระบบ จะปล่อยน้ำที่บำบัดแล้วลงสู่ป่าชายเลนและไหลสู่ทะเล

๔. บำบัดน้ำเสียด้วยแปลงพืชป่าชายเลน โดยให้น้ำทะเลไหลเข้าสู่แปลงในช่วงที่น้ำขึ้นสูงสุดในรอบวัน และปิดประตูระบายน้ำ แล้วปล่อยน้ำเสียเข้าไปในอัตราส่วน ๑ ต่อ ๑๖ (น้ำเสีย ๑ ส่วน ต่อน้ำทะเล ๑๖ ส่วน) วิธีนี้เป็นการเจือจาง การเร่งการตกตะกอน พืชจะช่วยดูดสารอาหารจากการย่อยสลายสารอินทรีย์ของจุลินทรีย์ในดิน เพื่อไปสร้างความเจริญเติบโตของพืชป่าชายเลน เทคโนโลยีนี้ดำเนินการตามแนวพระราชดำริ คือใช้ธรรมชาติร่วมธรรมชาติ โดยท้องถิ่นสามารถประยุกต์ไปใช้ได้ทุกพื้นที่ของประเทศไทย

การกำจัดขยะโดยใช้กล่องคอนกรีต

การกำจัดขยะโดยใช้กล่องเป็นชั้นๆ โดยพื้นที่รองด้วยชั้นทรายละเอียดหนา ๒๐ เซนติเมตร ใส่ขยะที่คัดแยกให้มีน้ำหนัก ๖๖๐ กิโลกรัม ปิดทับด้วยดินแดงหรือดินธรรมดา น้ำหนัก ๒๑๐ กิโลกรัม ส่วนชั้นสุดท้ายใส่ขยะ

๖๗๐ กิโลกรัม แล้วปิดทับด้วยดินแดงหรือดินธรรมดา น้ำหนัก ๗๓๐ กิโลกรัม หรือหนา ๓๕ เซนติเมตร รดน้ำเพิ่มความชื้นจำนวน ๑๐๐ ลิตร โดยการดูแลเพื่อเร่งขยายจุลินทรีย์ในการย่อยสลายของขบวนการหมักจะต้องรดน้ำทุกๆ ๗ วัน ครั้งละ ๓๐ ลิตร เพิ่มความชุ่มชื้นให้แก่ขยะ ถ้าแยกขยะสมบูรณ์ใช้เวลา ๒๐ วัน จะได้ปุ๋ยหมักจากขยะและทิ้งไว้ ๑๕ วัน เพื่อลดความชุ่มชื้นลง

การเผยแพร่องค์ความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่สาธารณชน

สามารถเผยแพร่องค์ความรู้เรื่องการบำบัดน้ำเสียและการกำจัดขยะมูลฝอยด้วยวิธีทางธรรมชาติตามแนวพระราชดำริ สุนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปที่สนใจทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งจากสถิติข้อมูลพบว่า มีผู้เยี่ยมชมและศึกษาดูงานในแต่ละปีกว่า ๖๐,๐๐๐ คน

น้ำที่พอเพียงเพื่อชีวิตเพียงพอ

โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยใหญ่วังแฉม จังหวัดลพบุรี

ขอพระราชทานอ่างเก็บน้ำ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงรับฎีกาขอพระราชทานโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยใหญ่ (วังแฉม) ตำบลมหาโพธิ์ อำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และให้มีการส่งเสริมระบบทฤษฎีใหม่ในพื้นที่โครงการ ซึ่งกรมชลประทานได้ไปดำเนินการก่อสร้างร่วมกับระบบฝาย ทำให้ราษฎรในเขตพื้นที่ตำบลสระโบสถ์ ตำบลมหาโพธิ์ และตำบลนิคมชัย ประมาณ ๗,๐๐๐ ไร่ ได้มีแหล่งน้ำไว้ใช้สำหรับการอุปโภค-บริโภค และทำเกษตรกรรม โดยได้มีการวางแผนขยายพื้นที่รับประโยชน์ด้วยการก่อสร้างระบบส่งน้ำเป็นคลองคาคอนกรีตฝังชำยขวา รวมความยาว ๒๗.๑ กิโลเมตร ซึ่งจะสามารถขยายพื้นที่รับประโยชน์ได้มากขึ้นประมาณ ๒๓,๗๐๐ ไร่

เกษตรทฤษฎีใหม่...ที่ห้วยใหญ่วังแฉม

๓๐-๓๐-๓๐-๑๐

เกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมแนวทางการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในระดับครัวเรือนอย่างชัดเจนจากการสำรวจกลุ่มเกษตรกรผู้รับประโยชน์จากโครงการ คือ

กลุ่ม ๑ เกษตรกรได้รับประโยชน์โดยตรงจากการใช้น้ำโครงการห้วยใหญ่วังแฉมร่วมกับสระเก็บน้ำที่ได้รับการสนับสนุนชุดให้ พร้อมทั้งปัจจัยการผลิตเพื่อส่งเสริมอาชีพตามแนวทฤษฎีใหม่ จำนวน ๒๕ ครัวเรือน ได้ประโยชน์ ร้อยละ ๑๐๐

กลุ่ม ๒ เกษตรกรได้ใช้น้ำจากโครงการร่วมกับน้ำจากสระ จำนวน ๒๖ ครัวเรือน ได้ประโยชน์ ร้อยละ ๑๐๐

กลุ่ม ๓ เกษตรกรได้ใช้น้ำจากโครงการผ่านระบบฝายหรือการส่งน้ำตามคลองธรรมชาติ จำนวน ๖๕ ครัวเรือน ได้ประโยชน์ ร้อยละ ๙๒.๓

เกิดการรวมกลุ่มสร้างรายได้ ประชาชนนำใส่ภายหลังเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ๘๔ พรรษา ประโยชน์สุขสู่ปวงประชา ๗๔

ผลทางเศรษฐกิจ

จากการสำรวจรายได้ของคนในครัวเรือนในเขตพื้นที่โครงการปี พ.ศ. ๒๕๕๑ พบว่ามีรายได้เฉลี่ยคนละ ๔๘,๘๘๕ บาท สูงกว่าเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) มีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าคนละ ๒๓,๐๐๐ บาท/ปี

ผลทางสังคม

เกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำรินี้ในโครงการห้วยใหญ่วังแฉม ประชาชนมีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันทางสังคมถึงร้อยละ ๔๘.๓ โดยเป็นกลุ่มออมทรัพย์มากที่สุด นอกนั้นเป็นกลุ่มสตรี กรรมการหมู่บ้าน ส่วนการรวมกลุ่มทางอาชีพ มีการรวมกลุ่มร้อยละ ๓๑ ได้แก่ กลุ่มทำนา กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มสหกรณ์การเกษตร

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ทรงปลูกต้นจันทน์บริเวณวัดถ้ำวังหินในพื้นที่
โครงการห้วยองคตฯ เมื่อวันที่อาทิตย์ที่
๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๔

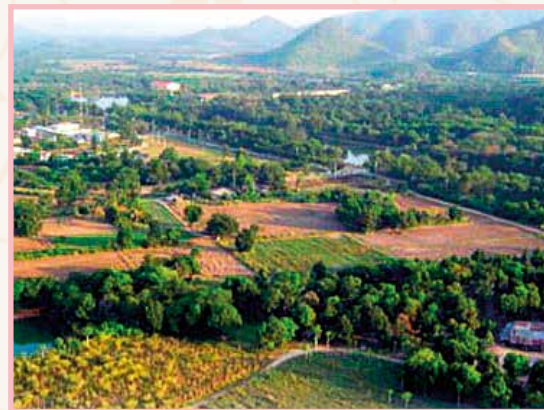

บวร : ความกลมเกลียวแห่งการพัฒนา โครงการพัฒนาพื้นที่ห้วยองคตอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดกาญจนบุรี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริเมื่อวันที่ ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๓ สรุปความว่า “ให้พิจารณาดำเนินการพัฒนา พื้นฟูพื้นที่บริเวณตำบลหนองปรือ อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี (ปัจจุบันอยู่ในเขตตำบลสมเด็จเจริญ อำเภอหนองปรือ) เนื่องจากเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่มีสภาพเสื่อมโทรมและถูกร้างรกรุกตัดไม้ทำลายป่าเป็นบริเวณกว้าง และให้จัดหาที่ดินโดยบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และให้ราษฎรได้อยู่อาศัยทำกินร่วมกับการคงอยู่ของธรรมชาติอย่างเกื้อหนุนกันและกัน และได้พระราชทานชื่อโครงการว่า “โครงการห้วยองคตอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” มีพื้นที่ประมาณ ๒๐,๖๒๕ ไร่”

สภาพพื้นที่โครงการเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๔

สภาพพื้นที่โครงการเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๗

ถนนทางเข้าโครงการห้วยองคตฯ ระยะทาง ๒ กิโลเมตร ปกคลุมต้นสะเดา
สองข้างทาง ขณะนี้ต้นสะเดาอายุ ๑๗ ปี

ในลำห้วยแม่ระวัง ๗ แห่ง และฝายทดน้ำในลำห้วยหวาย ๑ แห่ง จุดสระน้ำประจำไร่นา ๕๕๔ แห่ง และจุดลอกลำห้วย ระยะทาง ๘,๘๐๐ เมตร เพื่อสนับสนุนแหล่งน้ำให้มีเพียงพอ สามารถช่วยเหลือพื้นที่การเกษตร ๘,๕๖๐ ไร่

ผลสำเร็จของโครงการ

๑. งานพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน จัดระเบียบ ชุมชนและชุมชนสัมพันธ์

๑.๑ ด้านแหล่งน้ำ อ่างเก็บน้ำสำหรับอุปโภค-
บริโภค การเกษตรกรรม และเป็นแหล่งขยายพันธุ์สัตว์น้ำจำนวน
๕ แห่ง คือ เขापูช้างหมอบ ห้วยหวาย ห้วยแม่ระวัง ห้วยพ
ช้างหมอบ ห้วยพุตะเคียน รวมความจุ ๗.๐ ล้านลูกบาศก์เมตร
พร้อมระบบส่งน้ำ

พืชสำคัญที่ปลูกในพื้นที่การเกษตรที่
รับน้ำจากอ่างเก็บน้ำ คือ ข้าว ข้าวโพด อ้อย และพืชผักต่างๆ
นอกจากนี้ยังมีการก่อสร้างบ่อบักน้ำ ๓ แห่ง ฝายทดน้ำ

อ่างเก็บน้ำห้วยพุตะเคียน

ก่อสร้างระบบสาธารณูปโภค แหล่งน้ำ ถนน ไฟฟ้า และโทรศัพท์

๑.๒ ด้านสาธารณูปโภค ก่อสร้างถนนลาดยาง ระบบประปาหมู่บ้าน ระบบไฟฟ้า และโทรศัพท์สาธารณะ

๑.๓ ด้านที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย เมื่อเริ่มโครงการได้จัดแบ่งแปลงที่ดินทำกิน ครอบครัพละ ๘ ไร่ ครอบครัใหญ่
๑๖ ไร่ รวม ๕๐๗ แปลง และแปลงที่อยู่อาศัย ครอบครัพละ ๑ ไร่ รวม ๗๘๐ แปลง มีหลักเกณฑ์ห้ามซื้อ-ขาย โดยให้เป็นมรดก
ตกทอดแก่ลูกหลานเท่านั้น

๒. งานพัฒนาสังคม

๒.๑ ด้านการศึกษา มีโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับ ม.๑ - ๖ และระดับ ปวช. พร้อมหอพักสำหรับนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสระดับอนุบาล - ม.๓ จำนวน ๒ แห่ง ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนมีการจัดโครงการเข้าวัดวันพระ การบวชสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการห้องเรียนกลางแจ้งให้เรียนรู้ด้านธรรมชาติศึกษา

๒.๒ ด้านสุขภาพ ก่อสร้างโรงพยาบาล ขนาด ๓๐ เตียง ๑ แห่ง ส่งเสริมการพนมอกควันกำจัดลูกน้ำยุงลาย การฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และการบริการทางด้านสาธารณสุขอย่างทั่วถึงและสะดวกมากยิ่งขึ้น

๒.๓ ด้านการรักษาความปลอดภัย มีหน่วยงานตำรวจตระเวนชายแดนและตำรวจภูธรอยู่ในพื้นที่ออกลาดตระเวนรักษาความปลอดภัยทรัพย์สินและความเป็นอยู่ของราษฎร

๒.๔ ด้านวัฒนธรรม จัดงานประเพณีท้องถิ่นเป็นประจำทุกปี ทำบุญตักบาตร การละเล่น/แข่งขันกีฬาพื้นบ้าน การประกวดพืชผลการเกษตรให้หน่วยงานแสดงผลงาน/นิทรรศการต่างๆ จัดงานวันผู้สูงอายุ และกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ให้ราษฎรมีศรัทธาร่วมจิตใจและร่วมกันรักษาสืบต่อวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น

โรงเรียนประชามงคล มีนักเรียนประมาณ ๑,๐๐๐ คน อาจารย์ ๕๐ คน

โรงพยาบาลพยาบาลสถานพระบารมี ขนาด ๓๐ เตียง

ทำบุญตักบาตร

โรงผลิตปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง (ชนิดเม็ด) ของชุมชน

๓. งานพัฒนาเศรษฐกิจ

๓.๑ พื้นฟูดินเสื่อมโทรมและระบบนิเวศ ส่งเสริมให้เกษตรกรปรับปรุงบำรุงดิน โดยใช้สารเร่งซูเปอร์ พด.๑ พื้นที่ ๘๐๐ ไร่ การใช้น้ำหมักชีวภาพ ใช้ปุ๋ยพืชสดไถกลบ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยคอกวัว พื้นที่ ๕๐๐ ไร่ การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ๗ กลุ่ม ๓๕๐ ราย ส่งเสริมให้ปลูกหญ้าแฝกอนุรักษ์ดินและน้ำ สนับสนุนชุดสระน้ำนอกเขตชลประทาน ๗๙ ราย ทำให้ลดการใช้ปุ๋ยเคมี และลดค่าใช้จ่ายในการลงทุน

๓.๒ ด้านกลุ่มอาชีพ ส่งเสริมให้จัดตั้งกลุ่มอาชีพ เช่น การเลี้ยงไก่ การเลี้ยงแพะ การเลี้ยงปลา การเลี้ยงสุกร ปลูกผักสวนครัว มีศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โดยจัดทำแปลงสาธิตการปลูกพืชเศรษฐกิจ เลี้ยงสัตว์ การอบรมความรู้เพื่อให้ราษฎรนำไปประยุกต์ใช้ประกอบอาชีพ ซึ่งในปีหนึ่งมีเกษตรกรและผู้สนใจเข้ามาดูงานประมาณ ๑๒,๐๐๐ คน

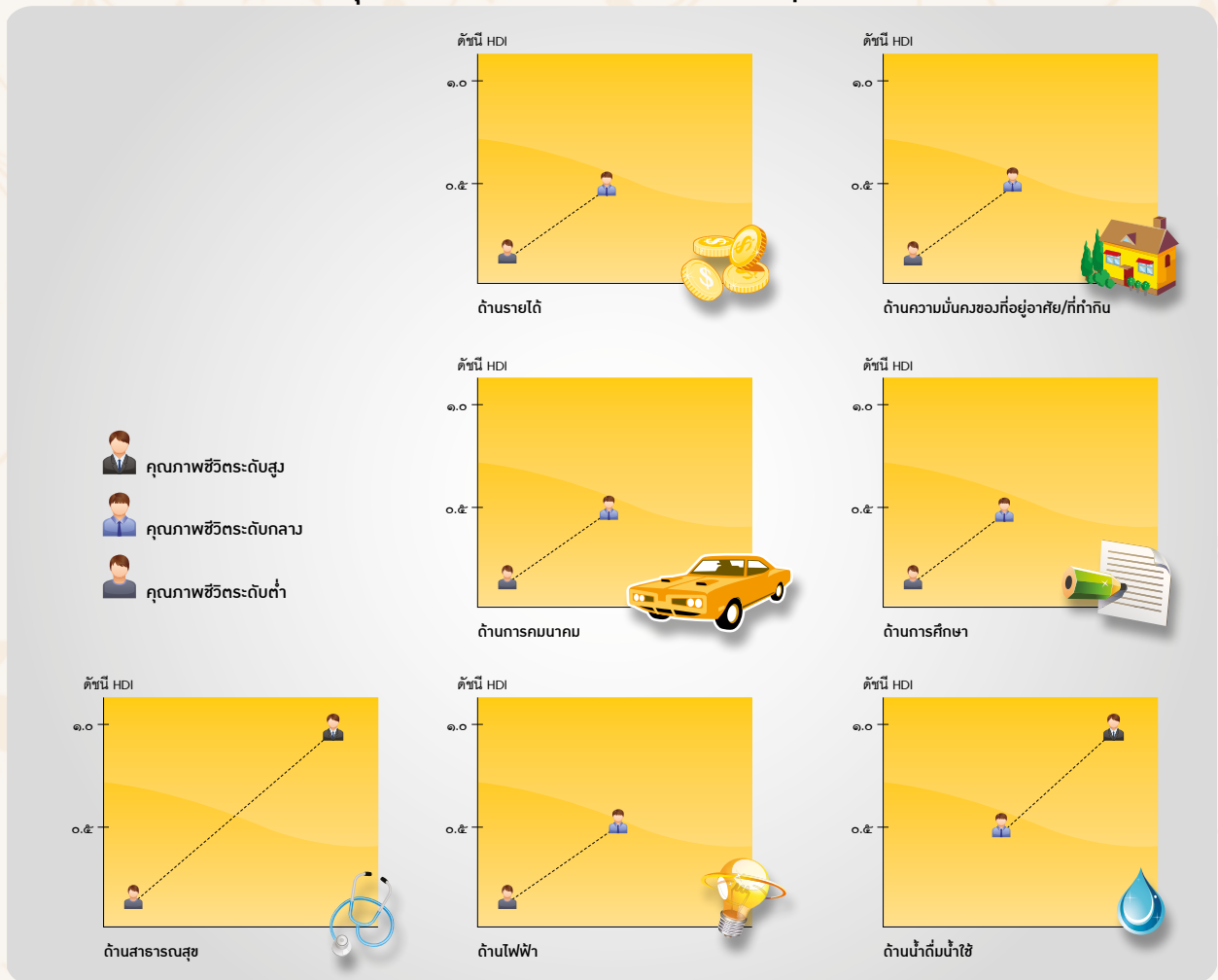

กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงไก่ไข่ ๒๐ ครอบครัว ครอบครัวละ ๑ โรงเรือนมีรายได้ปีละ ๒๕๗,๐๐๐ บาท/ครัวเรือน

๔. งานฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ปัจจุบันได้รับการฟื้นฟูประมาณร้อยละ ๒๐ ของพื้นที่ เนื้อที่ ๔,๐๓๐ ไร่ โดยปลูกไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ได้แก่ มะค่าโมง ประดู่ป่า สะเดา ชี้เหล็กบ้าน ฯลฯ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๐ พบว่าชนิดพรรณไม้ใหญ่เส้นผ่านศูนย์กลาง ๔.๕ เซนติเมตรขึ้นไป มี ๒๙ ชนิด ประมาณ ๘๐๐,๐๐๐ ต้น ความหนาแน่น ๒๐๘ ต้น/ไร่ แปลงปลูกป่าสามารถดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ปริมาณ ๓๐,๕๘๘.๘๕ ตัน และปล่อยก๊าซออกซิเจนสู่บรรยากาศเป็นปริมาณทั้งสิ้นเท่ากับ ๒๔,๔๗๑.๐๘ ตัน

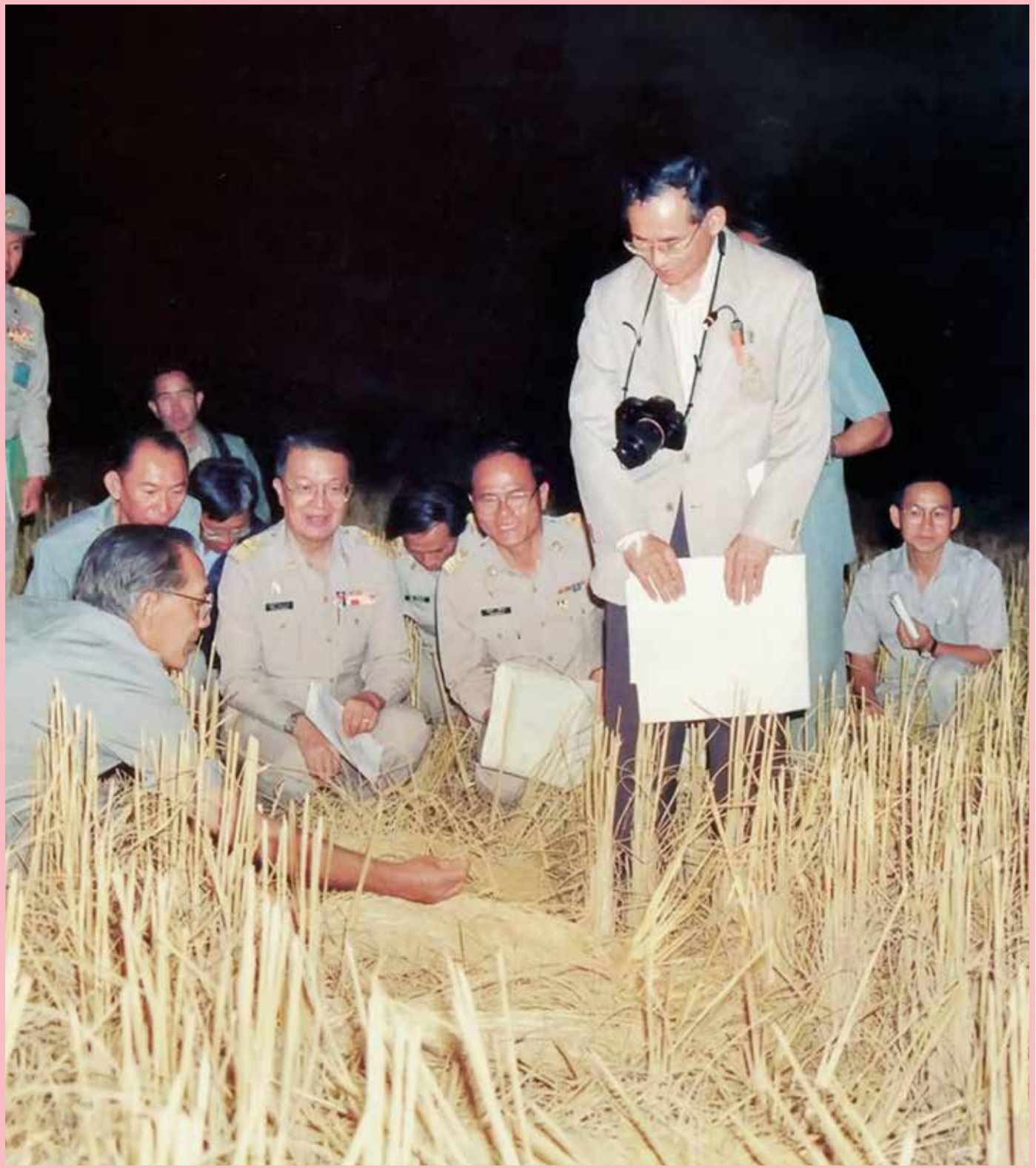
ดัชนีคุณภาพชีวิตของคนจำแนกตามด้านต่างๆ ในภาพรวม

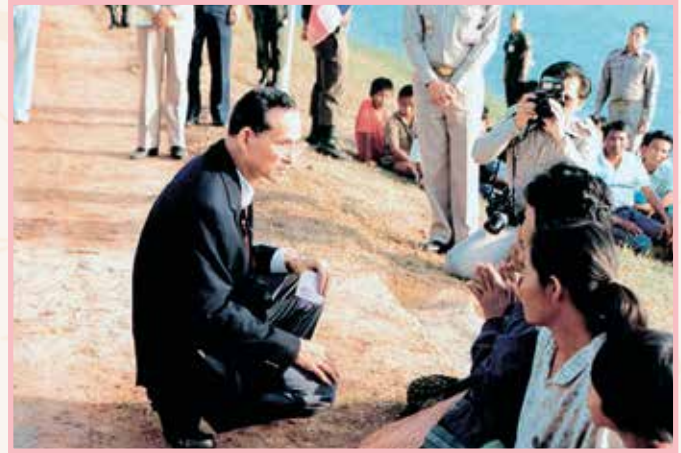
นอกจากนี้ ภาครัฐร่วมจัดตั้งชุดอาสาสมัครพิทักษ์ป่า ลาดตระเวนเฝ้าระวังการลักลอบตัดไม้ นำกล้าไม้ปลูกในพื้นที่ตนเอง และก่อสร้างฝายชะลอน้ำ ถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๕๑ จำนวน ๓๗๐ ฝาย ซึ่งสามารถชะลอการไหลของน้ำในพื้นที่ป่าไม้ได้ประมาณ ๒ เดือนในรอบปี สร้างความชุ่มชื้นแก่พื้นที่

ประโยชน์ของโครงการ

ปัจจุบันราษฎรในพื้นที่โครงการจำนวน ๖๕๘ ราย ๙๒๗ แปลง พื้นที่ ๔,๙๑๗ ไร่ ได้รับมอบเอกสารสิทธิ์ สทก. แล้ว ซึ่งคาดว่าในปี ๒๕๕๖ นี้ จะครอบคลุมทั้งหมด จากการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทั้งด้านที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย การศึกษา สุขภาพอนามัย อาชีพ คมนาคม การติดต่อสื่อสาร มีวัฒนธรรมในท้องถิ่น และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ทั้งยังส่งผลให้ราษฎรพื้นที่ใกล้เคียงได้รับการบริการจากรัฐการอำนวยความสะดวกทุกด้าน

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขตพื้นที่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๘ ทรงศึกษาปัญหาและพระราชทานพระราชดำริเพื่อแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง โดยการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้เริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ จนถึงปัจจุบัน **ณ สิ้นเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕ มีจำนวนทั้งสิ้น ๑,๐๘๘ โครงการ** ครอบคลุม ๘ ประเภท โดยในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี ๒๐ จังหวัด ปัญหาที่ราษฎรต้องเผชิญมาโดยตลอดคือ ความแห้งแล้งกันดาร ขาดแคลนน้ำกินน้ำใช้ ประชาชนส่วนใหญ่จึงมีความยากจนอยู่มาก

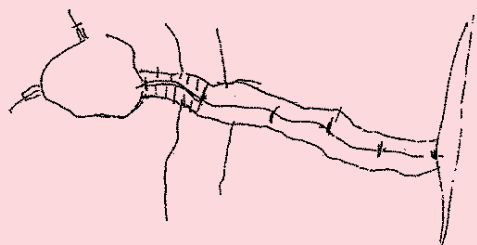
ประเภทและจำนวนของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แยกรายจังหวัด

จังหวัด	ประเภทและจำนวนของโครงการ								รวม
	แหล่งน้ำ	การเกษตร	สิ่งแวดล้อม	การส่งเสริมอาชีพ	สาธารณสุข	คมนาคม/สื่อสาร	สวัสดิการสังคม/การศึกษา	บูรณาการ/อื่นๆ	
ขอนแก่น	๔๒	๔	๒	๘	๐	๐	๐	๓	๖๙
ชัยภูมิ	๒๔	๑	๒	๑	๐	๐	๐	๒	๓๐
นครพนม	๗๕	๗	๐	๑๔	๗	๑	๑	๗	๑๑๒
นครราชสีมา	๔๕	๖	๒	๑	๐	๐	๐	๓	๕๗
บึงกาฬ	๑๑	๑	๒	๐	๑	๓	๐	๐	๑๘
บุรีรัมย์	๖๕	๘	๑	๑๒	๐	๐	๑๐	๗	๑๐๓
มหาสารคาม	๑๐	๐	๐	๕	๐	๐	๐	๐	๑๕
มุกดาหาร	๔๓	๑	๒	๗	๐	๐	๑	๑	๕๕
ยโสธร	๘	๑	๐	๒	๐	๐	๑	๑	๑๓
ร้อยเอ็ด	๑๑	๑	๐	๓	๐	๐	๑	๐	๑๖
เลย	๑๓	๑	๐	๗	๐	๑	๗	๒	๓๑
ศรีสะเกษ	๒๙	๓	๔	๘	๐	๐	๒	๕	๕๑
สกลนคร	๒๓๑	๓	๖	๒๕	๐	๑๑	๓	๗	๒๘๖
สุรินทร์	๒๕	๒	๑	๓	๐	๑	๖	๕	๔๓
หนองคาย	๖	๐	๒	๑	๑	๐	๐	๒	๑๒
หนองบัวลำภู	๒๐	๐	๐	๑	๐	๐	๐	๐	๒๑
อำนาจเจริญ	๕	๐	๐	๒	๐	๐	๑	๐	๘
อุดรธานี	๓๕	๔	๒	๕	๐	๐	๘	๑	๕๕
อุบลราชธานี	๒๙	๐	๐	๘	๐	๒	๑๒	๔	๕๕
รวม	๗๖๗	๔๓	๒๘	๑๑๘	๙	๑๙	๕๓	๕๑	๑,๐๘๘

โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร - จังหวัดนครพนม

เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำริให้พิจารณาวางโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร - นครพนม เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรบริเวณสองฝั่งของลำน้ำก้ำที่ประสบปัญหาน้ำท่วมในช่วงฤดูฝน และขาดแคลนน้ำทำการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง

ต่อมาวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๔๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริเพิ่มเติม ให้พิจารณาดำเนินการก่อสร้างประตูระบายน้ำเล็กๆ โดยลดขนาดความสูงของประตูระบายน้ำลงมา แล้วเจรจากับราษฎรที่ครอบครองพื้นที่ที่ถูกน้ำท่วม และให้เก็บกักน้ำในร่องน้ำแล้วให้ราษฎรสูบน้ำไปใช้เอง

- ส่วนหัว หมายถึง หนองหาน ต้นกำเนิดลำน้ำก้ำ
- ส่วนกระดุกสันหลัง หมายถึง ลำน้ำก้ำ
- ข้อที่เป็นปล้องๆ หมายถึง อาคารบังคับน้ำ
- ขอบลำตัว หมายถึง คลองระบายน้ำที่คูขนานไปกับลำน้ำก้ำ
- ส่วนหาง หมายถึง แม่น้ำโขง

ร่างเค้าโครงพระราชทานโครงการพัฒนาลุ่มน้ำก้ำฯ ทรงวาดบนเครื่องบินพระที่นั่ง ต่อมาได้พระราชทานชื่อประตูระบายน้ำก้ำตอนล่างว่า “ธรมิตศกฤมิต” หมายถึง ประตูระบายน้ำ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริสร้างขึ้น

ลักษณะโครงการ

ในการดำเนินการสนองพระราชดำริ ได้ก่อสร้างประตูระบายน้ำ เพื่อเก็บกักน้ำและยกระดับน้ำให้สูงขึ้นจำนวน ๗ แห่ง พร้อมทั้งก่อสร้างระบบส่งน้ำ และสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าจำนวน ๒๘ แห่ง รวมทั้งพัฒนาหนองบึงขนาดใหญ่จำนวน ๑๕ แห่ง สามารถเก็บกักน้ำในลำน้ำก้ำและลำน้ำสาขาได้รวมทั้งสิ้น ๖๘.๓๓ ล้านลูกบาศก์เมตร **พื้นที่ได้รับประโยชน์ประมาณ ๑๖๕,๐๐๐ ไร่** ส่งน้ำให้กับพื้นที่การเกษตรในฤดูแล้งได้

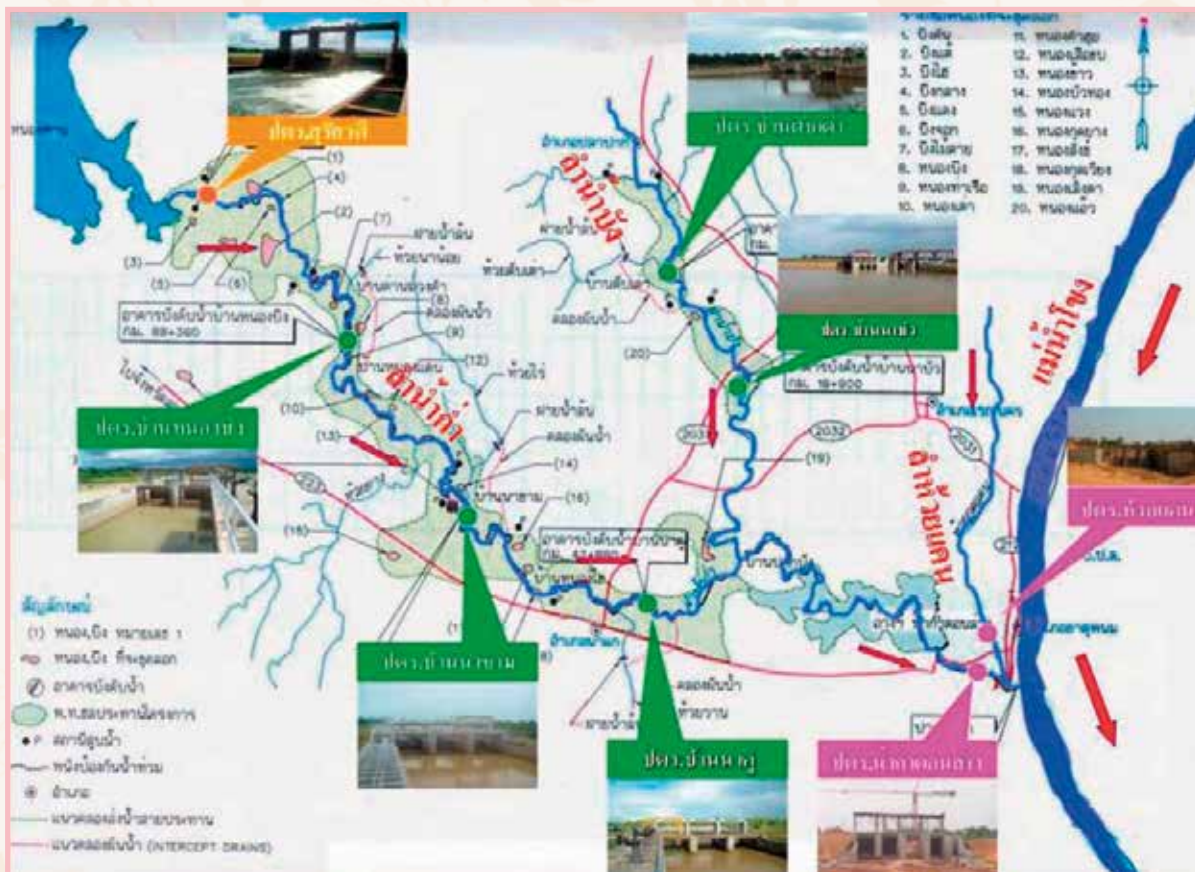

ประมาณ ๔๗,๐๐๐ ไร่) ทำให้พื้นที่บริเวณลำน้ำก่ำใน
 ฤดูฝนสามารถปลูกข้าวได้ผลผลิตประมาณ ๔๐ - ๕๐
 ถึงต่อไร่ และในฤดูแล้งสามารถปลูกข้าวโพดเลี้ยง
 สัตว์ มะเขือเทศ และพืชไร่ ทำให้เกษตรกรมีรายได้
 ตลอดปี และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นอกจากนี้ยัง
 บรรเทาอุทกภัยในพื้นที่บริเวณลุ่มน้ำก่ำ ในเขตจังหวัด
 สกลนคร และจังหวัดนครพนม อีกด้วย

สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าในเขตพื้นที่โครงการฯ
 ทั้งสิ้นจำนวน ๒๕ แห่ง จะมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ
 ทำหน้าที่บริหารจัดการน้ำร่วมกับเกษตรกรผู้ใช้น้ำ และ
 เจ้าหน้าที่ชลประทาน เพื่อให้สามารถส่งน้ำได้เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำ และลดปัญหาความขัดแย้งในการใช้น้ำ นอกจากนี้
 ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการ และบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน
 ในระยะยาว

นอกจากนี้

โครงการศูนย์พัฒนาปศุสัตว์ตามพระราชดำริ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำริให้จัดซื้อที่ดิน
ถน บ้านเดิน หมู่ที่ ๓ ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย เพื่อจัดตั้ง
“ศูนย์ศึกษาพัฒนาการเกษตรตามพระราชดำริ” ทดลองปลูกพืชเมืองหนาว
และจัดตั้งธนาคารข้าวตามหมู่บ้าน ต่อมา มีพระราชกระแสรับสั่งให้กรม
ปศุสัตว์ใช้ประโยชน์ที่ดินที่ได้จัดซื้อไว้เพื่อดำเนินการ “ศูนย์ศึกษาพัฒนาการ
เกษตร” เน้นการเลี้ยงสัตว์ขยายพันธุ์สัตว์ และให้ขอใช้ที่ดินแปลงอื่นเพิ่มเติม
กรมปศุสัตว์จึงขอใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะข้างเคียง ทำให้มีพื้นที่เพิ่มขึ้นอีก
รวมเป็นพื้นที่ประมาณ ๑๕๑ ไร่ และใช้ชื่อว่า “โครงการศูนย์พัฒนาปศุสัตว์ตามพระราชดำริ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย”

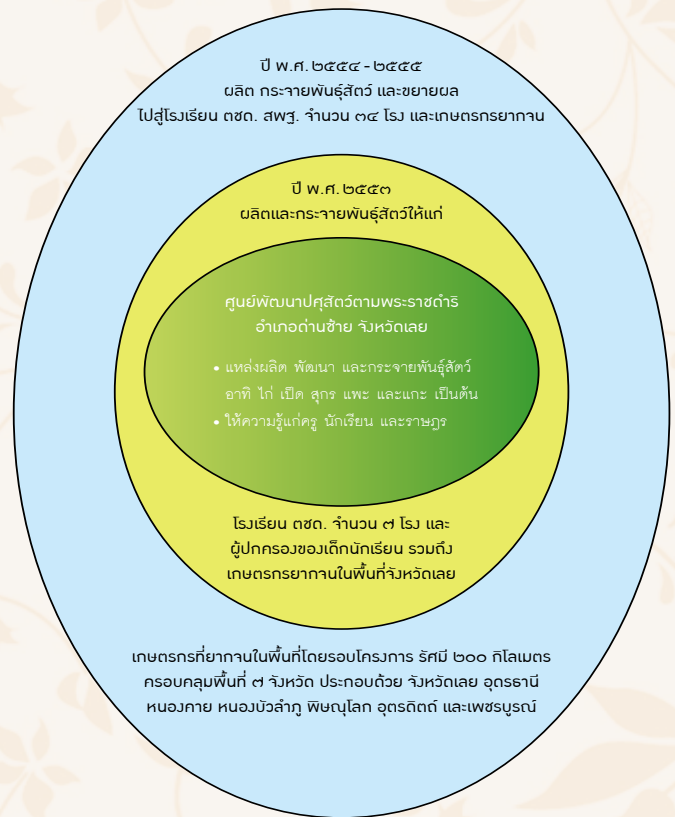
เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๓ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชดำริ
ให้ศูนย์พัฒนาปศุสัตว์ฯ เป็นแหล่งผลิตและกระจายพันธุ์สัตว์ที่จำเป็นและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ไปยังโครงการอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริที่ขาดแคลน รวมทั้งให้กับราษฎรที่ยากจนในเขตพื้นที่ต่างๆ

การดำเนินงานมีลักษณะบูรณาการ เป็นการพัฒนา การเกษตรควบคู่กับงานขยายผล เน้นการพัฒนา คัดเลือก และผลิตพันธุ์สัตว์ที่สามารถกระจายพันธุ์และส่งเสริมให้เลี้ยง ได้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เน้นการผลิตสูตรอาหารสัตว์ที่เป็นลักษณะเฉพาะในท้องถิ่น

ในรอบ ๓ ปีที่ผ่านมา สามารถผลิตพ่อแม่พันธุ์ ไก่ไข่ไทย ส่งเสริมไก่ไข่สาว ๑๕,๒๒๕ ตัว และไก่ไข่เพศผู้ ๑๐,๗๔๖ ตัว ให้แก่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๖๙ โรงเรียน และ ผู้ปกครองนักเรียนและเกษตรกร ๑,๔๕๐ ราย พื้นที่ดำเนินการ ๑๖ จังหวัด ทำให้เกษตรกรและนักเรียนมีอาหารโปรตีน บริโภคเพียงพอ โรงเรียนสร้างเงินกองทุนดำเนินการเลี้ยงไก่ ไข่ต่อเนื่อง สามารถพึ่งตนเองได้ คริวเรือนมีรายได้เสริมและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

เฉพาะในพื้นที่จังหวัดเลย ได้สนับสนุนพันธุ์ไก่ไข่ให้ แก่เกษตรกรในพื้นที่ ๑๐ อำเภอ จำนวน ๑๖๔ ราย และได้ กำหนดบ้านห้วยลาด ตำบลนาดี อำเภอด่านซ้าย เป็นหมู่บ้าน

ส่งเสริมการเลี้ยงไก่ไข่ โดยเล็งเห็นความเดือดร้อนของราษฎรในหมู่บ้านตามแนวชายแดน เพราะพื้นที่ดังกล่าวเกษตรกรขาดโอกาส ที่จะได้รับอาหารโปรตีนราคาถูก มีเกษตรกรที่ส่งเสริมจำนวน ๕๑ ราย รายละ ๕ ตัว มีผลผลิตไข่คิดเป็นมูลค่า ๒๑๑,๗๖๐ บาท เฉลี่ย ๔,๑๕๒ บาท/ราย

นอกจากนี้ ในศูนย์พัฒนาปศุสัตว์ตาม พระราชดำริ ยังได้รวบรวมพันธุ์พืชสมุนไพร เช่น ชุมเห็ดเทศ ทองพันชั่ง ฯลฯ พร้อมทั้งจัดทำข้อมูล เกี่ยวกับพืชสมุนไพร

จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ด้านการเพาะเห็ด เพื่อเป็น แหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงาน และฝึกอบรมให้กับเกษตรกร

ผลิตและขยายพันธุ์พืช ได้แก่ อโวคาโด ผักชีลาว และผักหวานบ้าน รวมทั้งไม้ผลเมืองหนาวและไม้ผล พื้นที่เมือง ได้แก่ พลับ สาลี่ ม่อนไข่ มะปรางหวาน และสตาร์แอปเปิล

ผลิตและขยายพันธุ์ไม้ผลเศรษฐกิจ ได้แก่ มะคาเดเมียหน้ท กระท้อน พลับ ท้อ และบ๊วย

ปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้า จำนวน ๑๓ ไร่ พร้อมทั้งจัดฝึกอบรมหลักสูตรการปลูกกาแฟในสภาพร่มเงา

โครงการศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดศรีสะเกษ

จัดตั้งขึ้นตามพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๗ โดยมีลักษณะเป็นศูนย์ให้บริการทางการเกษตรแบบเบ็ดเสร็จเพื่อช่วยเหลือราษฎรซึ่งประกอบอาชีพทำนา ไม่ได้ผลและขาดแคลนน้ำในการประกอบอาชีพ ในเขตอำเภอภูสิงห์และพื้นที่ใกล้เคียงตามบริเวณแนวชายแดน ไทย-กัมพูชา ต่อมาได้เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรในบริเวณพื้นที่โครงการฯ อีกในปี ๒๕๔๓ และ ๒๕๔๘ และมีพระราชดำริเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาดิน การจัดหาแหล่งน้ำ และการส่งเสริมอาชีพเพื่อให้คนอยู่ร่วมกับป่าโดยไม่ทำลายป่า

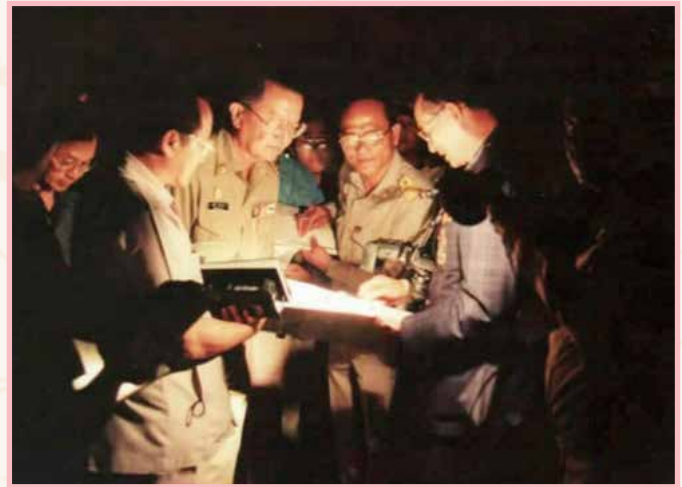

การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ มีความคล้ายคลึงกับโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริซึ่งตั้งอยู่ในภูมิภาคต่างๆ ๖ แห่ง แต่จะเน้นการนำเอาองค์ความรู้และเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมกับพื้นที่ไปส่งเสริมขยายผลสู่เกษตรกรโดยตรง มากกว่าจะเน้นการศึกษาวิจัย อย่างเช่นโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ภายในพื้นที่ศูนย์ ๕๔๐ ไร่ ในเขตตำบลห้วยตึกสูง อำเภอภูสิงห์ ซึ่งแต่เดิมเป็นที่ตั้งของโครงการฝึกอาชีพพัฒนาเพื่อความมั่นคงของกองทัพภาคที่ ๒ มีการจัดทำแปลงสาธิต ฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรสาขาต่างๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๑๒ หน่วยงานที่ทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ เช่น ด้านการปลูกไม้ผล การเกษตรแบบผสมผสานและวนเกษตร การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ การเลี้ยงไก่พื้นเมืองและสุกร การเลี้ยงปลาในกระชัง การปลูกมะนาวนอกฤดู การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และงานศิลปาชีพ เป็นต้น

จากการดำเนินงานต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน ทำให้ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางขึ้น โดยมีเกษตรกรและประชาชนที่สนใจเดินทางไปศึกษาดูงานภายในศูนย์เฉลี่ยปีละ ๖,๐๐๐ คน และมีเกษตรกรสมัครเข้ารับการฝึกอบรมด้านอาชีพต่างๆ ๑๗ หลักสูตร ปีละประมาณ ๑,๕๐๐ รายต่อปี นอกจากนี้ ทางโครงการยังได้ดำเนินการขยายผลด้านอาชีพอย่างเข้มข้นไปสู่เกษตรกรในเขตอำเภอภูสิงห์และอำเภอใกล้เคียงจำนวน ๗ ตำบล ๘๖ หมู่บ้าน ในลักษณะ “เกษตรกรต้นแบบ” โดยในช่วงปี ๒๕๕๓ - ๒๕๕๕ ได้จัดฝึกอบรมและคัดสรรเกษตรกรต้นแบบแล้วประมาณ ๕๐ ราย ซึ่งจะเป็นเครือข่ายการขยายผลของโครงการและเป็นแบบอย่างความสำเร็จที่ช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้กับเกษตรกรรายอื่นๆ ในพื้นที่ต่อไป

โครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยังตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดกาฬสินธุ์

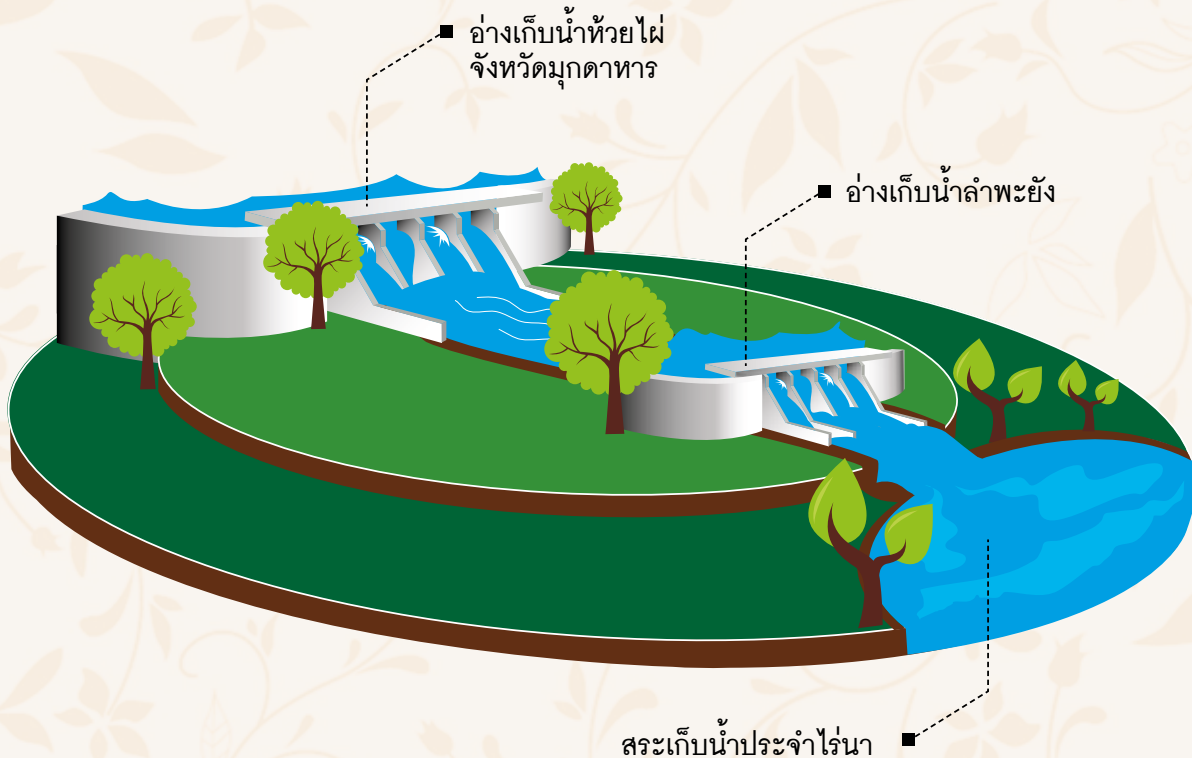

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ทอดพระเนตรความทุกข์ยากของราษฎรที่ทำนาไม่ได้ผล เมล็ดข้าวลีบเล็กเพราะไม่มีแหล่งน้ำ ต้นข้าวต้องอาศัยน้ำค้างในการเติบโต จึงมีพระราชดำริให้ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำลำพะยังตอนบน (ห้วยวังคำ) เพื่อช่วยเหลือราษฎรในเขตพื้นที่ดังกล่าว ให้มีน้ำใช้ทำการเกษตร และอุปโภคบริโภคตลอดปี นอกจากนี้ยังสามารถบรรเทาอุทกภัยได้อีกด้วย

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ และ ๒๕๔๒ ได้พระราชทานแนวทางให้ขยายพื้นที่ส่งน้ำ พร้อมทั้งชุดสระเก็บน้ำประจำไร่นาของเกษตรกร และให้พิจารณาผันน้ำผ่านอุโมงค์และระบบท่อจากอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ ซึ่งอยู่ทางภาคจังหวัดมุกดาหาร มาเติมให้พื้นที่ลุ่มน้ำลำพะยังตอนบน เพื่อขยายพื้นที่รับน้ำชลประทานให้มากขึ้น

ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙ กรมชลประทานได้ดำเนินการยกระดับเก็บกักน้ำอ่างลำพะยังตอนบนขึ้นอีก ๐.๘ เมตร ทำให้สามารถเก็บกักน้ำได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยไผ่ อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ผ่านอุโมงค์ลอดผ่านภูเขามายังพื้นที่รับประโยชน์โครงการอ่างเก็บน้ำลำตอนบนฯ

โครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยั้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ อ่างใหญ่เต็มอ่างเล็ก...อ่างเล็กเต็มสระน้ำของราษฎร

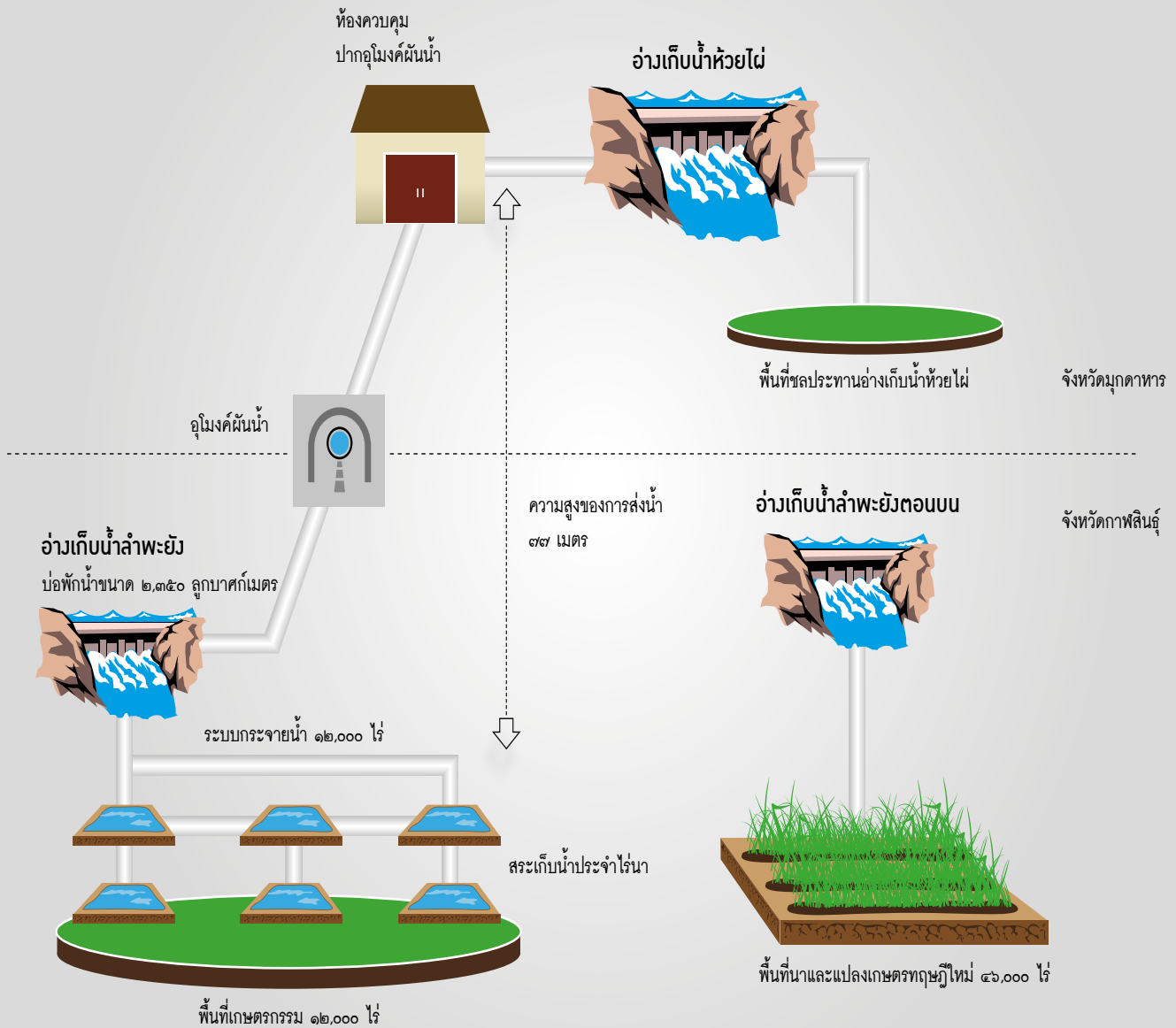
ซึ่งนอกจากจะทำให้พื้นที่รับน้ำชลประทานเพิ่มมากขึ้นแล้ว ผลผลิตต่อไร่ยังเพิ่มขึ้นอีกด้วย กล่าวคือ ก่อนปี ๒๕๔๑ ผลิตข้าวได้ ๒๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ แต่ในปี ๒๕๕๔ ผลผลิตเพิ่มขึ้นเป็น ๖๙๐ กิโลกรัมต่อไร่ จากผลสัมฤทธิ์ดังกล่าว ต่อมาได้พระราชทานชื่ออุโมงค์ผันน้ำดังกล่าวว่า “ลำพะยั้งภูมิพัฒน์” มีความหมายว่า อุโมงค์ผันน้ำที่นำความเจริญมาสู่แผ่นดินลุ่มน้ำลำพะยั้ง

นอกจากนี้ ได้มีการดำเนินการเกษตรทฤษฎีใหม่ ที่บ้านแดนสามัคคี ตำบลคุ้มเก่า ที่ได้รับประโยชน์จากการขยายผลการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำในเขตพื้นที่โครงการพัฒนาลุ่มน้ำลำพะยั้งตอนบนฯ ที่ได้มีพระราชดำริไว้ในปี ๒๕๓๕ โดยจัดทำแปลงสาธิตเกษตรทฤษฎีใหม่ขึ้น เพื่อเป็นแนวทาง

สระเก็บน้ำประจำไร่นา

ในการประกอบอาชีพให้แก่ราษฎร และเป็นการนำแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่มาใช้เป็นแห่งแรกในภูมิภาคนี้ และเมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๖ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานพระราชดำริให้ขยายผลการดำเนินงานโครงการไปสู่ราษฎรในบริเวณใกล้เคียง จนทำให้ผลผลิตข้าวของเกษตรกรในโครงการฯ ได้รับการรับรองมาตรฐานหลักประกันที่ดีของสินค้าเกษตรที่มีการบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications : GI) และได้ใบรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice : GAP)

ระบบบริหารจัดการน้ำลำพะยัค

โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณหนองอึ้งอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดยโสธร

ในอดีตทุกปี ราษฎรในเขตตำบลค้อเหนือ อำเภอเมือง ยโสธร จำนวน ๗ หมู่บ้าน กว่า ๗๔๐ ครัวเรือน ต้องประสบกับปัญหา น้ำท่วมเป็นประจำ เนื่องจากพื้นที่บริเวณดังกล่าวเป็นที่ลุ่มต่ำใกล้ แม่น้ำชี และเป็นจุดที่ลำน้ำยังไหลมาสมทบกับแม่น้ำชี เมื่อถึงฤดูฝน น้ำจึงไหลหลากเข้าท่วมเส้นทางสัญจรและไร่นานับหมื่นไร่ ส่งผลให้ราษฎรได้รับความเดือดร้อนและพืชผลเสียหาย แต่เมื่อถึงฤดูแล้ง ราษฎรส่วนใหญ่กลับขาดแคลนน้ำสำหรับทำการเกษตร เพราะมี แหล่งเก็บกักน้ำไม่เพียงพอสำหรับเพาะปลูกขุดเซยผลผลิตที่อุกน้ำท่วม

นอกจากปัญหาเรื่องน้ำท่วมและน้ำแล้งแล้ว ความ เสื่อมโทรมของ “ป่าดงมัน” ป่าชุมชนบนเนินทรายขนาดใหญ่ราว ๓,๐๐๐ ไร่ ก็เป็นปัญหาหลักอีกอย่างหนึ่งในพื้นที่ เนื่องจากถูกรากษฏร บุกรุกแผ้วถาง รวมทั้งเก็บหาของป่าและใช้เป็นพื้นที่เลี้ยงปศุสัตว์อย่าง ไม่มีการควบคุม จนกระทั่งเหลือป่าที่มีสภาพอุดมสมบูรณ์เพียง ๘๐๐ ไร่ หรือประมาณ ๓๐% ส่งผลกระทบกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยรอบซึ่งอาศัยป่าแห่งนี้เป็นแหล่งอาหารประจำครัวเรือน

จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรตำบลค้อเหนือ ที่ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหาน้ำท่วม และได้มีพระราชดำริให้หน่วยราชการพิจารณาแนวทางช่วยเหลือด้านชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎร รวมทั้งให้ปรับปรุงแหล่งน้ำธรรมชาติในพื้นที่ คือ หนองอึ่ง ให้เป็นแหล่งน้ำสำหรับทำการเกษตรและเพาะพันธุ์ปลา และฟื้นฟูป่าชุมชนดงมันให้กลับมาสมบูรณ์อีกครั้ง และส่งเสริมให้คนอยู่ร่วมกับป่าอย่างยั่งยืน

โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณหนองอึ่งฯ มีการดำเนินงานในลักษณะบูรณาการ โดยส่วนราชการต่างๆ และราษฎรในชุมชนโดยรอบ มีบทบาทในการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาร่วมกัน ดังนี้

- ดำเนินการขุดลอกหนองอึ่งพื้นที่ประมาณ ๔๕๐ ไร่ พร้อมก่อสร้างอาคารบังคับน้ำ และระบบคลองส่งน้ำ ก่อสร้างคันดิน ปักต้นไม้และหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดินโดยรอบหนองอึ่ง **ทำให้มีแหล่งน้ำทำการเกษตรช่วงฤดูแล้งเพิ่มขึ้นจากเดิม ๔๐๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร เป็นประมาณ ๖๕๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร รวมทั้งเป็นแหล่งเพาะขยายพันธุ์ปลา** ซึ่งเป็นทั้งแหล่งอาหารและรายได้ของชุมชนอีกทางหนึ่งด้วย

- ดำเนินการฟื้นฟูป่าชุมชนดงมัน พื้นที่ประมาณ ๓,๐๐๐ ไร่ โดยกำหนดระเบียบกติกาการใช้ประโยชน์จากป่าร่วมกันอย่างชัดเจน **ทำให้ป่าผืนดังกล่าวมีความอุดมสมบูรณ์ และราษฎรได้ใช้ประโยชน์จากป่าในรูปแบบต่างๆ** ไม่ว่าจะเป็นไม้พื้นและไม้ใช้สอย รวมถึงของป่าและสมุนไพรชนิดต่างๆ รวมทั้งมีการรวมกลุ่มเพื่อนำเอาผลผลิตจากป่าซึ่งมีปริมาณมากนับสิบตัน

ในแต่ละปี ไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายเป็นรายได้ เช่น เห็ดป่าชนิดต่างๆ และไข่มดแดง เป็นต้น ปัจจุบันกลุ่มดังกล่าว ได้เติบโตเป็นองค์กรธุรกิจชุมชนในรูปแบบสหกรณ์การเกษตร จำกัด มีตราสินค้าของกลุ่มชื่อ “วนาทิพย์” เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายได้รับการคัดเลือกให้เป็นสินค้า OTOP ระดับห้าดาว ของจังหวัดยโสธร ในปี ๒๕๕๒ โดยมียอดขายในแต่ละปีไม่ต่ำกว่า ๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท

- ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ โดยเน้นในด้านเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพหลักของราษฎรในพื้นที่ ทั้งใน

รูปแบบการฝึกอบรมอาชีพและการจัดแปลงสาธิต รวมทั้งสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้แก่เกษตรกร เช่น พันธุ์ไก่ สุกร สัตว์น้ำ น้ำเชื้อสำหรับผสมเทียมและเวชภัณฑ์สัตว์ ตลอดจนส่งเสริมงานศิลปาชีพ และการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณหนองอึ่งฯ ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ตำบลค้อเหนือได้ฟื้นคืนสู่ความอุดมสมบูรณ์และเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่ ๗ หมู่บ้าน โดยรอบหนองอึ่งในระยะยาว รวมทั้งทำให้ราษฎรตระหนักถึงคุณค่าและร่วมแรงร่วมใจกันดูแลรักษาทรัพยากรในท้องถิ่น ซึ่งเปรียบเสมือนเส้นเลือดที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนในบริเวณนั้น มาหลายชั่วคนอีกด้วย

โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยบางทรายตอนบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดมุกดาหาร

เมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๓๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริให้หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องพิจารณาจัดตั้งโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยบางทรายตอนบนฯ ในลักษณะการพัฒนาพื้นที่แบบเบ็ดเสร็จ โดยจัดหาแหล่งน้ำสำหรับอุปโภค บริโภค และทำการเกษตร รวมทั้งการพัฒนาพื้นที่พืชมูลค่าสูงและต้นน้ำลำธาร ส่งเสริมอาชีพทางการเกษตรและศิลปาชีพโดยให้มีการจัดการในลักษณะสหกรณ์การเกษตรหุบกะพง จังหวัดเพชรบุรี

เพื่อเป็นการสนองพระราชดำริ ได้มีการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำและระบบส่งน้ำในพื้นที่โครงการจำนวน ๗ แห่ง มีความจุรวม ๒๔,๕๒๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่รับประโยชน์รวม ๘,๙๐๐ ไร่ เพื่อเป็นแหล่งน้ำสำหรับทำการเกษตร และอุปโภค-บริโภค โดยมีการฝึกอบรมเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรกลุ่มผู้ใช้น้ำในเขตชลประทานทั้ง ๗ อ่าง รวมทั้งจัดทำเวทีประชาคมเพื่อระดมความคิดเห็น สร้างการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ

ประชุมพบปะเกษตรกรและจัดทำเวทีประชาคม

พืชผลทางการเกษตรในพื้นที่ชลประทาน ๗ อ่าง

ดำเนินการปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง โดยเฉพาะข่ากล้าไม้ใช้สอย ไม้ผล และไม้เศรษฐกิจ ตามแนวพระราชดำริ เช่น ผักหวาน ไม้ไผ่ หวาย ไม้พะยุง ฯลฯ เพื่อสร้างความชุ่มชื้นให้พื้นดิน **เพิ่มเนื้อที่ป่าประมาณ ๑,๐๐๐ ไร่ และสร้างรายได้เสริมให้กับราษฎรในพื้นที่ เฉลี่ยไม่ต่ำกว่า ๑๑,๐๐๐ บาท ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕** ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นอกจากนี้ยังก่อสร้างฝายต้นน้ำแบบผสมผสานในพื้นที่ปลูกป่าหวาย และหมู่บ้านใกล้เคียงเพื่อช่วยชะลอน้ำ ดักตะกอนทำให้พื้นดินมีความอุดมสมบูรณ์ลดการเกิดไฟป่าได้ถึง ร้อยละ ๘๐ เปอร์เซนต์ของพื้นที่ อีกทั้งยังฝึกอบรมเยาวชน

สภาพพื้นที่ป่าในอดีต เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๗

สภาพพื้นที่ป่าอันอุดมสมบูรณ์ในปี ๒๕๔๕

รักษาพิทักษ์แผ่นดินแม่ เพื่อปลูกจิตสำนึกรักษาทรัพยากรป่าไม้ นอกเหนือจากการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับป่าไม้

มีการส่งเสริมและสาธิตการปรับปรุงบำรุงดิน โดยใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และการไถกลบตอซังข้าว เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรรวมทั้งปลูกหญ้าแฝกป้องกันการพังทลายของดินและสร้างความชุ่มชื้นให้กับพื้นที่โดยรอบ ทำให้พื้นที่จากเคยปลูกมันสำปะหลัง ปัจจุบันสามารถปลูกข้าวได้ผลผลิตประมาณ ๓๐๐ กิโลกรัมต่อไร่

มีการส่งเสริมการอบรมด้านอาชีพ ตามหลักสูตรที่เกษตรกรสนใจ เช่น การเลี้ยงหมูภูเขา การเลี้ยงไก่ดำ การเพาะเห็ด การปลูกข้าว โดยมีการมอบปัจจัยการผลิตเบื้องต้นให้แก่เกษตรกรเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม เพิ่มพูนทักษะด้านงานหัตถกรรม เช่น งานจักสานไม้ไผ่ งานทอผ้า จนได้รับการส่งเสริมเป็นสินค้า OTOP และส่งเสริมโครงการยกปามาไว้ที่บ้าน มีการปลูกพืชแบบเกษตรผสมผสาน โดย

ปลูกยางพาราสลับกับผักหวาน นอกจากนี้ยังนำต้นคอนแวนและไม้ฮาว ซึ่งเป็นไม้พื้นถิ่นที่ใกล้สูญพันธุ์ นำมาปลูกสลับกันเพื่อเป็นการอนุรักษ์ไม้พื้นถิ่นและสามารถสร้างรายได้ให้ราษฎรมีรายได้ประมาณ ๓๐,๐๐๐ - ๔๐,๐๐๐ บาท/คน/ปี ช่วยลดการอพยพแรงงานไปทำงานต่างถิ่นลง ทำให้ราษฎรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ

มีการจัดฝึกอบรมสมาชิกสหกรณ์การเกษตรช่วยบางทราย ให้ความรู้แก่สมาชิกเกี่ยวกับการปรับสภาพดิน นอกจากนี้ได้อบรมให้ความรู้แก่เยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจในโทษภัยของยาเสพติด ทำให้ชุมชนปลอดจากยาเสพติด

ราษฎรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำจากอ่างเก็บน้ำทั้ง ๗ แห่ง อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด ควบคู่ไปกับการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ให้มีความอุดมสมบูรณ์เกื้อกูลต่อระบบนิเวศและการประกอบอาชีพ ทำให้คนอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างกลมกลืน นอกจากนี้ราษฎรยังได้รับการส่งเสริมด้านสหกรณ์ และได้รับความรู้ตลอดจนมีโอกาสฝึกฝนทักษะในการประกอบอาชีพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนอกจากจะทำให้ราษฎรมีโอกาสและทางเลือกในการประกอบอาชีพได้หลากหลายมากขึ้นแล้ว การดำเนินงานดังกล่าวยังช่วยลดปัญหาการว่างงาน การอพยพแรงงาน และการบุกรุกป่าไม้ในพื้นที่ได้อีกด้วย

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขตพื้นที่ภาคเหนือ

จากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ในพื้นที่ภาคเหนือกว่า ๑,๖๐๐ โครงการ ที่กระจาย
อยู่ทั่วทุก ๑๗ จังหวัดในภาคเหนือ ย่อมเป็นที่ประจักษ์
ถึงพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อประชาชนตลอด
ระยะเวลาครองสิริราชสมบัติกว่า ๖๐ ปี ที่ทรงมีความ
ห่วงใยทุกข์สุขของอาณาประชาราษฎร์ ซึ่งสามารถ
ยกตัวอย่างโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและ
ความสำเร็จที่เกิดขึ้นกับประชาชนได้ดังนี้

ประเภทและจำนวนของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แยกรายจังหวัด

จังหวัด	ประเภทและจำนวนของโครงการ								รวม
	แหล่งน้ำ	การเกษตร	สิ่งแวดล้อม	การส่งเสริมอาชีพ	สาธารณสุข	คมนาคม/สื่อสาร	สวัสดิการสังคม/การศึกษา	บูรณาการ/อื่นๆ	
กำแพงเพชร	๓๐	๑	๐	๐	๐	๐	๓	๒	๓๖
เข็ญราย	๑๐๒	๖	๕	๔	๑	๐	๔๒	๘	๑๖๘
เข็ญใหม่	๔๒๗	๑๓	๑๗	๓๓	๑	๑๐	๕๕	๓๓	๕๘๓
ตาก	๓๔	๐	๕	๒	๐	๐	๒๕	๖	๗๖
น่าน	๙๔	๔	๕	๑๑	๘	๑	๑๕	๑๑	๑๕๓
นครสวรรค์	๗	๑	๑	๐	๐	๐	๒	๒	๑๓
พะเยา	๔๔	๓	๓	๑	๐	๐	๑	๕	๕๗
แพร่	๔๓	๑	๒	๐	๐	๑	๐	๐	๔๗
เพชรบูรณ์	๒๒	๒	๒	๐	๐	๑	๔	๑	๓๒
พิจิตร	๐	๑	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๑
พิษณุโลก	๒๐	๔	๒	๒	๐	๐	๗	๒	๓๗
แม่ฮ่องสอน	๑๐๔	๓	๕	๒๔	๐	๒	๒๔	๙	๑๗๑
ลำปาง	๙๙	๐	๑	๒	๐	๐	๐	๒	๑๐๔
ลำพูน	๖๓	๕	๒	๐	๒	๐	๐	๕	๗๗
สุโขทัย	๒๘	๐	๐	๐	๐	๐	๑	๐	๒๙
อุตรดิตถ์	๒๔	๐	๒	๙	๒	๐	๑๐	๙	๕๖
อุทัยธานี	๗	๒	๐	๐	๐	๐	๐	๑	๑๐
รวม	๑,๑๔๘	๔๖	๕๒	๘๕	๑๔	๑๕	๒๐๑	๙๖	๑,๖๖๐

โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยไฟอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

ปัญหาที่สำคัญของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทยอยู่ในภาคเกษตรกรรมคือ การขาดแคลนปัจจัยการผลิต และปัจจัยการผลิตหนึ่งที่สำคัญต่อการผลิตคือ น้ำ ดังเช่นในปี ๒๕๒๓ นายสนิท คำงาม ผู้ใหญ่บ้านทุ่งตั่ว ได้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ เมื่อครั้งเสด็จฯ ทอดพระเนตรโครงการอ่างเก็บน้ำร่องสำน ในวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๓ ซึ่งทรงมีพระราชดำริ

“ควรพิจารณาวางโครงการและก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กและฝายทดน้ำตามลำห้วยสาขาของลำน้ำแม่กลาง เพื่อจัดหาน้ำให้ราษฎรในหมู่บ้านต่างๆ ในเขตอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา สามารถทำการเพาะปลูกได้ทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง อีกทั้งให้มีน้ำไว้เพื่อการอุปโภค-บริโภคตลอดไปด้วย”

สามารถส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกในฤดูฝนประมาณ ๓,๐๐๐ ไร่ และฤดูแล้ง ๕๐๐ ไร่ ประชาชนได้รับประโยชน์ถึง ๓,๒๐๐ คน ๑,๒๐๐ ครัวเรือน และสามารถบรรเทาปัญหาอุทกภัย ภัยแล้ง ในพื้นที่ตำบลภูซาง และตำบลป่าสักได้เป็นอย่างดี

ต่อมาในปี ๒๕๓๒ ได้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้น โดยใช้ชื่อว่า กลุ่มผู้ใช้น้ำอ่างเก็บน้ำห้วยไฟ เพื่อร่วมกันบริหารจัดการการใช้น้ำจากโครงการให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมกันรับประโยชน์ โดยได้รับการสนับสนุนจากกรมชลประทานในการเข้ามาให้คำแนะนำในการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำให้การบริหารจัดการภายในกลุ่มเกิดประสิทธิภาพ จึงทำให้กลุ่มผู้ใช้น้ำอ่างเก็บน้ำห้วยไฟอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้รับรางวัลชนะเลิศในโครงการประกวดคัดเลือกผลงานการขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้านการบริหารจัดการโครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ในปี พ.ศ. ๒๕๔๙

ผลสำเร็จที่ประชาชนได้รับ

๑. ด้านการเกษตร ช่วงแรกจะเป็นการปลูกข้าวนาปี และช่วงที่ ๒ ปลูกพืชฤดูแล้ง เช่น กระเทียม หรือ ถั่วลิสง เกษตรกรจะทำการเพาะปลูกข้าวโพดก่อนฤดูฝนอีกรอบหนึ่ง มีพื้นที่การเกษตร จำนวน ๓,๐๐๐ ไร่
๒. ด้านการประมง กลุ่มเกษตรกรมีการเลี้ยงปลาทับทิมในกระชังภายในอ่างเก็บน้ำ เพื่อเป็นอาหารกลางวันให้กับเด็กนักเรียน
๓. ด้านการอุปโภค-บริโภค ราษฎร ๒ ตำบล ๘ หมู่บ้าน ๔๐๑ ครอบครัว ได้มีน้ำเพื่อการเกษตร และการอุปโภค-บริโภค มีการนำน้ำมากักเก็บไว้ในอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก และจากอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กมากักไว้ที่สระ
๔. การเลี้ยงสัตว์ มีการนำน้ำมาใช้ประโยชน์ในการทำปศุสัตว์ เช่น การเลี้ยงโค กระบือ เป็นต้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบถึงสภาพปัญหาในพื้นที่ และเมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้เสด็จฯ ไปทรงเปิดเขื่อนนเรศวร อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก พระราชทานพระราชดำริให้พิจารณาความเหมาะสมในการก่อสร้างเขื่อนป้องกันลำนํ้าแควน้อย เพื่อบรรเทาอุทกภัยในเขตลุ่มน้ำแควน้อยตอนล่าง

เขื่อนแควน้อยบำรุงแดน จังหวัดพิษณุโลก

ในปี ๒๕๒๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวพระราชดำริให้ดำเนินโครงการเพื่อบรรเทาอุทกภัย และจัดหาน้ำสนับสนุนพื้นที่ชลประทานพิษณุโลก ซึ่งกรมชลประทานได้ทำการศึกษามาอย่างต่อเนื่องและเริ่มก่อสร้างในปี ๒๕๔๖

ลักษณะเป็นอ่างเก็บน้ำอเนกประสงค์ขนาดใหญ่ในพื้นที่ลุ่มน้ำแควน้อยซึ่งเป็นลุ่มน้ำสาขาที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของลุ่มน้ำน่าน ประกอบด้วย เขื่อนและอ่างเก็บน้ำกั้นลำนํ้าแควน้อยในช่วงพื้นที่หุบเขาเขต อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นแหล่งน้ำต้นทุน ตลอดจนเก็บกักน้ำในช่วงที่มีปริมาณมากเกินความจำเป็น และจากนั้นจึงระบายน้ำลงลำนํ้าเดิม เพื่อเพิ่มปริมาณน้ำให้กับโครงการชลประทานที่เกิดขึ้นใหม่ของเขื่อนแควน้อยฯ และโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าด้านท้ายเขื่อน ตลอดจนช่วยบรรเทาอุทกภัยในพื้นที่ตอนล่างบริเวณ

ที่ราบระหว่างแม่น้ำแควน้อยและแม่น้ำวังทอง รวม
ทั้งเป็นเขื่อนที่มีศักยภาพในการติดตั้งเครื่อง กังหัน
น้ำเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า อีกทั้งยังสามารถบริหารจัดการ
จัดการน้ำร่วมกับลุ่มน้ำอื่นๆ ในลักษณะการบูรณา
การระหว่างลุ่มน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลสำเร็จที่ประชาชนได้รับ

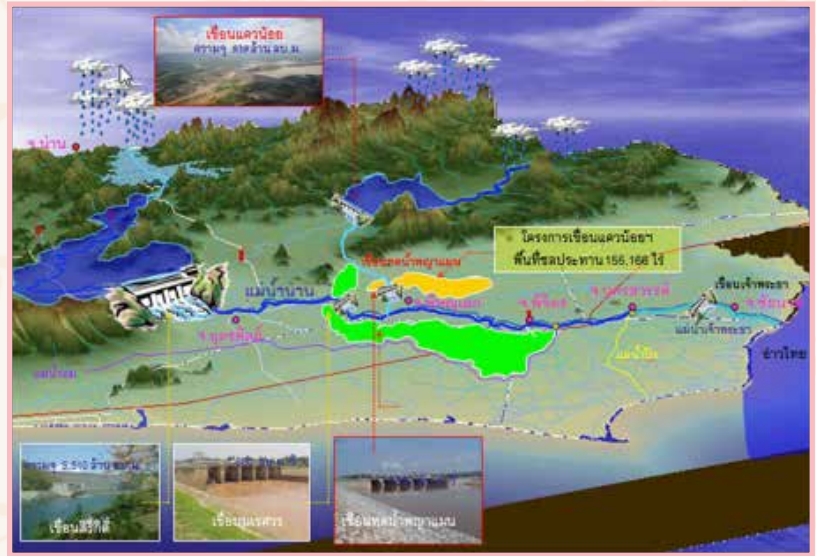
๑. บรรเทาปัญหาอุทกภัยที่เคยเกิด
ขึ้นบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำแควน้อยตอนล่าง ในเขต
อำเภอวัดโบสถ์ และอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
ประมาณ ๗๕,๐๐๐ ไร่

๒. เมื่อดำเนินการโครงการแล้วเสร็จมีพื้นที่ชลประทานเพิ่มขึ้นจำนวน ๑๕๕,๑๖๖ ไร่ และสามารถทำการเกษตรได้
๒ ฤดูกาล/ปี

๓. เป็นแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค การอุตสาหกรรม ในเขตอำเภอวัดโบสถ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

๔. เป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งเรียนรู้ และเป็นแหล่งประมงแห่งใหม่ของจังหวัดพิษณุโลก

๕. เป็นแหล่งพลังงานสะอาด (โรงไฟฟ้าพลังน้ำท้ายเขื่อนฯ) ๑๔๔ ล้านกิโลวัตต์-ชั่วโมง/ปี

โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่อาว
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรสภาพพื้นที่บริเวณ
ที่สร้างอ่างเก็บน้ำแม่อาวน้อย ตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม
๒๕๓๕ ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริให้พิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับการจำแนกประเภทป่า
เสื่อมโทรมบริเวณที่ราบดินยังมีคุณภาพดี เพื่อจัดสรรให้ราษฎรที่ไม่มีที่ทำกิน ได้เข้าอยู่เป็นการถาวร
จะเป็นการช่วยแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายป่า ส่วนพื้นที่ดอย พื้นที่เนินสูงหรือภูเขาต่างๆ รวมทั้ง
พื้นที่ดินคุณภาพไม่ดีและเสียสภาพป่าให้ดำเนินการปลูกป่าทดแทน

สภาพพื้นที่บริเวณอ่างเก็บน้ำแม่อาวน้อยในอดีต

สภาพพื้นที่บริเวณอ่างเก็บน้ำแม่อาวน้อยปัจจุบัน

ผลสำเร็จที่ประชาชนได้รับ

ทำให้มีพื้นที่ป่าในโครงการฯ ๖๑,๑๖๐ ไร่ (คิดเป็น ๔๘.๑% ของพื้นที่โครงการ) ดำเนินการจัดที่ดินทำกิน โดยมอบ ส.ป.ก. ๔-๐๑ จำนวน ๒,๕๙๘ ฦบับ แก่เกษตรกรจำนวน ๑,๙๘๘ ราย ๒๒,๔๓๐ ไร่ (คิดเป็น ๘๒% ของพื้นที่ ส.ป.ก.) สามารถส่งน้ำสำหรับพื้นที่การเกษตร จำนวน ๒๙,๕๐๖ ไร่ (คิดเป็น ๔๖% ของพื้นที่การเกษตร) และสามารถส่งน้ำสำหรับอุปโภคบริโภค ได้ ๑๐๐% แก่ครัวเรือน

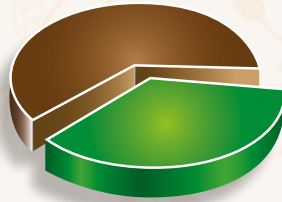
การพัฒนาพื้นที่พุทธพยากรป่าไม้มาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สามารถฟื้นฟูพื้นที่ลุ่มน้ำแม่อาวให้มีสภาพป่าที่สมบูรณ์ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ปลูกจิตสำนึกให้แก่ราษฎรด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการและพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม เกิดเครือข่ายและแนวร่วม อาชีพด้านป่าไม้และระบบวนเกษตร เป็นตัวอย่างในการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับป่า อีกทั้งสามารถยกระดับของราษฎรในพื้นที่โครงการ โดยการพัฒนาอาชีพทั้งในและนอกภาคเกษตรกรรม รวมถึงการพัฒนาด้านสังคมด้วย

พื้นที่การเกษตรในโครงการฯ

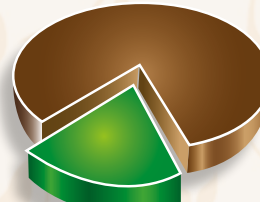
โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่อาว จังหวัดลำพูน

การฟื้นฟูพื้นที่ป่า

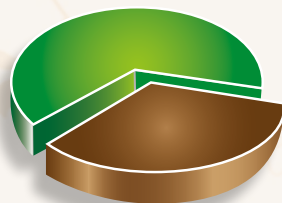
■ พื้นที่ป่า
๖๑,๑๖๐ ไร่ ๔๘.๑%

การจัดสรรที่ดินทำกิน

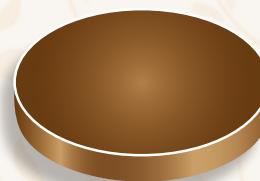
■ มอบ ส.ป.ก. ๒,๕๙๘ ฦบับ ให้เกษตรกร ๑,๙๘๘ คน รวม ๒๒,๔๓๐ ไร่ ๘๒%

พื้นที่การเกษตรรับน้ำ

■ พื้นที่การเกษตรรับน้ำ
๒๙,๕๐๖ ไร่ ๔๖%

การส่งน้ำสำหรับอุปโภค-บริโภค

■ ครัวเรือน ๑๐๐%

โครงการหมู่บ้านยามชายแดนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

หมู่บ้านแม่ส่วยอู ตำบลผาป่อง อำเภอเมือง
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เมื่อครั้งสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ แปรพระราชฐานประทับแรม ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างประทับได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในท้องถิ่นต่างๆ พื้นที่ภาคเหนือ ทรงมีกระแสพระราชดำริสความตอนหนึ่งว่า

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นห่วงความมั่นคงตามแนวชายแดน ทรงเป็นห่วงว่าราษฎรชาวเขาที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลฝ่ายตรงข้ามที่เขาไม่หวังดีต่อประเทศเขาจะใกล้ชิดคนเหล่านี้มากกว่าเรา ถ้าเราไม่ใกล้ชิด เขาก็จะมายุยงส่งเสริมให้เป็นอื่น เราก็จะลำบากจะต้องรักษาคนเหล่านี้ไว้ จะต้องรักษาประเทศชาติไว้ รักษาคน รักษาประเทศ ทหารก็ดี ตำรวจชายแดนก็ดี หรือกรมป่าไม้ก็ดี ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ตลอดเวลา ถ้าราษฎรที่เขาอยู่ตลอด เขามีความสำนึกเป็นไทย เขารักประเทศไทย เขาหวงแหนแผ่นดิน เขาก็จะเป็นยามที่ดี”

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๔๒ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่บ้านรวมไทยพัฒนาที่ ๑ ตำบลรวมไทยพัฒนา อำเภอพบพระ จังหวัดตาก ในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริ ให้พิจารณานำราษฎรชาวไทยภูเขาที่สมัครใจไปเป็นยามตามชายแดนตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง เพื่อประโยชน์ด้านความมั่นคงของประเทศ

โครงการหมู่บ้านยามชายแดนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดำเนินการใน ๕ หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านมะโอโตะ จังหวัดตาก บ้านปางคอง บ้านแม่ส่วยอู บ้านดอยผักกูดและบ้านอาใจ จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งเส้นทางคมนาคม ระบบไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ ระบบประปาภูเขา การพัฒนาสังคมและยกระดับคุณภาพชีวิต ทั้งทางด้านการศึกษาและสาธารณสุข การส่งเสริมอาชีพและการเสริมรายได้ให้แก่ราษฎร ได้แก่ ส่งเสริมการเลี้ยงปลา การเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง การทอผ้า ทำเครื่องเงิน เป็นต้น รวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันได้แก่ การปลูกป่าทดแทน และการสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น

หมู่บ้านดอยผักกูด ตำบลเวียงเหนือ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผลสำเร็จที่ประชาชนได้รับ

สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของราษฎรชาวไทยภูเขาทั้งสิ้น ๕ ชนเผ่า ได้แก่ ชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง ไทยใหญ่ มูเซอ มูเซอแดง และคะยา ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ๕ หมู่บ้าน จำนวน ๑๖๔ ครัวเรือน ๗๒๘ คน ให้ได้รับประโยชน์ในด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการจากภาครัฐ ส่งผลให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดำรงชีวิตอย่างพอเพียง มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปลอดภัยจากขบวนการยาเสพติด มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปลูกจิตสำนึกในความเป็นคนไทย มีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และให้ความร่วมมือต่อทางราชการในด้านความมั่นคง

สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ

ด้วยเหตุที่ผืนป่าภาคเหนือเป็นผืนป่าต้นน้ำลำธารที่สำคัญถูกแผ้วถางบุกรุกเพื่อเปิดพื้นที่สำหรับการเกษตรด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของประชาชนในพื้นที่ยังผลให้พื้นที่ต้นน้ำถูกทำลาย และส่งผลกระทบต่อผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เบื้องล่างที่มักจะประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง ซึ่งปัญหาดังกล่าวนับวันจะทวีความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงในพื้นที่ภาคเหนือ ตั้งแต่ปี ๒๕๔๓ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันรวม ๑๘ สถานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และตัวอย่างการทำการเกษตรที่สูงที่ต้องตามหลักวิชาการ และช่วยเหลือให้ราษฎรในพื้นที่สูงดำรงชีพอยู่ในพื้นที่ทำกินเดิมอย่างมีความสุขไม่อพยพโยกย้ายถิ่นฐานมีอาหารเพียงพอต่อการบริโภค มีความมั่นคงและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมถึงมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยให้ราษฎรเข้ามามีส่วนในกิจกรรมต่างๆ ของสถานีฯ เพื่อซึมซับความรู้และเกิดทักษะในการนำไปใช้ทำการเกษตรในพื้นที่ของตนเอง โดยสามารถยกตัวอย่างของความสำเร็จได้ดังนี้

สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริภูพยุหค์ม อำเภอลำปาง จังหวัดน่าน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จฯ ทอดพระเนตรพื้นที่ป่าบ้านน้ำรีพัฒนา หมู่ที่ ๑๒ ตำบลขุนน่าน อำเภอลำปาง จังหวัดน่าน เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๔๖ และได้พระราชทานพระราชดำริให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดตั้ง สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ และฟื้นฟูสภาพป่าไม้ที่ถูกทำลายให้คืนความสมบูรณ์อีกครั้ง

ผลสำเร็จที่ประชาชนได้รับ

๑. การส่งเสริมปลูกหม่อนกินผลสด ราษฎรจำนวน ๑๒๓ ราย ได้ผลผลิต ๘๐ ตัน/ปี หรือคิดเป็นเงิน/รายได้ของราษฎรประมาณ ๒,๔๐๐,๐๐๐บาท/ปี

๒. การส่งเสริมการปลูกกาแฟ มีราษฎรกลุ่มผู้ปลูกกาแฟจำนวน ๔๘ ราย ซึ่งได้ผลผลิตประมาณ ๓ ตัน/ปี หรือคิดเป็นเงิน/รายได้ของราษฎรประมาณ ๔๕,๐๐๐ บาท/ปี

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ได้ดำเนินการบริหารจัดการพื้นที่โดยใช้พื้นที่ลุ่มน้ำรี มีขนาดพื้นที่ ๑๐๙,๓๑๐ ไร่ ด้วยการแบ่งเขตการจัดการพื้นที่ออกเป็นป่าต้นน้ำลำธาร (เขตอนุรักษ์เข้มขัน) ป่าเพื่อการใช้สอยของชุมชน ป่าชุมชน พื้นที่ทำกิน ที่อยู่อาศัย ที่สาธารณประโยชน์ และแหล่งน้ำ โดยยึดแนวทางการป้องกันรักษา สภาพป่าสมบูรณ์ให้คงอยู่ และฟื้นฟูพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมและถูกบุกรุกทำลาย ให้กลับคืนความอุดมดั้งเดิม ซึ่งได้มีการปลูกฟื้นฟูไปแล้วจำนวน ๗,๕๐๐ ไร่ คิดเป็น ๗๕ เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ดำเนินการของโครงการฯ ซึ่งมีพื้นที่ดำเนินการ เพื่อฟื้นฟูสภาพป่า เพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ จำนวน ๑๐,๐๐๐ ไร่ และการดำเนินการกิจกรรมอื่นๆ เช่น การป้องกันไฟป่า ก็ได้มีการเฝ้าระวังและขอความร่วมมือราษฎรเฝ้าระวังไฟป่า และในช่วงฤดูแล้ง ปี ๒๕๕๖ ไม่พบไฟป่าเกิดขึ้นในพื้นที่แต่อย่างใด สำหรับการป้องกันบุกรุกทำลายป่า ผายต้นน้ำ การดูแลปรับปรุงระบบน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภคของราษฎรเพาะชำกล้าไม้ ฯลฯ ก็ได้บูรณาการกับราษฎรในพื้นที่ดำเนินการกิจกรรมร่วมกัน ตลอดทั้งปี

สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ

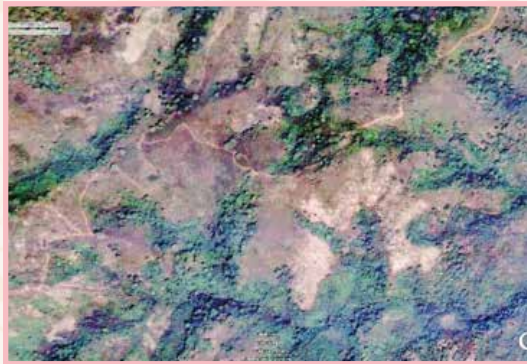
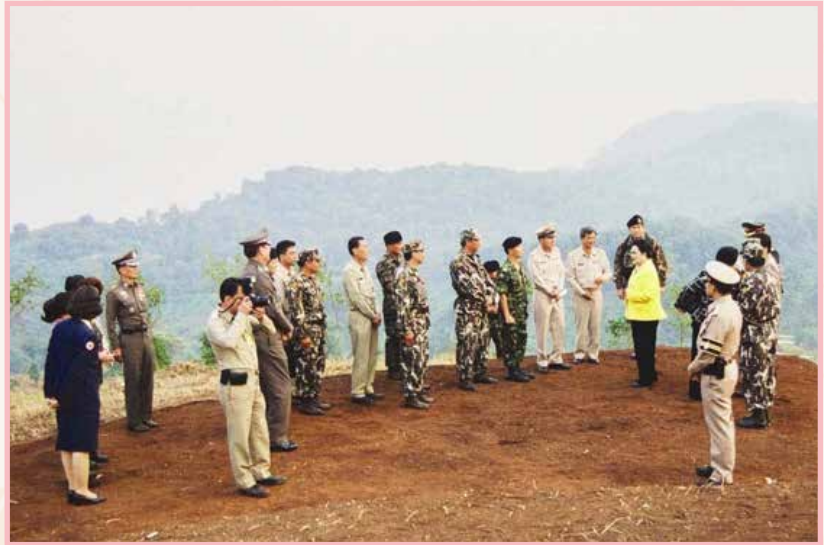
ลำดับโครงการ

๑๑. สถานีพัฒนาการเกษตรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมบ้านแปงแซม อำเภอดงหลวง จังหวัดเชียงใหม่
๑๒. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ดอยแม่อ้อ อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่
๑๓. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ดอยแม่เกียง อำเภอยางตลาด จังหวัดเชียงใหม่
๑๔. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ดอยจอมพาย อำเภอมะเขม จังหวัดเชียงใหม่
๑๕. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านเสาแดง อำเภอมะเขม จังหวัดเชียงใหม่
๑๖. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ดอยม่อนล้าน อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
๑๗. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ห้วยเมืองงาม อำเภอมะเขม จังหวัดเชียงใหม่
๑๘. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านนาเกียน อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่
๑๙. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ปางขอน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
๑๑. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ อารทอง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
๑๑. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ดอยบ่อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
๑๒. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ห้วยห้วยป่าไร่ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
๑๓. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ภูพยุหค์ม อำเภอลำปาง จังหวัดน่าน
๑๔. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ สะจุก-สะเกี้ยง อำเภอลำปาง จังหวัดน่าน
๑๕. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านสบขุน อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
๑๖. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านสันติสุข อำเภอปง จังหวัดพะเยา
๑๗. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ภูซิด ภูเมียง ภูสอยดาว อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก
๑๘. สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านป่าคา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริบ้านปางขอน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรสภาพพื้นที่ บริเวณคอยเกี๊ยะ บ้านปางขอน หมู่ที่ ๗ ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๔๕ ในการนี้ ได้พระราชทานพระราชดำริให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พิจารณาจัดตั้งสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง โดยให้ปลูกพืชไม้ผลเมืองหนาว พืชผัก ตลอดจนไม้ดอกเมืองหนาว โดยให้ราษฎรในพื้นที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสถานี เพื่อให้ราษฎรเกิดความรู้ ความชำนาญ และนำความรู้กลับไปดำเนินการในพื้นที่ตนเอง

สภาพป่าในพื้นที่โครงการปี พ.ศ. ๒๕๔๗

สภาพป่าในพื้นที่โครงการปี พ.ศ. ๒๕๕๓

ลักษณะโดยทั่วไปของพื้นที่เกษตรที่สูง จะต้องเป็นพื้นที่ที่สูงจากระดับน้ำทะเล ๗๐๐ เมตรขึ้นไป พื้นที่ประกอบด้วยภูเขาสูงสลับซับซ้อน มีความลาดชัน และเป็นพื้นที่ที่มีการพังทลายของดินสูง สำหรับสภาพปัญหาของบนพื้นที่สูง เกิดจากการกระทำของมนุษย์ทั้งสิ้น เช่น การบุกรุกทำลายป่า แหล่งต้นน้ำลำธาร ปัญหายาเสพติด ปัญหาความมั่นคง ซึ่งไม่สามารถดำเนินตามกฎหมายได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ยังประสบปัญหาการทำลายสมดุลทางธรรมชาติ ทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพลดลง ซึ่งปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องหาแนวทางแก้ไขอย่างต่อเนื่องต่อไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการสร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งส่งเสริมและให้ความรู้ในการประกอบอาชีพ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้ร่วมกันดำเนินงานแบบบูรณาการโดยพัฒนาพื้นที่บริเวณโครงการฯ จำนวน ๑๗,๒๔๐ ไร่ ด้วยการปรับปรุงระบบนิเวศต้นน้ำ สร้างฝายต้นน้ำลำธาร เพื่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และเป็นแหล่งให้ความรู้และฝึกอาชีพแก่ราษฎรในพื้นที่โดยสร้างทัศนคติด้านการอนุรักษ์ควบคู่กัน ทั้งนี้เพื่อลดการใช้พื้นที่ ลดการทำลายป่า จัดรูปแบบการเกษตรเพื่อให้ชาวบ้านอยู่ได้ เกิดการจ้างแรงงาน และเป็นศูนย์สาธิต ฝึกอบรม

ปัจจุบันการพัฒนาอาชีพของราษฎรมีความก้าวหน้าเป็นอย่างมากและมีผลผลิตที่สำคัญคือ กาแฟ และพืชผักเมืองหนาว เช่น สาลี่ มะคาเดเมีย โดยนำไปจำหน่ายที่ตลาดและร้านค้าในเมืองเชียงราย นอกจากนี้จากการจัดชุดปฏิบัติการจิตวิทยาและประชาสัมพันธ์โครงการ พร้อมทั้งจัดชุดกำลังพลจากกองทัพบกเข้าลาดตระเวนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ทำให้ปัญหายาเสพติดลดระดับความรุนแรงลงมาก

ผลสำเร็จที่ประชาชนได้รับ

ผลสำเร็จของโครงการฯ สามารถเพิ่มพื้นที่ป่าได้ จากในอดีตจำนวน ๑๐,๕๐๐ ไร่ เพิ่มเป็นจำนวน ๑๔,๕๐๐ ไร่ นอกจากนี้ รายได้ของราษฎรก็ได้พัฒนามาในทางที่ดีขึ้น จากเดิมประมาณ ๒๗,๐๐๐ บาท/ครัวเรือน/ปี ปัจจุบันมีรายได้เพิ่มเป็น ๑๗๔,๐๐๐ บาท/ครัวเรือน/ปี ซึ่งรายได้สำคัญมาจากการส่งเสริมการปลูกกาแฟอาราบิก้าในพื้นที่โดยได้มีการส่งเสริมด้านการตลาดมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ปัจจุบันราษฎรสามารถขายเมล็ดกาแฟแห้งได้กิโลกรัมละ ๑๕๐ บาท

โครงการอนุรักษ์แหล่งพันธุกรรมไม้สัก และพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎรบริเวณป่าลุ่มน้ำของ-ลุ่มน้ำปาย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงรับโครงการอนุรักษ์แหล่งพันธุกรรมไม้สักและพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎรบริเวณป่าลุ่มน้ำของ-ลุ่มน้ำปาย ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ เพื่ออนุรักษ์แหล่งป่าสักพื้นที่ ๔๙๗.๒ ตารางกิโลเมตร ในเขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำปาย ๓๔๔ ตารางกิโลเมตร และในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ปายฝั่งขวาตอนล่าง ๒.๒ ตารางกิโลเมตร และป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ปายฝั่งซ้ายตอนล่าง ๑๕๑ ตารางกิโลเมตร ไม่ให้ถูกบุกรุกทำลาย

ผลสำเร็จที่ประชาชนได้รับ

สามารถรักษาพื้นที่ป่าสักธรรมชาติเป็นเขตอนุรักษ์ที่ต้องดูแลเป็นพิเศษ เนื้อที่ ๙๑,๐๐๐ ไร่ และอนุรักษ์พื้นที่ป่าเสื่อมโทรม โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน เสริมสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และเป็นแหล่งศึกษาวิจัยด้านพันธุกรรมไม้สัก อีกทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรบริเวณป่าลุ่มน้ำของ-ลุ่มน้ำปาย จำนวน ๔ หมู่บ้าน ประกอบด้วย บ้านห้วยชลอบ บ้านนาอ่อน บ้านมะโนรา และบ้านห้วยปมฝาก ให้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เสริมสร้างจิตสำนึกแก่ชุมชนให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เกิดความรัก ความหวงแหนทรัพยากรป่าไม้และเรียนรู้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขตพื้นที่ภาคใต้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ภาคใต้ ตั้งแต่ปี ๒๕๐๒ ทรงศึกษาปัญหาและพระราชทานพระราชดำริเพื่อแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง ภายใต้แนวทาง เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เริ่มมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินเขตพื้นที่ภาคใต้แห่งแรก เมื่อปี ๒๕๑๗ จนถึงปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น ๘๒๒ โครงการ ครอบคลุม ๘ ประเภท

พื้นที่ภาคใต้มี ๑๔ จังหวัด ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ คือ น้ำท่วมเมื่อขามน้ำหลากจะระบายออกไม่ทัน ทั้งยังมีปัญหาดินเสื่อมโทรมอันเนื่องมาจากน้ำทะเลทะลักเข้าท่วมไร่นา ทำให้ในระยะยาวไม่สามารถเพาะปลูกหรือใช้ประโยชน์จากดินได้

ตารางแสดงประเภทและจำนวนของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของแต่ละจังหวัดในเขตพื้นที่ภาคใต้

จังหวัด	ประเภทและจำนวนของโครงการ								รวม
	แหล่งน้ำ	การเกษตร	สิ่งแวดล้อม	การส่งเสริมอาชีพ	สาธารณสุข	คมนาคม/สื่อสาร	สวัสดิการสังคม/การศึกษา	บูรณาการ/อื่นๆ	
กระบี่	๖	๐	๓	๐	๐	๐	๐	๕	๑๔
ชุมพร	๓๒	๐	๒	๐	๐	๑	๗	๓	๔๕
ตรัง	๑๙	๑	๐	๑	๐	๑	๖	๐	๒๘
นครศรีธรรมราช	๕๐	๐	๔	๑	๐	๐	๔	๓	๖๒
นราธิวาส	๒๖๕	๑๔	๖	๔๗	๒	๗	๑๓	๘	๓๖๒
ปัตตานี	๓๓	๒	๑	๑๙	๑	๒	๔	๕	๖๗
พังงา	๙	๓	๕	๐	๐	๐	๐	๐	๑๗
พัทลุง	๒๕	๑	๐	๔	๐	๐	๑	๒	๓๓
ภูเก็ต	๑	๐	๑	๐	๐	๑	๐	๐	๓
ยะลา	๔๖	๒	๒	๕	๑	๔	๖	๐	๖๖
ระนอง	๘	๒	๐	๐	๓	๐	๑	๐	๑๔
สงขลา	๔๑	๒	๓	๔	๐	๑	๑๒	๒	๖๕
สตูล	๘	๐	๒	๑	๐	๐	๕	๐	๑๖
สุราษฎร์ธานี	๑๘	๐	๑	๓	๐	๓	๔	๑	๓๐
รวม	๕๖๑	๒๗	๓๐	๘๕	๗	๒๐	๖๓	๒๙	๘๒๒

โครงการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยเมืองชุมพร ตามแนวพระราชดำริ จังหวัดชุมพร

“...ให้เขารับชุดตามแผน และให้ทำโครงการเสร็จ
ภายในเดือนหนึ่ง แทนที่จะเป็นปีหนึ่ง...จึงเริ่มทำการขุด และให้
ทำท่อ และมีประตูน้ำที่จะทะลุออกไปในหนองใหญ่ เพื่อระบายน้ำ
ลงคลอง...”

“...สิบแปดล้านกว่า ก็น่าจะคุ้มค่า เป็นการประหยัดของ
ประชาชน ทั้งเป็นการประหยัดเงินของราชการด้วย... ...น้ำจึง
ไม่ท่วมแม้จะมีพายุมาอย่างหนัก จึงเป็นชัยชนะที่ใหญ่หลวงของ
มูลนิธิชัยพัฒนา มูลนิธิชัยพัฒนาจึงมีผลงานสมชื่อ...”

พระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๐

ตัวเมืองชุมพรมีคลองท่าตะเภาไหลผ่านกลางเมือง ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักของเมือง มีความลาดชันมาก เมื่อเกิดฝนตกหนัก
ติดต่อกันหลายวันทำให้เกิดภาวะน้ำล้นตลิ่ง เนื่องจากคลองท่าตะเภาช่วงบริเวณเมืองชุมพร จุน้ำได้เพียง ๓๕๐ ลูกบาศก์เมตร/
วินาที ทำให้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ชุมพรต้องเจอกับสภาวะน้ำท่วมตัวเมืองทุกปี สร้างความเดือดร้อนต่อราษฎรมาโดยตลอด
จนกระทั่งเมื่อคราวเกิดอุทกภัยหนัก เนื่องจากพายุโซนร้อนซิด้า เมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๔๐

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานทุนทรัพย์จากมูลนิธิชัยพัฒนา จำนวน ๑๘ ล้านบาท และทรงมีพระราชดำริ
ให้เร่งรัดขุดคลองหัววัง-พนักตัก พร้อมทั้งก่อสร้างประตูระบายน้ำ ๓ แห่ง

ผลสัมฤทธิ์จากการบริหารจัดการ
น้ำ สามารถระบายน้ำออกสู่ทะเลอย่างมี
ประสิทธิภาพพร้อมทั้งมีระบบการเตือนภัยน้ำ
ท่วมแบบบูรณาการ ดังเห็นได้จากสถิติเมื่อวันที่
๑๒ มีนาคม ๒๕๔๔ เกิดฝนตกหนักติดต่อกัน
วัดปริมาณน้ำ ณ จุดต้นคลองท่าตะเภาได้ ๙๙๐

ลูกบาศก์เมตร/วินาที ได้ผันน้ำจากคลองท่าตะเภาเข้าสู่คลองหัววัง - พนักตัก ทำให้ตัวเมืองชุมพรรอดพ้นจากการเกิดน้ำท่วมได้อีก
ครั้งหนึ่ง

ภายหลังจากพายุโซนร้อนซิด้าในครั้งนั้น วันนี้ชาวชุมพรไม่ต้องเป็นกังวลกับสภาวะการณเช่นนี้อีกแล้ว จากสถิติที่
เกิดขึ้น สามารถระบายน้ำป้องกันน้ำท่วมได้ประมาณ ๗๐% โดยคิดจากสถิติน้ำสูงสุดในรอบ ๑๐ ปี การเกิดซ้ำ โดยในช่วงการเกิด
พายุซิด้า มีการสูญเสียประมาณ ๑,๒๑๖ ล้านบาท ทำให้สามารถลดความเสียหายจากอุทกภัยตลอดระยะเวลา ๑๕ ปี คือ
ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๑ - ๒๕๕๕ คิดเป็นมูลค่าได้ถึง ๑๘,๐๐๐ ล้านบาท

โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ในอดีตลุ่มน้ำปากพนังมีความอุดมสมบูรณ์ เป็น
อยู่ข้าวอยู่น้ำที่สำคัญของภาคใต้ จากสภาพดินที่มีปัญหา
จากการใช้ประโยชน์ที่ดินที่หลากหลายแบบรัดเค้นทำลาย
เป็นผลให้บริเวณแหล่งน้ำขาดสมดุล เกิดปัญหาขาดแคลน
น้ำจืด น้ำเค็มรุก น้ำเปรี้ยวจากป่าพรุแพร่กระจาย น้ำเสียจากพื้นที่ทำนา
แปลงเกษตรกรรม และแหล่งชุมชน และเกิดน้ำท่วมในระดับสูงและยาวนาน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบถึงความเดือดร้อนของราษฎร
ในพื้นที่ ได้มีพระราชดำริให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่
อย่างต่อเนื่องมาโดยลำดับถึง ๑๓ ครั้ง โดยครั้งสำคัญที่สุดเมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม
พ.ศ. ๒๕๓๖ ได้พระราชทานพระราชดำริความว่า

ประตูระบายน้ำอุทกวิภาชประสิทธิ์

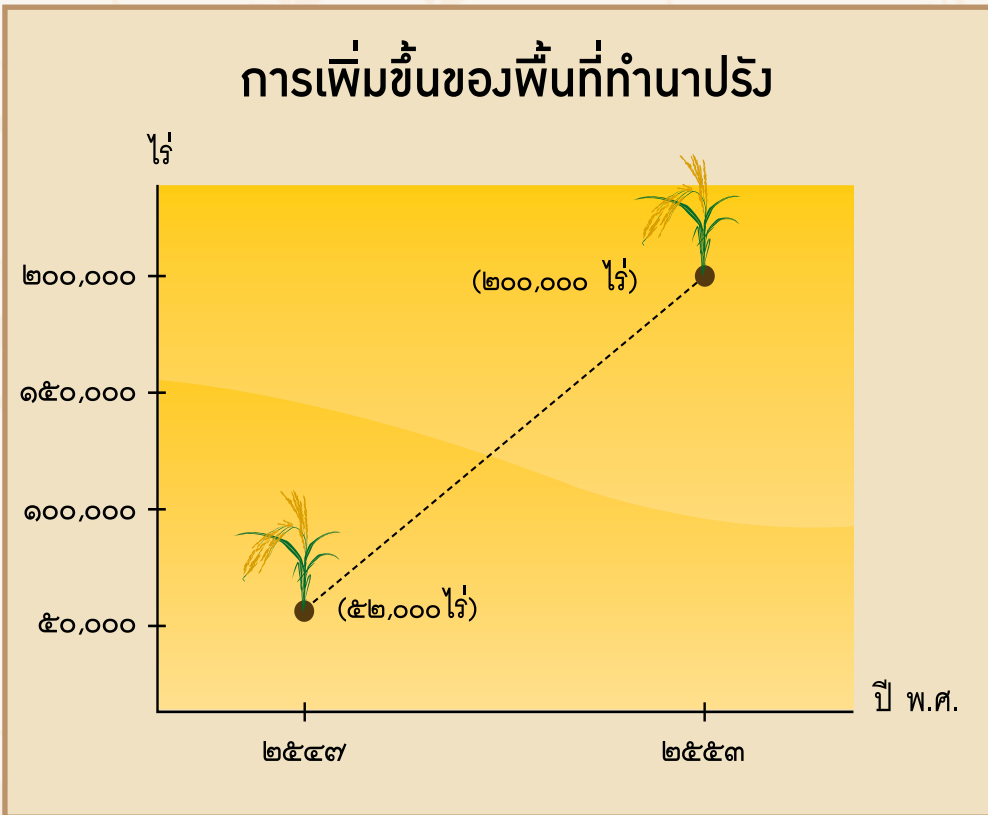
ระบบส่งน้ำฝายไม้เสียบ

“...ทำประตุน้ำที่ปากพื้งห่างจากตัวอำเภอปากพื้งประมาณ ๓ กิโลเมตร ก็พิจารณาว่าจะแก้ปัญหาทั้งหมด ซึ่งหมายความว่า เป็นกุญแจสำคัญของโครงการฯ จะแก้ไขปัญหาดังแต่น้ำแล้ง น้ำท่วม น้ำเค็ม และสามารถที่จะให้ประชาชนมีน้ำบริโภคและน้ำทำการเกษตร... แม้ว่าประตุน้ำอันเดียนนี้จะไม่แก้ไขปัญหาทั้งหมด ซึ่งจะต้องสร้างหรือทำโครงการต่อเนื่อง หากแต่ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการแก้ไขปัญหาทั้งหมด จากอันนี้จะทำอะไร ได้ทุกอย่าง และแยกออกมาเป็นโครงการ...”

ก่อสร้างระบบส่งน้ำฝายไม้เสียบและอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำใส ในปี ๒๕๒๑ ต่อมาได้มีการก่อสร้างประตูระบายน้ำ อุทกวิทยาประสิทธิ์ เพื่อป้องกันน้ำเค็มรุกคืบพื้นที่เกษตรกรรมและเก็บน้ำจืดไว้ในแม่น้ำปากพื้งและคลองสาขา สำหรับการเกษตร ช่วยเหลือราษฎรในพื้นที่กว่า ๕ แสนคน ครอบคลุมพื้นที่ ๑.๙ ล้านไร่

นอกจากนี้ ในยามวิกฤติน้ำท่วม สามารถระบายน้ำเฉลี่ยได้ ๑๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร/วัน ทำให้จากเดิมน้ำท่วมช้งนานประมาณ ๓ เดือน สามารถลดระดับน้ำท่วม และลดระยะเวลาการเกิดอุทกภัยกลับสู่สภาพปกติภายใน ๒๑ วัน ลดความสูญเสียทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างมาก

โครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเลอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส

เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๔ ราษฎรบ้านละเวง อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานความช่วยเหลือจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ให้ทรงพิจารณาช่วยฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำ ทั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานคำแนะนำให้จัดประชุมหารือผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องทางด้านต่างๆ เพื่อช่วยเหลือราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อน

“สมควรที่จะจัดให้มีสถานีวิจัยและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำขึ้น เพื่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำปล่อยลงสู่ทะเล เพื่อเป็นการฟื้นฟูธรรมชาติ และเพื่อทำหน้าที่ฝึกอบรมราษฎรซึ่งอยู่ในบริเวณข้างเคียง ให้มีความรู้ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ พร้อมทั้งจัดทำปะการังเทียม”

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานคำแนะนำในการประชุมหารือเพื่อร่างโครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล ปี พ.ศ. ๒๕๔๔

จัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล (ปะการังเทียม) ซึ่งใช้วัสดุจำพวกคอนกรีต ท่อระบายน้ำ ซากเรือ หรือวัสดุขนาดใหญ่ที่ไม่ใช้งานแล้ว เพื่อเป็นแหล่งทำการประมงสำหรับชาวประมงขนาดเล็ก รวมทั้งยังช่วยป้องกันแหล่งทำการประมงใกล้ฝั่งจากเครื่องมือทำการประมงที่มีอัตราการทำลายสัตว์น้ำวัยอ่อนสูง เช่น อวนลาก อวนรุน เป็นการสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำชายฝั่งและให้มีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

ผลการจัดสร้างปะการังเทียม พบว่า ให้ผลดีในการฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำให้อุดมสมบูรณ์ขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ชาวประมง และช่วยป้องกันเรืออวนลาก อวนรุน ไม่ให้เข้ามาทำการประมงใกล้ฝั่ง รวมทั้งเป็นแหล่งประมงใกล้ฝั่ง ซึ่งช่วยให้ชาวประมงพื้นบ้านประหยัดค่าน้ำมันได้ถึง ๑๐ - ๒๐% และมีรายได้เพิ่มขึ้น ๒๐ - ๓๐% จากเดิมก่อนมีการจัดสร้างปะการังเทียมมีรายได้ที่ยังไม่หักค่าใช้จ่ายเฉลี่ย ๑๐,๖๘๐ บาท/เดือน/ราย และในปีที่ ๑ และ ๒ ภายหลังการจัดสร้างปะการังเทียมชาวประมงมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น ๑๒,๒๗๒ บาท และ ๑๕,๔๔๐ บาท/เดือน/ราย ตามลำดับ รวมทั้งเป็นการเพิ่มแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล นอกจากนี้ยังพบสัตว์น้ำบางชนิดที่หายไปในช่วงเวลาหนึ่งกลับมาให้เห็นในพื้นที่ เช่น ปลาหมอตะเลขขนาดใหญ่ ปลาช่อนทะเล ปลาผีเสื้อเทวรูป และปลาจะละเม็ดเทา เป็นต้น

โครงการบรรเทาอุทกภัยอำเภอหาดใหญ่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสงขลา

ช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๑ เกิดภาวะฝนตกหนัก ทำให้ปริมาณน้ำท่าล้นคลองอุตะเกาะเกิดอุทกภัยในหลายพื้นที่จังหวัดสงขลา สร้างความเสียหายแก่พื้นที่เพาะปลูก บ้านเรือน ตลอดจนชีวิตและทรัพย์สิน คิดเป็นมูลค่าความเสียหาย ประมาณ ๔,๐๐๐ ล้านบาท

ภาพน้ำท่วมเมืองหาดใหญ่ ปี ๒๕๓๑

“...การสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ที่คลองอุตะเกาะ... คงไม่สามารถดำเนินการได้ เพราะไม่มีทำเลที่เหมาะสม... การแก้ไขและบรรเทาน้ำท่วมที่ควรพิจารณาดำเนินการ น่าจะได้แก่ การขุดคลองระบายน้ำขนาดใหญ่ ให้ทำหน้าที่แบ่งน้ำจากคลองอุตะเกาะหรือช่วยรับน้ำที่ไหลลงมาท่วมตัวอำเภอหาดใหญ่ ให้ระบายลงสู่ทะเลสาบสงขลาโดยเร็ว นอกจากนี้ หากต้องการที่จะป้องกันน้ำท่วมพื้นที่ชุมชนและพื้นที่ธุรกิจให้ได้ผล โดยสมบูรณ์แล้ว ...ควรพิจารณาสร้างคันกันน้ำรอบบริเวณพื้นที่ดังกล่าวพร้อมกับติดตั้งระบบสูบน้ำออกจากพื้นที่ไม่ให้น้ำท่วมขังตามความจำเป็น ทั้งนี้ให้พิจารณาร่วมกับระบบของผังเมืองให้มีความสอดคล้องและได้รับประโยชน์ร่วมกันด้วย...”

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๑

ในปี ๒๕๓๒ ได้ขุดลอกคลองธรรมชาติ จำนวน ๔ สาย ความยาวรวม ๔๖.๙๐๐ กิโลเมตร เพื่อให้สามารถระบายน้ำเร็วขึ้น ประกอบด้วย คลองอุตะเกาะ, คลองอุตะเกาะแยก ๑, คลองอุตะเกาะแยก ๒ และคลองท่าช้าง-บางกล้า แต่การดำเนินการยังไม่ครอบคลุมตามแนวพระราชดำริที่ได้พระราชทานไว้

หลังจากนั้นอีก ๑๒ ปีต่อมา ในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๔๓ เกิดภาวะน้ำท่วมอีกครั้ง ปริมาณน้ำสูงถึง ๙๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที คลองอุตะเกาะรับน้ำได้เพียง ๔๕๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที คลองระบายน้ำธรรมชาติที่ขุดลอกไว้ไม่สามารถรองรับปริมาณน้ำได้ จึงทำให้เกิดอุทกภัยบริเวณเทศบาลนครหาดใหญ่ และบริเวณใกล้เคียง สร้างความเสียหายในวงกว้างประมาณ ๑๘,๐๐๐ ล้านบาท ประชาชนเสียชีวิต ๓๐ คน

ภาพน้ำท่วมเมืองหาดใหญ่ ปี ๒๕๔๓

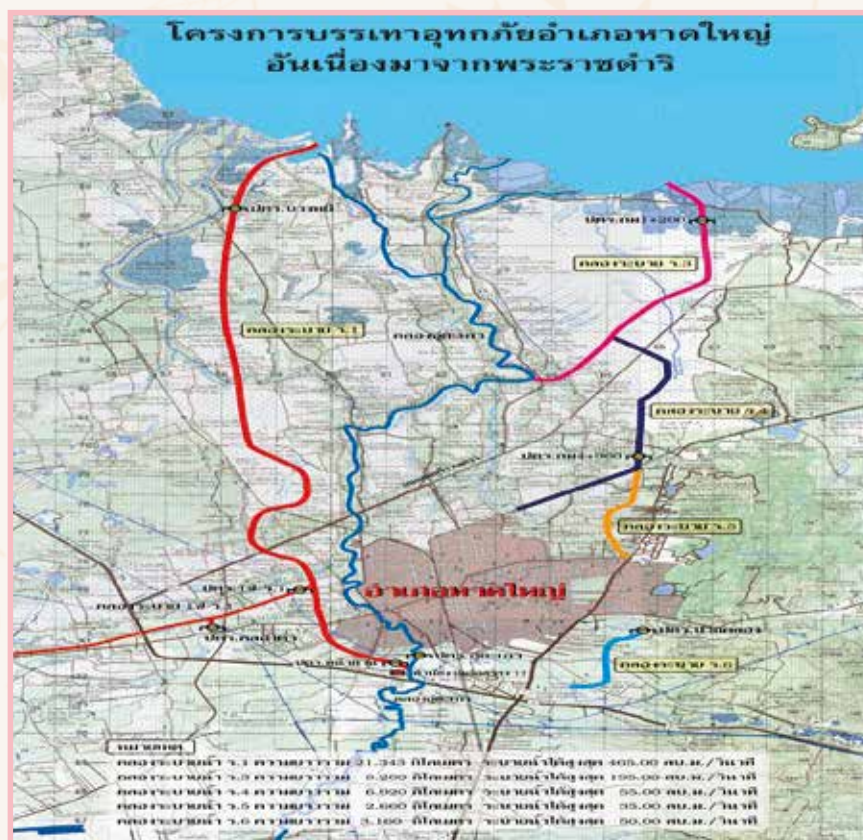
หลังจากน้ำท่วมใหญ่ในปี ๒๕๔๓ โครงการบรรเทาอุทกภัยอำเภอหาดใหญ่ฯ ตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริไว้เมื่อปี ๒๕๓๑ จึงได้รับการอนุมัติดำเนินงานโดยชุดคลองระบายน้ำเพิ่มจำนวน ๕ สายพร้อมอาคารประกอบ เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำ ให้สามารถระบายน้ำได้รวม ๑,๐๗๕ ลูกบาศก์เมตร/วินาที ซึ่งมากกว่าเมื่อยังไม่ก่อสร้างโครงการฯ ถึง ๒.๕ เท่า ประกอบด้วย

คลองระบายน้ำ ร.๑ พร้อมอาคารประกอบ

คลองระบายน้ำ ร.๓ พร้อมอาคารประกอบ

- ชุดคลองระบายน้ำสายใหม่พร้อมอาคารประกอบ จำนวน ๕ สาย ความยาวรวม ๔๒.๒๘ กิโลเมตร ประกอบด้วย คลองระบายน้ำ ร.๑, ร.๓, ร.๔, ร.๕ และ ร.๖
- งานติดตั้งระบบโทรมาตร เพื่อคาดการณ์และเตือนภัย

จากการดำเนินงานการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม
 หาดใหญ่ ตามกรอบระยะเวลาตามแผนงาน ๑๐ ปี (ปี
 ๒๕๔๔ - ๒๕๕๓) ได้ถูกทดสอบประสิทธิภาพหลังแล้วเสร็จ
 ทันทันที เพราะต่อมาในปลายปี ๒๕๕๓ เกิดพายุดีเปรสชันถล่ม
 เข้าพื้นที่ของจังหวัดสงขลา ปริมาณน้ำไหลป่าสูงถึง ๑,๖๒๕
 ลูกบาศก์เมตร/วินาที ซึ่งสูงกว่าการรองรับปริมาณน้ำของ
 ระบบการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม แต่หากประเมินผลสำเร็จจาก
 การรับมือในปี ๒๕๕๓ ภายใต้ภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น **แม้จะ
 มีมวลน้ำมากกว่า ระดับน้ำท่วมลึกและกินพื้นที่กว้างกว่า
 แต่จากจำนวนวันที่น้ำท่วมขังและอัตราการลดลงของน้ำ
 สามารถระบายน้ำได้เร็วกว่าเดิม ช่วยลดความเสียหายต่อ
 ทรัพย์สินและชีวิตของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น**

สภาพน้ำท่วม ปี ๒๕๕๓

เปรียบเทียบปริมาณน้ำฝน-น้ำท่าลุ่มน้ำคลองอุตะเขา

ปริมาณฝน น้ำท่า และความเสียหายจากอุทกภัย พื้นที่เทศบาลนครหาดใหญ่							
รายการ	ปี ๒๕๓๑	ปี ๒๕๔๓	ปี ๒๕๕๐ - ๒๕๕๑	ปี ๒๕๕๒		ปี ๒๕๕๓	ปี ๒๕๕๔
				ช่วงที่ ๑ (๖ - ๘ พ.ย.)	ช่วงที่ ๒ (๒๐ - ๒๒ พ.ย.)	(๓๐ ต.ค. - ๑ พ.ย.)	(๓๐ ธ.ค. ๕๔ - ๒ ม.ค. ๕๕)
ฝนสะสม ๒ วัน	๓๑๕.๑	๔๖๒.๘		๓๑๔.๘	๒๕๘	๔๗๘.๖	๓๕๑.๘
ฝนสะสม ๓ วัน	-	๕๙๗.๕		๓๗๒.๔	๓๕๓	๔๘๓.๓	๓๗๕.๐
น้ำท่า (ลบ.ม./วินาที)	๘๓๙	๙๗๐.๘๕		๘๙๔.๑	๙๗๖.๘	๑,๖๒๓.๕๐	๑,๑๔๕.๐๐
ความเสียหาย (ล้านบาท)	๔,๐๐๐	๑๔,๐๐๐		๑๘๐	๖๐	๑๐,๔๙๐.๐๐	*
สภาพน้ำท่วม	น้ำท่วมเมืองหาดใหญ่			น้ำท่วมเมืองหาดใหญ่		น้ำท่วม เมืองหาดใหญ่	น้ำไม่ท่วม เมืองหาดใหญ่

โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

“...ที่ฉันทำฟาร์มตัวอย่างนี้เพื่อสอนชาวบ้านให้สะสมอาหารเพิ่มขึ้นจะได้ไม่มีปัญหาเรื่องอาหารการกินและทำฟาร์มตัวอย่าง อย่างที่ ๒ คือต้องการให้ทุกคนที่เข้าพบปะได้มีอาชีพ มีทางทำมาหากินคือรับเขาเข้ามา แล้วจ่ายเงินให้เขาเป็นลูกจ้างในฟาร์ม เวลาเดียวกันเขาก็เห็นวิธีเลี้ยงเปิดเลี้ยงแกะเลี้ยงอะไรทั้งหลายอย่าง ได้เงินและได้ค่าจ้างทุกวัน ข้าพเจ้าก็บอกว่าต้องการคนงานมากๆ เพื่อให้เขาเหล่านี้ได้มีงานทำ...”

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริขึ้นเพื่อเป็นแหล่งจ้างแรงงาน โดยให้ราษฎรที่ไม่มีที่ดินทำการเกษตร รวมทั้งราษฎรในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง มีรายได้สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัว และเป็นแหล่งผลิตอาหาร เป็นธนาคารอาหารชุมชน (Food Bank) ในเขตพื้นที่ภาคใต้ มี ๒๕ แห่ง ดังนี้

- จังหวัดพัทลุง	มี ๑ แห่ง	- จังหวัดปัตตานี	มี ๑๑ แห่ง
- จังหวัดสงขลา	มี ๒ แห่ง	- จังหวัดนราธิวาส	มี ๑๑ แห่ง

ฟาร์มตัวอย่าง๑ บ้านครองชีพ

ตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง

ทำให้เกษตรกรมีแหล่งเรียนรู้ และฝึกอาชีพ เมื่อราษฎรเข้ามาศึกษาการทำอาชีพในโครงการแล้วก็จะนำความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพในพื้นที่ตนเอง และขยายผลไปสู่ราษฎรจำนวนหลายร้อยครัวเรือน ทำให้ราษฎรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ฟาร์มตัวอย่าง๑ บ้านสีปาย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

เป็นที่จัดแสดงการเกษตร เพื่อให้ราษฎรและหน่วยงานต่างๆ สามารถเข้าเยี่ยมชม พร้อมทั้งสามารถขนส่งผลผลิตได้รวมทั้งอนุรักษ์ป่าในพื้นที่โครงการ เพื่อเป็นแหล่งศึกษาทางนิเวศวิทยาของนักเรียน นักศึกษาในพื้นที่

ฟาร์มตัวอย่าง๑ บ้านโคกปามาบือซา

อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

มีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ มีกิจกรรม อาทิ สวนสัตว์ป่า มีการเลี้ยงสัตว์ต่างๆ เช่น ไก่ป่า ไก่ต็อก ไก่วง ด้านการเกษตร มีแปลงปลูกพืช

ผักไม้ผล และพืชไร่ปลอดภัยจากสารพิษ และพื้นที่บางส่วนปลูกยางพาราเป็นพืชหลักแซมด้วยสับปะรด กกล้วย และสร้างโรงเรียนเพาะเห็ด และงานประมง เลี้ยงปลาในบ่อดินและกระชัง ซึ่งผลผลิตที่ได้เพียงพอแก่การบริโภค และบางส่วนส่งเข้าไปจำหน่ายยังตลาดตัวเมือง อีกด้วย

ฟาร์มตัวอย่าง๑ บ้านท่าข้าม - บ้านกลาง อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี

ราษฎรมีรายได้จากการจัดจ้างแรงงาน และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านการเกษตรที่ถูกต้อง ทำให้ราษฎรในบริเวณใกล้เคียงได้รับความรู้และสามารถสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัวได้

โครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าทุ่งทะเลอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดกระบี่

เสด็จฯ ไปทรงติดตามผลการดำเนินงานโครงการฯ เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๔๓

ป่าทุ่งทะเล เป็นส่วนหนึ่งของป่าสงวนแห่งชาติป่าเกาะกลาง มีเนื้อที่ทั้งหมด ๒๒,๑๘๑ ไร่ เดิมเป็นทุ่งหญ้ากว้างสลับกับแนวป่า ด้วยสภาพพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นที่ราบติดทะเลและมีหาดทรายที่ทอดยาว สวยงาม จึงมีราษฎร นายทุนเข้ามาบุกรุกทำลายป่าจนมีสภาพเสื่อมโทรม เพื่อเข้าทำประโยชน์ ครอบครองที่ดิน แต่ยังมีราษฎรกลุ่มหนึ่งที่มีความผูกพันและรักธรรมชาติ จึงร่วมกันต่อต้านการบุกรุกครอบครองที่ดินของนายทุน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทถึงปัญหาจึงทรงรับพื้นที่ป่าทุ่งทะเลไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๓๗ เพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าไม้ สัตว์ป่า และสัตว์น้ำ ตลอดจนรักษาไว้ซึ่งระบบนิเวศวิทยาของป่าทุ่งทะเล

ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๔๓ ได้เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงติดตามผลการดำเนินงานโครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าทุ่งทะเลฯ ณ บ้านปากคลอง หมู่ที่ ๓

ตำบลเกาะกลาง อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ และทรงมีพระราชดำริให้ออนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าชายเลนที่มีอยู่ให้คงความอุดมสมบูรณ์ ให้มีการศึกษาวิจัย ศึกษาทดลอง และขยายพันธุ์สัตว์น้ำ ที่คาดว่าจะเป็นสัตว์น้ำทะเลเศรษฐกิจที่ดีในอนาคต เช่น ปลาเก๋า เป็นต้น รวมทั้งให้จ้างประชาชนที่อาศัยทำกินอยู่เดิมในพื้นที่ เป็นคนงาน หรือลูกจ้างในหน่วยงานที่ปฏิบัติในโครงการฯ ด้วย

เมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๕๐ ทรงมีพระราชดำรัสให้จัดตั้งโครงการศิลปาชีพทุ่งทะเล เพื่อพัฒนาทักษะ และส่งเสริมอาชีพด้านการทอผ้า (กึ่งกระทบ) ให้กับราษฎร ผลสำเร็จจากการดำเนินงาน ทำให้พื้นที่ป่าทุ่งทะเลที่เคยถูกบุกรุกจนเสื่อมโทรม เนื้อที่ประมาณ ๔,๒๐๐ ไร่ ได้รับการฟื้นฟูและป้องกันรักษาจนกลับมามีความอุดมสมบูรณ์ มีปริมาณสัตว์ป่าเพิ่มขึ้น เช่น หมูป่า ลิงแสม เสือปลา พังพอน ฯลฯ สัตว์เลื้อยคลาน เช่น เต่านา แอ้ง งูกระจับปี่ เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบนกนานาชนิด เช่น นกกระเดียน นกออก นกเปล้า นกกวก นกปรอด เหยี่ยว รวมทั้งนกทะเลต่างๆ และนกอพยพ

ด้านสัตว์น้ำจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาและอนุรักษ์พันธุ์ปูป่าทุ่งทะเล โดยเพาะพันธุ์ปูทะเล ปล่อยสู่ทะเลตามธรรมชาติ ดังนี้

ปีงบประมาณ	ปูม้า			ปูทะเล			รวม
	ระยะตัวอ่อน	ระยะเกาะ	ระยะปูเล็ก	ระยะตัวอ่อน	ระยะเกาะ	ระยะปูเล็ก	
๒๕๕๖-๒๕๕๘	๙๑๘,๖๒๖,๔๘๓	๔,๑๔๘,๓๕๐	๑,๙๕๕,๒๙๖	๒๓๙,๘๖๔,๕๘๕	๑,๙๕๐,๐๐๐	๓๖๔,๕๐๒	๑,๐๑๕,๐๖๕,๔๗๒

การส่งเสริมอาชีพในโครงการศิลปาชีพทุ่งทะเลให้แก่ราษฎร (การทอผ้ากึ่งกระทบ) สร้างรายได้ไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ - ๓๐,๐๐๐ บาท (ตามความสามารถ) ตลอดทั้งการส่งเสริมอาชีพตามภูมิปัญญาท้องถิ่น (การจักสานเตยปาหนัน, การเลี้ยงผึ้งโพรง, การเลี้ยงสัตว์ป่า เป็นต้น) ทำให้ราษฎรมีอาชีพเสริมเพิ่มขึ้น สร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวเฉลี่ยประมาณ ๘๕,๐๐๐ - ๑๐๕,๐๐๐ บาท/ปี

อีกทั้งมีการปลูกสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ให้แก่เยาวชนในบริเวณรอบๆ พื้นที่โครงการฯ อย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนมีความเข้าใจ มีเครือข่ายอาสาสมัครปกป้องดูแลรักษาป่า และหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมากขึ้น

โครงการระบบระบายน้ำพรุโต๊ะแดงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส

**“ให้บริหารจัดการน้ำในพื้นที่ป่าพรุโต๊ะแดงโดยเอื้อ
ประโยชน์แก่ป่าและไม่เกิดผลกระทบต่อชุมชน”**

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
พระราชทานพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๓
ณ โครงการพัฒนาพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด บ้านโคกอิฐ-โคกใน
อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

“ป่าพรุโต๊ะแดง” มีชื่ออย่างเป็นทางการคือ “เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” เป็นพรุน้ำจืดขนาดใหญ่ของประเทศ สภาพป่ายังคงความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายของสภาพพืชและสัตว์น้ำ ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๑๒๕,๖๒๕ ไร่ ในเขตอำเภอเมืองนราธิวาส อำเภอตากใบ อำเภอสุไหงปาตี และอำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส

สภาพน้ำจากพรุโต๊ะแดงไหลข้ามคันกั้นน้ำชายขอบป่าพรุโต๊ะแดง

พื้นที่พรุโต๊ะแดง มีสภาพปัญหาหลักๆ คือ

๑) บุกรุกที่ดินเพื่อทำกิน เนื่องจากมีการขยายตัวของชุมชนและความต้องการใช้ประโยชน์ในที่ดินราษฎรที่อยู่โดยรอบขอบพรุโต๊ะแดง

การขุดลอกคลองเพื่อระบายน้ำออกจากพื้นที่ป่าพรุโต๊ะแดง

๒) ไฟไหม้ป่าพรุ ซึ่งเคยเกิดขึ้นอย่างรุนแรงและเป็นวงกว้างในปี ๒๕๔๑ และปี ๒๕๔๔ โดยมีสาเหตุหลัก คือ ในช่วงฤดูแล้งเมื่อน้ำในพรุแห้ง ราษฎรจะจุดไฟเผาป่าพรุเพื่อเข้าไปใช้ประโยชน์ในป่าพรุ

การดำเนินการแก้ไขปัญหาน้ำในพื้นที่ โดยใช้มาตรการด้านการบริหารจัดการน้ำและด้านสิ่งก่อสร้างควบคู่กันไป ประกอบด้วย มาตรการด้านการบริหารจัดการน้ำ โดยการกำหนดเกณฑ์รักษาระดับน้ำเพื่อป้องกันไฟไหม้ป่าพรุโต๊ะแดงในช่วงฤดูแล้ง และการจัดการน้ำในช่วงฤดูฝนเพื่อป้องกันน้ำจากพรุโต๊ะแดงไหลข้ามคันกันน้ำเข้าท่วมพื้นที่การเกษตร และบ้านเรือนราษฎร มาตรการด้านสิ่งก่อสร้าง เพื่อป้องกันน้ำจากพรุโต๊ะแดงไหลข้ามคันกันน้ำเข้าพื้นที่ โดยเสริมคันกันน้ำชายขอบพรุโต๊ะแดง รวมทั้งพิจารณาขุดลอกคลองที่ระบายน้ำออกจากพื้นที่พรุ และปรับปรุงระบบระบายน้ำบริเวณรอบขอบพรุโต๊ะแดง เพื่อให้สามารถระบายน้ำได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

งานพัฒนา

สมดุลสิ่งแวดล้อมเพื่อชีวิต

<p>๑. บริหารจัดการน้ำในป่าพรุโต๊ะแดง เพื่อป้องกันไฟไหม้ป่า ลดจำนวนต้นไม้ยืนตาย และลดผลกระทบเรื่องน้ำท่วม</p>	<ul style="list-style-type: none"> กำหนดการเก็บกักน้ำในป่าพรุฝั่งตะวันตกที่ระดับ +๑.๕๐๐ ม.รทก. และพรุฝั่งตะวันออกที่ระดับ +๑.๒๐๐ ม.รทก. ตามความลาดเอียง ช่วงฤดูแล้ง หากมีน้ำน้อย ให้นำน้ำจากคลองปลาเสม็ดเข้ามาเติมในป่าพรุ ช่วงก่อนฤดูฝน ค่อยๆ ปล่อยน้ำออกจากพรุเดือนละ ๒๐ เซนติเมตร เพื่อให้พรุเป็นแก้มลิงรองรับปริมาณน้ำฝนที่ตกหนักเดือนพฤศจิกายน
<p>๒. จัดทำขอบเขตการใช้พื้นที่พรุให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน</p>	<ul style="list-style-type: none"> ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางภูมิศาสตร์และการตรวจสอบสภาพพื้นที่ เพื่อการบริหารจัดการป่าพรุได้ตามสภาพที่เกิดขึ้นจริง
<p>๓. วางแผนการสร้างจิตสำนึกให้แก่ราษฎร</p>	<ul style="list-style-type: none"> ให้ราษฎรเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าและตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากไฟไหม้และการบุกรุก

น้ำเพื่อป่าและคน

<p>๑. ดำเนินการเสริมคันกันน้ำ</p>	<ul style="list-style-type: none"> เสริมคันกันน้ำชายขอบพรุบริเวณช่วงบ้านโคกอิฐ - โคกใน - โคกภูแว ตำบลพร่อน ถึงบ้านปลักปลา ตำบลโมษิต อำเภอตากใบ ความยาว ๗,๕๐๐ เมตร ขุดลอกคลองที่ระบายน้ำออกจากพรุ เพื่อให้ระบายน้ำออกได้รวดเร็วขึ้น
<p>๒. ดำเนินการก่อสร้างอาคารบังคับน้ำ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ก่อสร้างอาคารบังคับน้ำ ๓ แห่ง บริเวณคลองโต๊ะแดง คลองม่วงยาง และคลองข้างลวด เพื่อให้สามารถบริหารจัดการน้ำระหว่างพรุตอนบนและตอนล่างซึ่งมีระดับพื้นที่ต่างกันได้อย่างสมบูรณ์
<p>๓. ดำเนินการก่อสร้างทำนบของชั่วคราว และ Check Dam</p>	<ul style="list-style-type: none"> ก่อสร้างทำนบของชั่วคราวบริเวณที่ล้นตลิ่ง และก่อสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น (Check Dam) เพื่อรักษาความชุ่มชื้นให้มีอยู่ตลอดเวลา และเป็นแนวทางป้องกันไฟไหม้ป่าพรุ
<p>๔. ดำเนินการทำแนวเขตป่า</p>	<ul style="list-style-type: none"> ทำแนวเขตป่าด้วยการขุดคูน้ำเป็นแนวขอบป่าหรือปลูกต้นไม้ เพื่อกันเขตป่าไม่ให้ประชาชนบุกรุก และเป็นแนวป้องกันไฟป่า

ผลจากการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ป่าพรุโต๊ะแดง สามารถป้องกันและบรรเทาการเกิดไฟไหม้ได้ และช่วยลดน้ำท่วมในเขตบ้านโคกกระท่อม บ้านโคกยาง บ้านโคกภูแว และบ้านทุ่งนาหว่าน ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส จำนวน ๓๕๐ ครัวเรือน ๑,๔๐๐ คน และพื้นที่การเกษตร จำนวน ๒,๕๐๐ ไร่

ส่วนที่ ๓

การขยายผลสู่ประชาชน

เมนูที่โดดเด่นของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๖ แห่ง

“...ด้านหนึ่งก็เป็นจุดประสงค์ของศูนย์ศึกษาฯ เป็นสถานที่สำหรับ ค้นคว้าวิจัยในท้องที่ เพราะว่าแต่ละท้องที่สภาพฝนฟ้าอากาศและประชาชน ในท้องที่ต่าง ๆ กันก็มีลักษณะแตกต่างกันมากเหมือนกัน...”

“...การให้การศึกษา นั้น กล่าวสั้น ๆ โดยความหมายรวบยอดคือการช่วยให้บุคคลค้นพบวิธีดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสมไปสู่ความเจริญและความสุขตามอัธยาศัย...”

พระราชดำรัส วันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๒

“ศูนย์ศึกษาการพัฒนาด้านนี้เองมาจากพระราชดำริ” ได้จัดตั้งขึ้นจำนวน ๖ แห่งในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ โดยมีรูปแบบการขยายผลแนวคิดการดำเนินงานตลอดระยะเวลากว่า ๓๐ ปี คือ

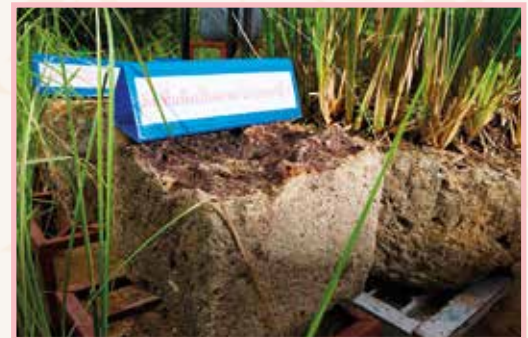
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่อยู่ในทุกภาค ของประเทศไทย

แนวคิดศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่อยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศไทย

๑. เป็นองค์ความรู้ ศึกษาและพัฒนา ที่ผ่านการศึกษา ทดลอง ทดสอบแล้วว่าสามารถใช้ปฏิบัติกับพื้นที่ของภูมิภาคนั้นๆ ได้อย่างได้ผล
๒. เป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต คำนึงถึงภูมิประเทศ ภูมิสังคม เป็นสถานที่ที่รวบรวมสิ่งมีค่าต่างๆ สำหรับการประกอบอาชีพ รวมทั้งความรู้ ประสบการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหว และมีประโยชน์แก่ราษฎร
๓. ทรงคัดเลือกพื้นที่จัดตั้งศูนย์ฯ ด้วยพระองค์เองเพื่อเป็นตัวแทนของภูมิภาค เป็นตัวอย่างที่เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติได้
๔. เป็นตัวอย่างของการบริหารงานในแบบบูรณาการ (Integrated Development) โดยรวมเอากิจกรรมและการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานเข้าไว้ด้วยกัน
๕. เป็น “ระบบบริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว” (One Stop Services) เกษตรกรสามารถเข้าไปศึกษาและขอรับบริการได้ ทำให้ประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย

๖. เป็นรูปแบบการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งแต่เริ่มกระบวนการคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหา เน้นการพัฒนาให้ประชาชนมีความเป็นอยู่แบบพออยู่พอกิน มีรายได้ที่แน่นอน จนในที่สุดสามารถพึ่งตนเองได้

การดำเนินงานศึกษา ทดลอง วิจัยของศูนย์ศึกษากการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้ง ๖ แห่ง ที่ผ่านมามีได้มุ่งเน้นการศึกษา ทดลอง วิจัยและพัฒนาให้ครบถ้วนสมบูรณ์ ตามแนวพระราชดำริ เริ่มตั้งแต่การศึกษาวิจัยขั้นพื้นฐาน ไปจนถึงการศึกษาต่อยอดขยายผลการพัฒนาไปสู่ประชาชน ปัจจุบันมีผลการศึกษา วิจัย รวม ๑,๒๐๔ โครงการ เป็นโครงการศึกษาวิจัยที่สิ้นสุดแล้ว จำนวน ๑,๐๖๒ โครงการ, โครงการศึกษา วิจัยที่อยู่ระหว่างดำเนินงาน ๑๔๒ โครงการ และโครงการศึกษาวิจัยที่มีผลสำเร็จ สามารถนำไปพัฒนาไปสู่การจัดทำเป็นบัญชีหลักเพื่อการเผยแพร่ อบรมและขยายผลให้กับประชาชนได้แล้ว จำนวน ๙๓ โครงการ

ทั้งนี้ สามารถจำแนกรายชื่อหลักสูตร/องค์ความรู้ในบัญชีหลักของแต่ละศูนย์ศึกษา ได้ดังนี้

ศูนย์ศึกษาฯ	จำนวนโครงการศึกษา วิจัย (โครงการ)	จำนวนโครงการศึกษา วิจัยที่สิ้นสุด (โครงการ)	จำนวนโครงการศึกษา วิจัยที่อยู่ระหว่างดำเนินงาน (โครงการ)	โครงการศึกษา วิจัยที่มีผลสำเร็จสามารถนำไปเผยแพร่และขยายผลได้ (โครงการ)
๑. เขาทินซ้อ	๑๒๗	๑๑๔	๑๓	๑๓
๒. พิกุลทอง	๒๙๑	๒๒๗	๖๔	๑๗
๓. อ่าวคั้งกระเบน	๑๕๑	๑๔๓	๘	๑๖
๔. ภูพาน	๓๑๖	๓๐๘	๘	๑๙
๕. ห้วยฮ่องไคร้	๒๓๓	๑๙๓	๔๐	๒๐
๖. ห้วยทราย	๘๖	๗๗	๙	๘
รวม	๑,๒๐๔	๑,๐๖๒	๑๔๒	๙๓

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอนมสาร จังหัดฉะเชิงเทรา
“ป่าหาย น้ำแห้ง ดินเลว ก็พัฒนาได้”

เดิมเริ่มแรก มีผู้ใหญ่บ้านถวายที่ดินให้เพื่อสร้าง
พระตำหนัก แต่พระองค์ได้พระราชทานพระราชดำริให้
สร้างเป็นสถานที่ศึกษาเกี่ยวกับการเกษตร ดังพระราชดำรัส
เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ ความว่า

*“...ประวัติมีว่า ตอนแรกมีที่ดิน ๒๖๔ ไร่ ที่ผู้ใหญ่
บ้านให้เพื่อสร้างตำหนัก ในปี ๒๕๒๒ ที่ซึ่งเขาหินซ้อนใกล้
วัดเขาหินซ้อน ตอนแรก ก็ต้องค้นคว้าว่าที่ตรงนั้นคือตรง
ไหน ก็พยายามสืบถามก็ได้พบบนแผนที่พอดี อยู่มุมบนของ
ตารางของแผนที่ จึงต้องต่อแผนที่ ๔ ตาราง สำหรับให้ได้
ทราบวาสถานที่ตรงนั้นอยู่ตรงไหน ก็เลยถามผู้ที่ให้ที่นั้นนะ*

*ถ้าหากไม่สร้างตำหนัก แต่ว่าสร้างเป็นสถานที่ที่จะศึกษาเกี่ยวกับการเกษตรจะเอาไหม เขาก็บอกยินดี ก็เคยเริ่มทำ
ในที่นี่...”*

การขยายผลองค์ความรู้

ดำเนินงานทดลองวิจัยของศูนย์ฯ รวม ๑๑๓ เรื่อง ได้ดำเนินการแล้วเสร็จ จำนวน ๙๙ เรื่อง มีบัญชีหลักงาน
วิชาการที่ขยายผลสู่เกษตรกร จำนวน ๑๓ เรื่อง ได้แก่

สภาพพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ในอดีต

สภาพพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ปี ๒๕๓๘

๑. การปลูกยางพารา
๓. การปลูกข้าวขาวดอกมะลิ ๑๐๕
ในระบบเกษตรยั่งยืนในสภาพไร่นา
๕. การเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลัง
๗. เกษตรทฤษฎีใหม่
๙. การแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร
๑๑. การจักสานจากเส้นใยพืช
๑๓. การปลูกมะนาวนอกฤดูในบ่อซีเมนต์
๒. การเพาะเห็ดเศรษฐกิจครบวงจร
๔. หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
๖. การผลิตและใช้ประโยชน์จากปุ๋ยหมัก
๘. การใช้หมากดิบในการถ่ายพยาธิไก่พื้นเมือง
๑๐. การเลี้ยงกบในบ่อซีเมนต์ และกระชัง
๑๒. การเลี้ยงเป็ดไข่ปากน้ำ

ผลสำเร็จจากงานศึกษาทดลองได้นำไปเผยแพร่ขยายผลสู่ประชาชนในพื้นที่ เพื่อทำการฟื้นฟูสภาพของดิน โดยเน้นการปรับปรุงและฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติของดินและน้ำให้มีความสมบูรณ์ เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน

จุดเด่นผลสำเร็จ

งานผลิตข้าวครบวงจร มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ ๑๐๕ เพื่อใช้เป็นเมล็ดพันธุ์และแปรสภาพเป็นข้าวบรรจุถุงจำหน่าย โดยจัดทำแปลงเรียนรู้ผลิตข้าวพันธุ์หลัก

การเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลัง มีการจัดการดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์เพื่อการปลูกมันสำปะหลังและเพิ่มผลผลิตของมันสำปะหลัง

หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำศึกษาเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพของหญ้าแฝกกับคันดินที่มีผลต่ออัตราการชะล้างพังทลายของดิน โดยผลิตหญ้าแฝกได้ปีละ ๙๐๐,๐๐๐ กล้า

การพัฒนาพันธุ์ข้าวประจำศูนย์ฯ เขาหินซ้อน โดยการรวบรวมพันธุ์ข้าวท้องถิ่น และปลูกประเมินลักษณะพันธุ์ข้าว จำนวน ๘ พันธุ์ พบว่าพันธุ์ข้าวหลวงให้ผลผลิตมากที่สุด ๕๕๓ กิโลกรัม/ไร่ การปรับปรุงวัสดุสำหรับเพาะเห็ดเศรษฐกิจ การเพาะเห็ดสกุลนางรม โดยมีการปรับปรุงสูตรอาหาร ๓ สูตรในการเพาะเห็ดให้เกษตรกรได้เลือก ซึ่งทั้ง ๓ สูตรให้ผลผลิตใกล้เคียงกัน

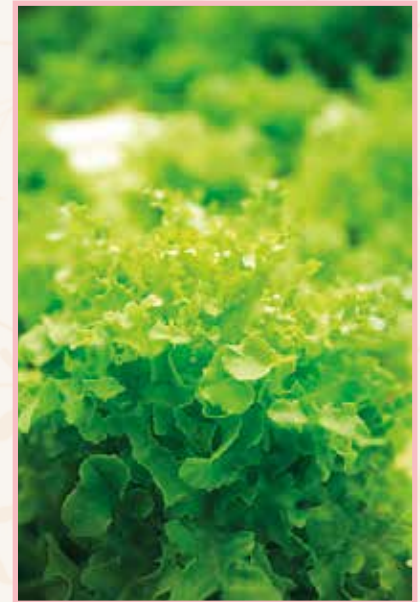
การขยายผลสู่เกษตรกร

- ส่งเสริมการปลูกไม้ผลพันธุ์ดีไม่ใช้สารเคมี
- ส่งเสริมและพัฒนาพันธุ์บอนสี จำนวน ๕๐ พันธุ์ สำหรับคัดเลือกพันธุ์ใหม่ๆ

เพื่อขยายผลสู่เกษตรกร

- ส่งเสริมการปลูกสบู่ดำ
- ส่งเสริมอาชีพเพาะเลี้ยงเห็ดเศรษฐกิจครบวงจร
- ส่งเสริมเกษตรกรเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์พืชสมุนไพรบรรจุซอง

ปัจจุบัน ได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ทั้งหมด ๒๘ แห่งของความสำเร็จ และทำหน้าที่เป็นเครือข่ายกระจายในระดับพื้นที่ โดยในปี ๒๕๕๕ มีผู้สนใจเข้ามาเยี่ยมชมศึกษาดูงานทั้งสิ้น ๑๑๓,๓๕๙ คน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ตำบลคลองขุด อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี
“การพัฒนาจากยอดเขาสู่ท้องทะเล”

ดำเนินการศึกษา ทดลอง วิจัย และมีการศึกษาทดลอง ๑๕๑ เรื่อง อยู่ระหว่างดำเนินการ ๘ เรื่อง แล้วเสร็จ ๑๔๓ เรื่อง โดยมีบัญชีหลักงานวิชาการที่นำมาขยายผล จำนวน ๑๖ เรื่อง ได้แก่

๑. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติท้องทะเล
๒. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลน
๓. การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า
๔. การเลี้ยงกุ้งทะเลในระบบปิด
๕. การเพาะและอนุบาลปลาการ์ตูน
๖. การผลิตปุ๋ยหมักจากดินเลนนาุ้ง
๗. การปรับปรุงบำรุงดินการป้องกันโรคพืชและแมลงโดยชีววิธี
๘. การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ
๙. การผลิตผักปลอดภัยสารพิษในพื้นที่ดินทราย
๑๐. การผลิตไม้ดอกในพื้นที่ดินทราย
๑๑. การผลิตไม้ผลเศรษฐกิจปลอดภัยสารพิษ
๑๒. การเพาะเลี้ยงหนอนแมลงวันเพื่อทดแทนโปรตีนจากอาหารสัตว์
๑๓. การแปรรูปสัตว์น้ำเพื่อเพิ่มรายได้
๑๔. การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร
๑๕. การแปรรูปสมุนไพร
๑๖. การเลี้ยงและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผึ้งและชันโรง

ผลสำเร็จจากงานศึกษาทดลองได้นำไปสู่การขยายผล เพื่อพัฒนาอาชีพด้านการประมงและการเกษตรในพื้นที่ดินชายฝั่งทะเล ของจังหวัดจันทบุรี เป็นศูนย์สาธิต ศึกษาทดลอง วิจัย พัฒนาและอนุรักษ์สภาพแวดล้อม การบำบัดน้ำเสียจากการเลี้ยงกุ้งกุลาดำ การอนุรักษ์ พื้นฟูป่าชายเลนตามแนวทางการพัฒนาจากยอดเขาสู่ท้องทะเลเพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศ

จุดเด่นผลสำเร็จ

ด้านอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทรัพยากรธรรมชาติ

- ร่วมมือในการอนุรักษ์ฟื้นฟูให้มีสภาพที่สมบูรณ์ ปัจจุบันมีป่าบก ๑๑,๓๗๐ ไร่ มีพันธุ์พืช ๔๔ ชนิด สัตว์ป่า ๘๐ ชนิด แมลง ๑๑๖ ชนิด และจากเดิมที่มีป่าชายเลนเพียง ๖๑๐ ไร่ สามารถเพิ่มพื้นที่ป่าชายเลนเป็น ๑,๓๐๐ ไร่ มีความหลากหลายของพันธุ์ไม้ถึง ๔๙ ชนิด และจากการสำรวจความหลากหลายของนกในปี ๒๕๓๘ ที่มีเพียง ๓๔ ชนิด ปัจจุบันพบว่ามีเพิ่มมากขึ้นเป็น ๑๒๘ ชนิด

- อนุรักษ์หญ้าทะเลมีพื้นที่รวม ๖๑๗ ไร่ สัตว์น้ำวัยอ่อนจึงมีแหล่งอาหาร และที่หลบภัย มีการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำชายฝั่งมากกว่าปีละ ๒๐ ล้านตัว การสร้างที่อยู่อาศัยของสัตว์ทะเล (ปะการังเทียม) เพื่อสร้างสมดุลของระบบนิเวศชายฝั่ง ตลอดจนส่งเสริมให้การอนุรักษ์ปะการังธรรมชาติและหอยมือเสือ

- เพิ่มประชากรปูม้า โดยจัดทำธนาคารปูม้าและส่งเสริมให้ชาวประมงรวบรวมปูไข่แก่ ปีละ ๑,๕๐๐ ตัว มาฝากไว้ที่ธนาคารเพื่อให้ลูกปูม้าหลายล้านตัวมีชีวิตอยู่ในธรรมชาติ

- เพาะพันธุ์ปลาการ์ตูนเพื่อจำหน่าย และปล่อยคืนสู่ทะเล สามารถเพาะพันธุ์ได้ ๖ ชนิด คือ พันธุ์สายปล้อง พันธุ์งานม้า พันธุ์มะเขือเทศ พันธุ์แก้มหนาม พันธุ์เบอร์คูล่า และพันธุ์ดำ

ด้านการจัดการระบบชลประทานน้ำเค็ม

- ด้านเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง อ่าวคังกระเบน มีสภาพเป็นอ่าวปิด ราษฎรนิยมการเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำ อย่างหนาแน่น ทำให้มีปริมาณน้ำทิ้งถูกระบายออกสู่อ่าวคังกระเบนในปริมาณที่สูง ทำให้เกิดการระบาดของโรคในสัตว์น้ำที่เพาะเลี้ยง สร้างความเสียหายให้แก่เกษตรกร ระบบชลประทานน้ำเค็มซึ่งเริ่มดำเนินการเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นระบบที่ช่วยรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชายฝั่ง ซึ่งจากการตรวจคุณภาพน้ำในอ่าวคังกระเบน เปรียบเทียบกับคุณภาพน้ำทะเล

ชายฝั่งเดือนละครั้ง พบว่าคุณภาพน้ำทะเลในอ่าวคุ้งกระเบนมีคุณภาพดีและอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

- **ด้านการส่งเสริม** พัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งจัดสรรพื้นที่ป่าชายเลนเสื่อมโทรมรอบอ่าวคุ้งกระเบน จำนวน ๙๒๘ ไร่ พัฒนาเป็นพื้นที่เพาะเลี้ยง สัตว์น้ำชายฝั่ง เพื่อให้มีอาชีพและฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ส่งเสริมการเลี้ยงกุ้งทะเล ได้มีการดำเนินการศึกษาทดลอง วิจัย การเพาะเลี้ยงในรูปแบบที่สามารถใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นด้วยความเรียบง่ายและประหยัด เป็นที่ต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ โดยจัดตั้งกลุ่มชาวประมงพื้นบ้าน โดยปี ๒๕๕๕ ได้ผลิตและปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำชายฝั่ง เช่น กุ้งแชบ๊วย หอยหวาน ปลากระพงขาว จำนวนกว่า ๕.๕ ล้านตัว

การขยายผลสู่ราษฎร

- ขยายผลการฟื้นฟูอาชีพการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำด้วยระบบชลประทานน้ำเค็มทั้งกุ้งกุลาดำและกุ้งขาวแวนนาไม ส่งเสริมและฟื้นฟูอาชีพการเลี้ยงสัตว์น้ำให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการ
- ส่งเสริมการจัดกองทุนหมุนเวียนเพื่อการแปรรูปผลิตภัณฑ์ประมงในการจัดทำตะแกรงตากอาหารทะเล และจัดซื้อวัตถุดิบ เช่น ปลาหลังเขียว ปูม้าปูทะเล แมงกะพรุน เครื่องเทศ และเครื่องปรุงรส รวมถึงวัสดุบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น

ได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรและด้านการแปรรูปจำนวน ๒๙ กลุ่ม มีการฝึกอบรมเกษตรกรกว่า ๒,๐๐๐ คนต่อปี และเยาวชนกว่า ๕๐๐ คนต่อปี โดยปี ๒๕๕๕ มีผู้สนใจมาศึกษาเยี่ยมชมจำนวน ๗๑๓,๗๓๐ คน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี
“ฟื้นดิน คืนป่า พัฒนาคุณภาพชีวิต”

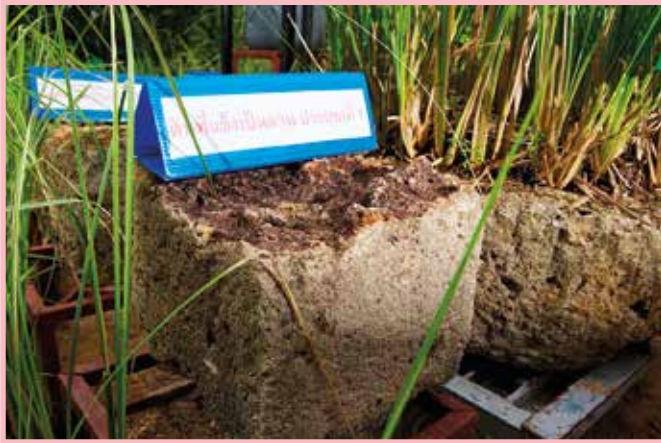

การขยายผลองค์ความรู้

ดำเนินการศึกษา ทดลอง วิจัย จำนวนทั้งสิ้น ๘๖ เรื่อง อยู่ระหว่างดำเนินการ ๙ เรื่อง แล้วเสร็จ ๗๗ เรื่อง โดยได้นำไปขยายผลสู่ประชาชนโดยจัดทำเป็นเอกสารองค์ความรู้เพื่อการเผยแพร่ จำนวน ๓๒ เรื่อง และจัดทำเป็นบัญชีหลักงานวิชาการที่นำมาขยายผลจำนวน ๘ เรื่อง ได้แก่

๑. การปลูกพืชปลอดภัยจากสารพิษ
๒. เกษตรผสมผสานและทฤษฎีใหม่
๓. การปรับปรุงบำรุงดิน/หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
๔. การเลี้ยงโคนมและโคขุน
๕. การเลี้ยงแพะเนื้อและแพะนม
๖. การเลี้ยงไก่เหียวห้วยทราย
๗. การเลี้ยงกบนา
๘. การเพาะเห็ด

ผลสำเร็จจากการศึกษาทดลองและสาธิต เพื่อการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม ด้วยการปลูกป่าและจัดหาแหล่งน้ำ โดยจัดให้ราษฎรที่ทำกินอยู่เดิม ได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าไม้ให้ได้ประโยชน์จากป่าไม้ และไม่ทำลายป่าอีกต่อไป รวมทั้งพัฒนาการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกในการปรับปรุงดินที่แข็งเป็นดานเพื่อการปลูกพืช

จุดเด่นผลสำเร็จ

- การปรับปรุงดินที่แข็งเป็นดานเพื่อการปลูกไม้ยืนต้นโดยใช้หญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริ พบว่าการปลูกหญ้าแฝกเป็นปัจจัยสำคัญในการปรับปรุงดินแข็ง เป็นดานให้เป็นดินที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตได้ในลักษณะค่อยเป็น-ค่อยไป โดยเฉพาะการชอนไชของรากจะทำให้เกิดรูพรุน ช่วยลดความหนาแน่นรวมของดินที่สูงให้ต่ำลงจนพืชต่างๆ สามารถขึ้นอยู่ได้

- การสร้างระบบกระจายความชุ่มชื้นตามแนวพระราชดำริ ฝายชะลอความเร็วของน้ำให้ไหลลงไปสู่เบื้องล่าง สังเกตได้จากการกัดเซาะตามร่องน้ำต่างๆ ลดลง นอกจากนี้ยังมีตะกอนดินและเศษกิ่งไม้ที่สะสม เพิ่มขึ้นในแต่ละปีแทรกเข้าไปอยู่ในผนังของฝาย น้ำจะซึมลงไปดินช้าๆ ทั้งนี้เนื่องจากพื้นดินบริเวณฝายมีความชุ่มชื้นสะสมมากขึ้นในแต่ละปี ซึ่งสังเกตได้จากการที่มีพืชจำพวกหญ้าขึ้นอยู่รอบๆ เป็นการชะลอการไหลของน้ำ

- การสร้างคันดินกั้นน้ำ (Terracing) เป็นการเลือกพื้นที่รับน้ำและทำการขยายให้กว้างและลึก เพื่อเพิ่มปริมาณในการกักเก็บ โดยดินที่ขุดขึ้นจะต้องไม่ไปขวางทางน้ำที่จะไหลเข้ามาตามธรรมชาติ

- การสร้างคันดินเบนน้ำ (Division) เป็นการเชื่อมต่อคันดินกั้นน้ำที่สามารถเชื่อมต่อกันได้เป็นแนวขวางทางน้ำในพื้นที่ บริเวณใดเป็นพื้นที่ต่ำให้ใช้ดินถมเสริมขึ้นเป็นคันดิน บริเวณใดเป็นพื้นที่สูงให้ใช้วิธีขุดร่อง ทำการจัดระดับให้น้ำไหลถ่ายเทเข้าหากัน เมื่อมีการจัดสร้างโดยการวางระดับในระยะที่เหมาะสม ทำให้เกิดความชุ่มชื้นกระจายครอบคลุมพื้นที่มากขึ้น มีผลเกี่ยวเนื่องกับการปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพป่า

- การบริหารจัดการน้ำและการพัฒนาแหล่งน้ำด้วยระบบ เครือข่ายอ่างเก็บน้ำตามแนวพระราชดำริ ระบบเครือข่ายอ่างเก็บน้ำเป็นการผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำที่มีปริมาณมากมาช่วยเหลืออ่างเก็บน้ำที่มีปริมาณน้อยกว่าเป็นการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถขยายพื้นที่ช่วยเหลือทางการเกษตรได้เป็นวงกว้างและทั่วถึง รวมถึงการฟื้นฟูสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ได้อีกด้วย

- การฟื้นฟูสภาพป่าไม้บนพื้นที่ภูเขาด้วยระบบป่าเปียก หรือป่าภูเขา โดยจัดตั้งสถานีสูบน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ สูบน้ำจากระบบชลประทานของระบบเครือข่ายอ่างเก็บน้ำส่งขึ้นไปบนเขาเสวยกะปิในระดับที่สูงที่สุดเท่าที่จะสามารถส่งไปได้ และได้สร้างบ่อพักน้ำไว้ ณ จุด ที่สามารถส่งน้ำขึ้นไปพร้อมกับสร้างระบบท่อให้น้ำไหลลงมาทางด้านล่าง มีการติดตั้งหัวจ่ายแบบสปริงเกอร์เป็นระบบกระจายน้ำ เพื่อสร้างความชุ่มชื้นให้แก่พื้นที่ที่ต้องการ จากความสำเร็จของระบบดังกล่าวได้ขยายออกไปทำการฟื้นฟูสภาพป่าไม้ที่บริเวณเขารังแร้งและเขาบ่อชิง โดยทำการติดตั้งระบบสูบน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์และระบบท่อจ่ายน้ำในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งผลจากการดำเนินการ ทำให้พื้นที่ป่าบริเวณภูเขาทั้งสามแห่งฟื้นสภาพกลับมาอุดมสมบูรณ์อีกครั้ง

การขยายผลสู่พื้นที่

- ดำเนินการจัดพื้นที่สาธิตภายในศูนย์ โดยจัดทำเป็นจุดถ่ายทอดเทคโนโลยีและการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นสถานีการเรียนรู้ในแต่ละเรื่อง เช่น งานพัฒนาดินที่แข็งเป็นดาน งานพัฒนาที่ดิน (หญ้าแฝก) งานพืชผักผสมผสาน งานปศุสัตว์ งานเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์ สัตว์ป่า (สวนสัตว์)
- ดำเนินการส่งเสริมเกษตรกรในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ จำนวน ๒๙ หมู่บ้าน ๔,๗๑๙ ครัวเรือน สนับสนุนเกษตรกรที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ให้เป็นเกษตรกรตัวอย่าง ปัจจุบันมีเกษตรกรจำนวน ๗๗ ราย ซึ่งสามารถเป็นเกษตรกรตัวอย่างได้
- ดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์พืช ได้แก่ พริกหัวเรือหัวทราย มะเขือเทศสีดา กระจับปี่เขียวมรกต มะรุมอินเดียนพระราชทาน และพันธุ์สัตว์ ได้แก่ สนับสนุนพันธุ์ปลา ไก่เขียวหัวทราย ไก่วง เปิดเทศลูกผสม
- อนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าไม้ เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่า ๖๒ ชนิด รวมจำนวน ๑,๒๐๗ ตัว และเป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษารวมชาติให้กับนักเรียน นักศึกษา เยาวชน โดยในปี ๒๕๕๕ มีผู้สนใจเข้าเยี่ยมชมและศึกษาดูงานภายในศูนย์ฯ จำนวน ๖๔,๙๔๐ ราย

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
“ฟื้นดิน คืนป่า พัฒนาคุณภาพชีวิต”

การขยายผลองค์ความรู้

ดำเนินการศึกษา ทดลอง วิจัย และมีผลการศึกษาทดลอง ๓๑๖ เรื่อง อยู่ระหว่างดำเนินการ ๘ เรื่อง แล้วเสร็จ ๓๐๘ เรื่อง โดยมีบัญชีหลักงานวิชาการที่นำมาขยายผลจำนวน ๑๙ เรื่อง ได้แก่

๑. สายธารแห่งชีวิต	๑๐. การเลี้ยงปลานิลแดงร่วมกับเปิดบาหลีลูกผสมในบ่อคว่ำเวียน
๒. การเลี้ยงโคเนื้อภูพาน	๑๑. การเลี้ยงปลาตุ๊กในบ่อซีเมนต์
๓. การเลี้ยงไก่ดำภูพาน	๑๒. เกษตรทฤษฎีใหม่
๔. การเลี้ยงสุกรภูพาน	๑๓. การจัดการดินเค็มเพื่อปลูกข้าว
๕. การปลูกข้าวพันธุ์สกลนคร	๑๔. การจัดการดินลูกรังเพื่อเพิ่มผลผลิตพืช
๖. การปลูกข้าวขาวพันธุ์ดอกมะลิ ๑๐๕	๑๕. การเพาะเห็ดเศรษฐกิจและเห็ดพื้นเมือง
๗. ลิ่นจี่ นพ. ๑	๑๖. การปลูกยางพารา
๘. การเลี้ยงสัตว์ปีกเพื่อควบคุมศัตรูพืชสวนไม้ผล	๑๗. หม่อนพันธุ์สกลนครและไหมพันธุ์นางตุ้ย
๙. การผลิตวุ้นเส้นจากถั่วเขียว	๑๘. การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพร
	๑๙. การผลิตผ้าย้อมคราม

ผลสำเร็จจากงานศึกษาทดลองได้นำไปขยายผลสู่ประชาชนในพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาความแห้งแล้ง ความยากจน และการขาดความมั่นคงในการประกอบอาชีพรวมทั้งรายได้ของราษฎร เพื่อจัดหารูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีสภาพภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างไปจากภาคอื่น

จุดเด่นผลสำเร็จ

โคเนื้อภูพาน สืบสายพันธุ์มาจากโคในกลุ่ม Japanese Black ซึ่งเป็น ๑ ใน ๔ สายพันธุ์หลักของโคควากิวที่มีการเลี้ยงกันในประเทศญี่ปุ่น และถือได้ว่าเป็นสายพันธุ์ที่มีศักยภาพในการผลิตเนื้อโคขุนที่ดีที่สุด โดยเนื้อโคที่ได้จากการขุนมีความนุ่มเป็นพิเศษมากกว่าโคสายพันธุ์อื่น และพบว่าไขมันที่แทรกเป็นไขมันที่ดีและมีส่วนประกอบของกรดไขมันโอเมก้า ๓ และโอเมก้า ๖ เพื่อผลิตเนื้อคุณภาพสูง ปัจจุบันสามารถขยายพันธุ์ได้ และได้เนื้อโคขุนคุณภาพที่มีเนื้อและไขมันใกล้เคียงกับเนื้อโคจากประเทศญี่ปุ่น การเลี้ยงโคเนื้อภูพานมีต้นทุนประมาณ ๕,๐๐๐ - ๙,๐๐๐ บาท แม่โคจะให้ลูกปีละ ๑ ตัว เกษตรกรสามารถจำหน่ายลูกโคได้ตัวละ ๑๕,๐๐๐ บาท และจำหน่ายโคเนื้อภูพาน ราคาตัวละ ๖๐,๐๐๐ บาท

ไก่ดำภูพาน มีลักษณะขนดำ หนึ่งดำ กระจุกดำ สามารถเลี้ยงในระบบโรงเรือนแบบง่าย ๆ หรือเลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติได้ ไม่ต้องเพิ่มต้นทุน สามารถสร้างรายได้มากกว่าการเลี้ยงไก่ทั่วไป ๒ - ๓ เท่าตัว โดยไก่ดำภูพาน ราคาตัวละ ๒๐๐ - ๒๕๐ บาท ไก่เนื้อ ราคาตัวละ ๑๐๐ - ๑๒๐ บาท

สุกรภูพาน พัฒนาจากจุดเด่นของสุกร ๓ สายพันธุ์ คือ พันธุ์หมอยชาน พันธุ์พื้นเมือง และพันธุ์ครีโอลเจอร์ซี่ มีขนาดกะทัดรัด ให้ลูกดก เลี้ยงง่าย ใช้น้อยและเนื้อแดง ทนต่อโรค สามารถนำไปเลี้ยงแบบปล่อยธรรมชาติ โดยการเลี้ยงเพศเมีย ๒ ตัว ต้นทุน ๒๔,๐๐๐ บาท ได้ลูกปีละ ๖๐ ตัว ราคาตัวละ ๑,๐๐๐ บาท เป็นเงิน ๖๐,๐๐๐ บาท มูลสุกรขายได้เป็นเงิน ๑,๕๐๐ บาท/ปี ได้กำไรสุทธิ ๓๗,๕๐๐ บาท สามารถแปรรูปเป็นเนื้อสดเพื่อจำหน่าย ได้ตัวละ ๔,๐๐๐ - ๕,๐๐๐ บาท นอกจากนี้สามารถเลี้ยงเพื่อผลิตลูกหมูเพื่อทำหมูหันที่มีความเหมาะสมได้เฉลี่ยคอกละ ๑๒ - ๑๕ ตัว ลูกสุกรภูพาน สามารถขายได้ตัวละ ๖๐๐ - ๗๐๐ บาท

พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ข้าวพันธุ์สกลนคร เป็นพันธุ์ข้าวเหนียว คุณภาพข้าวสูง เหนียว นุ่ม และมีกลิ่นหอม เป็นข้าวไม่ไวต่อช่วงแสง ปลูกได้ทั้งในสภาพนาตอน นาชลประทาน และสภาพไร่

ข้าวพันธุ์สกลนคร	นาดำ	นาหว่าน
ต้นทุน	๓,๓๑๖ บาท/ไร่	๒,๖๑๗ บาท/ไร่
กำไร	๖,๔๗๖ บาท/ไร่	๓,๘๐๙ บาท/ไร่

ข้าวพันธุ์ดอกมะลิ ๑๐๕ เป็นข้าวเจ้ามีกลิ่นหอม ชนิดไวต่อช่วงแสง ทนแล้งได้ดีพอควร ทนต่อสภาพดินเปรี้ยวและดินเค็ม

ข้าวพันธุ์ดอกมะลิ ๑๐๕	นาดำ	นาหว่าน
ต้นทุน	๕,๒๓๑ บาท/ไร่	๓,๓๖๑ บาท/ไร่
กำไร	๓,๙๘๕ บาท/ไร่	๒,๙๕๙ บาท/ไร่

การขยายผลสู่พื้นที่

ได้ขยายผลสู่ราษฎร ได้นำผลสำเร็จมาพัฒนาเป็นหลักสูตรการฝึกอบรม จำนวน ๓๖ หลักสูตร โดยมีพื้นที่เป้าหมายหมู่บ้านรอบศูนย์ ๒๒ หมู่บ้าน ปัจจุบันได้พัฒนาตัวอย่างเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมายให้เป็นศูนย์เรียนรู้ฯ สำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยี และสามารถขยายผลไปยังพื้นที่อื่นๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๕ มีผู้สนใจที่เป็นนักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไป และเจ้าหน้าที่ของรัฐ เข้าเยี่ยมชมศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ รวม ๗๑,๖๘๖ คน จากการขยายผลดังกล่าวทำให้ราษฎรได้นำความรู้จากการฝึกอบรมไปปรับใช้ในการดำรงชีพ ทำให้ราษฎรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีรายได้เสริมจากหลักสูตรฝึกอบรมด้านอาชีพเพิ่มมากขึ้น

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอคองสระเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ “ต้นทางเป็นป่าไม้ ปลายทางเป็นประมง ระหว่างทางเป็นเกษตรกรรม”

การขยายผลองค์ความรู้

ดำเนินการศึกษา ทดลอง วิจัย ๒๓๓ เรื่อง อยู่ระหว่างการ
วิจัย ๔๐ เรื่อง แล้วเสร็จ ๑๙๓ เรื่อง โดยมีบัญชีหลักงานวิชาการที่มี
การนำไปขยายผล จำนวน ๒๐ เรื่อง ได้แก่

๑. การพัฒนาพื้นที่ต้นน้ำด้วยฝายเก็บกักต้นน้ำลำธาร
๒. การเพาะเลี้ยงปลานิลในกระชัง
๓. การเลี้ยงปลาอุกบึกอยู่ในบ่อซีเมนต์กลม
๔. การเลี้ยงปลากดหลวงในบ่อซีเมนต์กลมระบบน้ำไหลผ่าน
๕. การเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบ (กบนา)
๖. การเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กบ (กบบูลฟร็อก)
๗. เทคนิคและวิธีการเพาะเห็ด
๘. การเลี้ยงไก่พื้นเมืองพันธุ์ประดู่หางดำ
๙. การเลี้ยงสุกรลูกผสมเหมยซาน
๑๐. การเลี้ยงแพะนม
๑๑. การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ
๑๒. การปลูกและขยายพันธุ์ส้มโอ (พันธุ์ขาวใหญ่
พันธุ์ขาวทองดี)
๑๓. การจัดการดินต้นเพื่อการผลิตผักอินทรีย์
๑๔. การฟื้นฟูดินด้วยปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ
เพื่อการผลิตพืช
๑๕. ระบบนิเวศลุ่มน้ำที่ยั่งยืน
๑๖. พืชอาหารสัตว์ในพื้นที่ป่าโปร่ง
๑๗. การปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ลุ่มน้ำ
๑๘. เกษตรทฤษฎีใหม่
๑๙. การผลิตไม้ดอกนอกฤดู
๒๐. การปลูกพืชไร่ดินระบบไฮโดรโปนิคส์

ผลสำเร็จจากการศึกษาทดลอง นำไปสู่การเป็น
ศูนย์กลางรูปแบบการพัฒนาต่างๆ ที่เหมาะสมกับสภาพ
พื้นที่ภาคเหนือ เป็นพื้นที่พัฒนาให้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ที่มีการ
ตัดไม้ทำลายป่าทำให้เกิดสภาพแห้งแล้งและมีไฟป่า ดำเนินการ
ปลูกไม้ ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง คือ ไม้ใช้สอย ไม้ผล และ
ไม้เศรษฐกิจ ซึ่งนอกจากจะได้ประโยชน์จากไม้ทั้ง ๓ อย่างนี้แล้ว
ยังอำนวยความสะดวกในการอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อคงความชุ่มชื้น
เอาไว้ อันเป็นประโยชน์อย่างที่ ๔ โดยเน้นการพัฒนาพื้นที่ต้นน้ำ
ลำธารให้ได้ผลอย่างสมบูรณ์ และเผยแพร่แก่ราษฎร ให้สามารถ
นำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

จุดเด่นผลสำเร็จ

การเลี้ยงกบบูลฟร็อกโดยวิธีเกษตรธรรมชาติ

ลักษณะทั่วไปของกบบูลฟร็อก เป็นกบขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ มีถิ่นกำเนิดในทวีปอเมริกาเหนือทางด้านตะวันออกของประเทศสหรัฐอเมริกาเรื่อยไปจนถึงตอนกลางของประเทศ ต่อมามีการนำไปเลี้ยงแพร่กระจายทางด้านตะวันตกของประเทศ กบชนิดนี้จึงมีชื่อสามัญว่ากบบูลฟร็อก หรือกบกระติง

ต้นทุนในการเลี้ยงกบบูลฟร็อก

ระยะเวลาในการเลี้ยง	ทุนการเลี้ยงต่อกบ ๑ ตัว	ราคาที่ขายได้ต่อ ๑ ตัว	น้ำหนักกบโดยเฉลี่ย
๘ เดือน	๑๔.๙๙ บาท	๒๔ บาท	๒๐๐ - ๒๕๐ กรัม
๑๒ เดือน	๓๖.๖๖ บาท	๔๕ - ๕๐ บาท	๓๐๐ - ๓๕๐ กรัม
๑๘ เดือน	๗๗.๒๙ บาท	๓๐๐ - ๕๐๐ บาท	๔๐๐ - ๕๐๐ กรัม

การอนุรักษ์นิเวศลุ่มน้ำอย่างยั่งยืน

การพัฒนาให้คนอยู่กับป่าได้อย่างเกื้อกูล เป็นรูปแบบการพัฒนาที่เชื่อมโยง “ต้นทางเป็นป่าไม้ปลายทางเป็นประมง ระหว่างทางเป็นเกษตรกรรม และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง” การจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำ แหล่งต้นน้ำลำธาร ตามแนวพระราชดำริ คือ การพัฒนาป่า ๓ วิธี คือ ๑. การปลูกไม้ ๓ อย่าง ได้ประโยชน์ ๔ อย่าง ๒. การปลูกป่าในใจคน และ ๓. การใช้ประโยชน์ ทรัพยากรป่าไม้แบบวนเกษตร ทำให้ปริมาณน้ำฝนเพิ่มขึ้น และอัตราการระเหยของน้ำลดลง

ฝายต้นน้ำลำธารเพื่อการฟื้นฟูนิเวศลุ่มน้ำ

“ฝายต้นน้ำลำธาร” ตามแนวพระราชดำริ คือ สิ่งก่อสร้างขึ้นขวางกั้นร่องน้ำร่องห้วยขนาดเล็กบนพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่มีสภาพเสื่อมโทรม เพื่อทำหน้าที่ในการช่วยชะลอการไหลหลากและความรุนแรงในการไหลของน้ำให้ช้าลง และช่วยกักตะกอนหน้าดินไม่ให้สูญหายไปทับถมบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำตอนล่าง ซึ่งความชุ่มชื้นที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ต้นน้ำจะช่วยในการฟื้นฟูระบบนิเวศลุ่มน้ำ และเป็นวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำวิธีการหนึ่ง

	เดิมเฉลี่ย ปี ๒๕๒๗-๒๕๕๔	ปัจจุบัน ปี ๒๕๕๕
ปริมาณฝน (มิลลิเมตร)	๑,๑๔๒.๒๐	๑,๓๒๗.๘๐
อัตราการระเหย (มิลลิเมตร/ปี)	๑,๓๖๕.๕๐	๑,๐๕๙.๖๐
จำนวนวันที่ฝนตก (วัน/ปี)	๘๐ - ๙๐	๑๐๐ - ๑๑๐

การเลี้ยงปลาระบบน้ำผ่าน

เป็นการศึกษาวางระเบียบบริหารเกี่ยวกับการจับปลาในอ่างเก็บน้ำ รวมทั้งเทคนิคควบคุมการจับปลาเพื่อให้ราษฎรได้รับประโยชน์จากปลาในอ่างเก็บน้ำอย่างแท้จริง เพื่อที่จะมีการส่งเสริมการเลี้ยงปลาทำประมง โดยไม่เอาเปรียบกัน ไม่ทำลายพันธุ์ปลาและทำให้เกิดการสูญพันธุ์ และยังสามารถใช้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับอ่างเก็บน้ำแห่งอื่นๆ ต่อไป

วิธีการดำเนินการแบ่งเป็น ๒ รูปแบบ คือ การเลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์ และการเลี้ยงปลาในกระชัง ซึ่งพบว่า การเลี้ยงปลากดหลวงในบ่อซีเมนต์กัลระบบน้ำผ่าน จากการดำเนินการเลี้ยงในระยะเวลา ๑๒๘ วัน ทำให้ได้ปลากดหลวงขนาดน้ำหนักเฉลี่ย ๕๒๒.๓๔ กรัม ความยาวเฉลี่ย ๓๕.๗๐ เซนติเมตร อัตราการรอดตายร้อยละ ๙๖.๕ ปลากดหลวงมีอัตราการรอดตายสูง สามารถเลี้ยงในบ่อซีเมนต์กัลระบบน้ำผ่านตลอดได้

การเพาะเห็ดเศรษฐกิจในถุงพลาสติก

โดยการผลิตเชื้อบริสุทธิ์ (น้ำเชื้อ) การผลิตหัวเชื้อของเมล็ดธัญพืช (หัวเชื้อ) การผลิตก้อนเชื้อ และการเปิดดอก (ก้อนเชื้อเห็ด) ซึ่งเป็นการทำแบบครบวงจร ซึ่งเกษตรกรสามารถนำไปปรับใช้หรือประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การผลิตเห็ดใน

โรงเรือนเปิดดอก ขนาด ๔ x ๖ เมตร มีต้นทุนระหว่าง ๕,๐๐๐ - ๑๒,๐๐๐ บาท แล้วแต่ชนิดของเห็ด เมื่อเก็บผลผลิตขายสู่ตลาดสามารถทำกำไรเมื่อหักค่าใช้จ่ายแล้วอยู่ระหว่าง ๔,๐๐๐ - ๘,๕๒๐ บาท

การขยายผลสู่ราษฎร

จัดทำหลักสูตรฝึกอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยี จำนวน ๒๘ มีผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมด ๒๔๗ รุ่น จำนวน ๙,๑๑๒ ราย ซึ่งหลักสูตร ที่ได้รับความสนใจมากที่สุดตามลำดับ ดังนี้

อันดับ ๑ คือ หลักสูตรฟายต้นน้ำลำธารเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาที่ยั่งยืน

อันดับ ๒ คือ หลักสูตรการเลี้ยงปลาเพื่อยังชีพ

อันดับ ๓ คือ หลักสูตรการเพาะเลี้ยงกบและขยายพันธุ์กบ

อันดับ ๔ คือ หลักสูตรการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ

อันดับ ๕ คือ หลักสูตรการทำและการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดต้นทุนการผลิตทางการเกษตร

ในปี ๒๕๕๕ มีผู้สนใจเข้าศึกษาดูงานและเยี่ยมชม จำนวน ๘๓๓ คน ละ ๗๑,๘๑๐ ราย

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

“ป่าพรุเสื่อมโทรม ธรรมชาติเบรียว แกล้งดินอย่างเดียว พัฒนาได้ยั่งยืน”

การขยายผลองค์ความรู้

ดำเนินการศึกษา ทดลอง วิจัยในด้านต่างๆ ทั้งหมด ๒๙๑ เรื่อง อยู่ระหว่างการดำเนินการ ๖๔ เรื่อง และดำเนินการแล้วเสร็จ ๒๒๗ เรื่อง โดยมีบัญชีหลักงานวิชาการที่นำมาขยายผลจำนวน ๑๗ เรื่อง ได้แก่

๑. การแกล้งดิน
๒. การปรับปรุงดินเปรี้ยวจัดเพื่อปลูกข้าวหอมกระดังงา
๓. การปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่พรุ
๔. การทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด
๕. การผลิตอาหารชั้นสำหรับไก่
๖. การผลิตอาหารชั้นสำหรับแพะ
๗. การเลี้ยงปลาหมอไทยในบ่อดินพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด
๘. การเลี้ยงปลานิลในบ่อพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด
๙. การปลูกและแปรรูปไม้เสม็ดขาวในพื้นที่พรุ
๑๐. การปลูกและแปรรูปปาล์มสาคุ
๑๑. แนวทางการฟื้นฟูป่าพรุ
๑๒. การปลูกสละแซมในสวนยางพารา
๑๓. การเพาะเห็ดฟางด้วยขี้เลื่อยไม้ยางพารา
๑๔. การเพาะเห็ดสกุลนางรมด้วยขี้เลื่อยไม้ยางพารา
๑๕. การทำบัญชีครัวเรือนในพื้นที่ดินเปรี้ยว
๑๖. การใช้หญ้าแฝกพันธุ์สงขลา ๓ เพื่อขึ้นรูปผลิตภัณฑ์
๑๗. การทำผลิตภัณฑ์สมุนไพรไลยุงในพื้นที่พรุ

ผลสำเร็จจากงานศึกษาทดลองได้นำไปขยายผลสู่ประชาชนในพื้นที่ เพื่อการแก้ปัญหาดินเปรุ และพัฒนาดินอินทรีย์และดิน ที่มีปัญหาอื่นๆ ในพื้นที่พรุ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ทางด้านการเกษตร รวมทั้งแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาทั้งทางด้านการเกษตร การเลี้ยงสัตว์ และการเกษตรอุตสาหกรรมที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ภาคใต้ เพื่อให้เป็นต้นแบบแห่งความสำเร็จให้กับพื้นที่อื่นๆ

จุดเด่นผลสำเร็จ

การขุดยกร่องดินพรุเพื่อปลูกพืชไร่ พืชผัก ไม้ผล โดยการรักษาหน้าดินให้หนาขึ้น ให้เปิดหน้าดินออกก่อนแล้วทำการขุดยกร่อง นำหน้าดินเดิมมาเสริมบนร่อง และจะต้องไม่ขุดชั้นดินที่มีสารซึ่งเป็นต้นกำเนิดให้เกิดกรด (ไฟโรต์ : Fes) ขึ้นมาและรักษาระดับน้ำในท้องร่องให้อยู่เหนือพื้นดินที่มีสารซึ่งเป็นต้นกำเนิดให้เกิดกรด

การส่งเสริมการปลูกข้าวทนเปรี้ยว ได้แก่ พันธุ์ข้าวทนดินเปรี้ยว ๑๐ สายพันธุ์ ลูกแดง อัลซัมดุลละห์ ข้าวเขี้ยวดอนทราย รวงยาง ข้าวขาว ซ่อจำปา ซ่องนาง ขาวน้อย กระดิงงาและสีรวง ซึ่งสายพันธุ์เหล่านี้เป็นข้าวไวแสง เหมาะสำหรับปลูกนาปี เป็นที่นิยมของประชาชนในพื้นที่ และสามารถพัฒนาเป็นข้าวสายพันธุ์ประจำถิ่นได้

พลังงานทางเลือก (ไบโอดีเซล) มีโรงงานสกัดและแปรรูปน้ำมันปาล์ม ดำเนินการในปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ในช่วงแรกใช้วิธีทอดผลปาล์มในกระทะ ใช้เครื่องหินแรงคน ต่อมาพัฒนาเครื่องแยกผลปาล์มทะเลายและการทอดผลปาล์มภายใต้ระบบ

สุญญากาศ ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๔๔ นำน้ำมันปาล์มดิบมาทดลองผลิตน้ำมันไบโอดีเซลเพื่อใช้เป็นพลังงานทดแทน

การเลี้ยงปลาในกระชัง โดยปลาที่เลี้ยงต้องทนกรดได้ดีและมีความเหมาะสมสำหรับเลี้ยงในกระชัง ได้แก่ ปลาแรด ปลาน้ำจืด และปลาหมอไทย เป็นต้น การเลือกที่เลี้ยงควรเลือกบริเวณที่มีการไหลเวียนของกระแสน้ำได้ดี และหลีกเลี่ยงบริเวณที่มีการปล่อยของเสีย การเลี้ยงควรระวังหลีกเลี่ยงการเลี้ยงในฤดูฝนหรือฤดูน้ำหลาก โดยเริ่มเลี้ยงหลังจากหมดฤดูฝน จนถึงเข้าฤดูฝนของปีถัดไปจึงเริ่มจับปลาได้

การขยายผลสู่ราษฎร

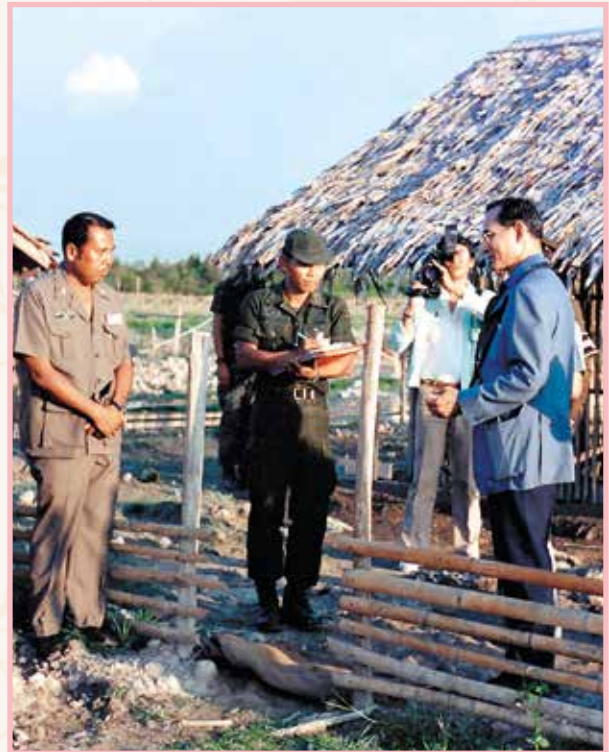
- ดำเนินการสนับสนุนการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ได้แก่ โครงการส่งเสริมการปลูกมะนาว โครงการส่งเสริมการปลูกข้าว โครงการส่งเสริมการปลูกพืชไร่ พืชผัก โครงการจัดฝึกอบรมส่งเสริมและอนุรักษ์ บอนสีในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน และโรงเรียนประถมศึกษา
- ขยายผลการปลูกพืชผัก การปลูกยางพาราการเพาะเห็ดฟางกองเตี้ย และการเพาะเห็ดในถุงพลาสติกด้วยวัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่น เพื่อไปส่งเสริมสนับสนุนและให้ความรู้แก่เกษตรกรในพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาอาชีพและเพิ่มรายได้
- ส่งเสริมการเลี้ยงปลาด้วยอาหารพื้นบ้านร่วมกับอาหารเม็ด แก่เกษตรกรในพื้นที่หมู่บ้านบริเวณรอบศูนย์ พื้นที่ศูนย์สาขา ในปี ๒๕๕๕ มีผู้สนใจเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆ ของศูนย์ฯ จำนวน ๑,๘๗๒ ราย และมีผู้สนใจเข้าศึกษาดูงานและเยี่ยมชมศูนย์ฯ จำนวน ๔๐,๐๙๐ ราย

เศรษฐกิจพอเพียง : กระบวนการต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ

“คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เย็นเป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตรา พุดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง”

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๑

คิดพอเพียง สมดุลต้นน้ำ

จากนิยามของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มิได้หมายความว่าเพียงแค่มุคคฝงตนเองได้ (Self-Sufficiency) แต่เศรษฐกิจพอเพียง หรือ Sufficiency Economy มีความหมายกว้างมากกว่า เพราะเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่แนวทางสำหรับปรับใช้ได้เฉพาะบุคคล หรือเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่การหยุดอยู่กับที่ แต่เศรษฐกิจพอเพียงใช้ได้ทั้งกับบุคคล กลุ่ม ชุมชน องค์กร ทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจ และที่สำคัญการคิดอย่างพอเพียงเป็นการคิดอย่างมีความเป็นพลวัต สามารถปรับเปลี่ยนพัฒนาได้ตามเหตุผลสอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

แนวทางในการดำรงชีวิต มีการพัฒนาใน ๓ ระดับ คือ

ระดับที่หนึ่ง - เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐานที่เน้นความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว คือ การที่สมาชิกในครอบครัวมีพอกินมีอาหาร สามารถสนองความต้องการพื้นฐานหรือปัจจัยสี่ของครอบครัว ฟังตนเองได้

ระดับที่สอง - เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า คือ ยกกระดับความพอเพียงเป็นระดับกลุ่ม มีการรวมตัว ทั้งความคิด ความร่วมมือ รักษาผลประโยชน์ภายในชุมชน มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยน และแก้ไขปัญหาร่วมกันสร้างความเข้มแข็งในชุมชน

ระดับที่สาม - เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวไกล ระดับสร้างเครือข่าย เน้นความร่วมมือระหว่างชุมชน กลุ่ม องค์กร เอกชน หรือธุรกิจภายนอก โดยประสานงานให้ได้รับประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย

ขยายผล เปรียบเสมือนกลางน้ำ

มูลนิธิชัยพัฒนา และสำนักงาน กปร. ในฐานะหน่วยงานหลักในการประสานการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง และมุ่งมั่นให้เกิดมิติความรู้ของเศรษฐกิจพอเพียงที่เข้มข้นและปฏิบัติได้หลากหลาย จึงได้จัดให้มีการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นเป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ เพื่อค้นหาผู้ที่ได้น้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในมิติต่างๆ โดยจัดแบ่งเป็น ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านประชาชนทั่วไป ด้านเกษตรทฤษฎีใหม่ ด้านธุรกิจขนาดใหญ่ ด้านธุรกิจขนาดกลาง และด้านธุรกิจขนาดย่อม รวมทั้งสิ้น ๑,๑๕๖ ราย มีผู้ชนะเลิศได้รับรางวัลถ้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จำนวน ๕ ราย

และในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ - ๒๕๕๓ โดยความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ได้แก่ มูลนิธิชัยพัฒนา สำนักงาน กปร. กระทรวงมหาดไทย สำนักงานงบประมาณ กองทัพอากาศ ได้จัดการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งที่ ๒ โดยมุ่งเน้นการน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในหน่วยงานภาครัฐ ทั้งในระดับกรม และองค์กรภาครัฐในส่วนภูมิภาค ทั้งโรงเรียน โรงพยาบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ฯลฯ แบ่งการประกวดเป็น ๑๐ ประเภท คือ ๑) ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลและกันดาร ๒) ประชาชนทั่วไป ๓) ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง ๔) เกษตรกรทฤษฎีใหม่ ๕) กลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ ๖) หน่วยงาน/องค์กรภาครัฐในส่วนภูมิภาค ๗) หน่วยงาน/องค์กรภาครัฐในส่วนกลาง ๘) ธุรกิจขนาดใหญ่ ๙) ธุรกิจขนาดกลาง ๑๐) ธุรกิจขนาดย่อม โดยมีผู้ส่งผลงานเข้าร่วมประกวดฯ จำนวนรวมทั้งสิ้น ๑,๖๔๔ ราย มีผู้ชนะเลิศ ๑๐ ราย ซึ่งเป็นตัวอย่างการขยายผล ดังนี้

ปลายทาง : ตัวอย่างความสำเร็จ ประเภทประชาชนในพื้นที่ห่างไกลและกันดาร

คุณคอสหิมะ แลแมแน

ตำบลจะนะ อำเภोजะนะ จังหวัดนราธิวาส

เป็นคนที่มีความใฝ่รู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรต่างๆ ตลอดเวลา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา นำภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาใช้โดยการไปฝึกเรียนปักผ้าคลุมหมจากผู้สูงอายุในหมู่บ้านและถ่ายทอดให้แก่คนในหมู่บ้าน นำความรู้ด้านบัญชีที่เรียนมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการกลุ่ม เป็นตัวกลางในการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือชุมชน ทำให้สมาชิกมีรายได้เลี้ยงตนเองได้

ประเภทประชาชนทั่วไป

คุณสมพงษ์ พรผล

ตำบลท่าอยู่ อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา

มีความมุ่งมั่น ชยัน เป็นผู้นำทางปัญญาที่สร้างแรงบันดาลใจให้ชุมชนลุกขึ้นมาเรียนรู้และค้นหาทางออกเพื่อให้พึ่งพาตนเองจนสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนรวมกลุ่มเกษตรกรทำสวนยาง ปัจจุบันสามารถผลิตยางแผ่นที่มีคุณภาพดีชั้น ๑ เป็นที่ต้องการของตลาด และสามารถกำหนดราคาขายแผ่นได้เอง

ประเภทชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง

ชุมชนบ้านดอกบัว ตำบลบ้านตุน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

อาชีพหลักของชุมชนบ้านดอกบัวคือ การทำนา ทำสวน ปลูกหญ้า เลี้ยงสัตว์ สำหรับนอกฤดูกาลทำนา ชาวบ้านบัวได้ใช้เวลาว่างประกอบอาชีพเสริมที่ลดกรรมจักรสานแข่งไม้ไผ่ เป็นอาชีพที่ทำให้ประชากรในหมู่บ้านมีรายได้มาก มีผลิตภัณฑ์เด่นของหมู่บ้าน ได้แก่ ข้าวหญ้าแพงโกล่า ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ (เข่ง) ผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตและทรัพยากรในท้องถิ่นโดยใช้ต้นไผ่ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติมาทำสุ่มไก่ เข่ง ออกจำหน่าย รวมกันเป็นกลุ่มจักรสานเข่งขึ้น ซึ่งช่วยสร้างรายได้เสริมให้กับชาวบ้านบัวเป็นอย่างดี

ประเภทเกษตรกรทฤษฎีใหม่

คุณเปรี๊ยะจันทร์ ต๊ะตันยาง

ตำบลเชิงเคียน อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

เริ่มทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ปี ๒๕๔๒ แรงงานในครอบครัว ๕ คน จ้างงาน ๕ คน มีพื้นที่ ๒๓ ไร่ (ที่พักอาศัยและโรงเรือน ๓ ไร่ นาข้าว ๑ ไร่ สระน้ำ ๓ ไร่ ปลูกไม้ผล ๖ ไร่ ปลูกพืชผัก ๗ ไร่ ป่าไม้ใช้สอย ๓ ไร่ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติ และเทคนิคทางการเกษตรในรูปแบบต่างๆ มาผสมผสานกันอย่างลงตัว สามารถดำเนินชีวิตตนเองและครอบครัวให้มีความพอเพียง อยู่ในศีลธรรมอันดีงาม และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข

ประเภทกลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่

กลุ่มเกษตรกรทำสวนบ้านถ้ำ ตำบลบ้านถ้ำ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

จัดตั้งเมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๔๒

เป็นกลุ่มเกษตรกรจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล (พ.ศ.

๒๕๔๗) มีสมาชิก ๑๓๙ ราย ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ จำนวน ๖๐ ราย ที่เหลือทำการเกษตรแบบผสมผสาน มีอาคารสำนักงานและที่ดินเป็นของกลุ่ม รวมกลุ่มเพื่อผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ข้าวกล้องอินทรีย์ ปล่อยสินค้าเชื่อให้สมาชิกกู้ยืม คิดอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ ช่วยเหลือสมาชิกให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ฟังตนเองได้ มีการบริหารกลุ่ม ครบถ้วนทั้ง ๕ ก ได้แก่ กรรมการ กิจกรรม กองทุน กติกา การจัดการ

ประเภทหน่วยงาน/องค์กรภาครัฐ ในส่วนกลาง

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)

ธ.ก.ส.ได้ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐ และมีแนวคิดการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ตั้งแต่ปี ๒๕๓๐ บูรณาการแนวทางการบริหารองค์กรภายใต้กรอบการบริหารและการกำกับดูแลองค์กรที่ดี ๙ ประการ ได้แก่ การ

สร้างสรรค์คุณภาพ การประหยัดคุ้มค่า การรักษาสีงแวดล้อม การร่วมคิดร่วมทำ เปิดเผยโปร่งใส ซื่อสัตย์สุจริต เสมอภาคเป็นธรรม สำนักรับผิดชอบ และสนับสนุนการเรียนรู้ เน้นการสร้างเครือข่ายชุมชนที่มีความมั่นคง ทั่วองค์กรส่วนกลางและสาขาทั่วประเทศ สามารถเป็นกำลังขับเคลื่อนความพอเพียงสู่เกษตรกรและชุมชนต้นแบบ และขยายความรู้ให้ชุมชนเข้มแข็ง ฟังพาดตนเองได้

ประเภทหน่วยงาน/องค์กรภาครัฐ ในส่วนภูมิภาค

สำนักงานเทศบาลตำบลปลายพระยา ตำบลปลายพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่

มีการใช้ทรัพยากรทางการบริหารและการพัฒนาอย่างประหยัด คุ่มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเทศบาลได้ใช้งบประมาณเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตมากกว่าร้อยละ ๗๐ มีเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มเพื่อการเพิ่มทุนของกลุ่มจากผลการดำเนินงาน ให้มีเงินทุนขยายตัวขึ้นและสามารถพึ่งตนเองได้อย่างค่อยเป็นค่อยไป “ระเบิดจากข้างใน” ใช้ชีวิตด้วยความสามัคคี การลด ละ เลิกอบายมุข การสร้างจิตสาธารณะให้แก่เจ้าหน้าที่และชุมชนร่วมกันทำประโยชน์สาธารณะ

ประเภทธุรกิจขนาดใหญ่

บริษัท บางจากปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) แขวงบางจาก เขตพระโขนง กรุงเทพฯ

เพื่อมุ่งพัฒนาธุรกิจ ด้วยการสร้างวัฒนธรรมในการดำเนินธุรกิจที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและสังคม เป็นผู้นำด้านพลังงานทดแทนด้วยการริเริ่มการผลิตและส่งเสริมการจำหน่ายน้ำมันแก๊สโซฮอลล์และน้ำมันไบโอดีเซล ช่วยลดการนำเข้าน้ำมันจากต่างประเทศ

ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้ยั่งยืน โดยประสานเข้ากับกระบวนการทางธุรกิจ เพื่อให้การสร้างประโยชน์เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (CSR-in-Process) อาทิ การพัฒนาธุรกิจป้อมชุมชน เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ให้ชุมชน มีวิธีการส่งเสริมการตลาด โดยนำผลิตภัณฑ์ของชุมชนมาเป็นของสมนาคุณผู้ใช้น้ำมันที่สถานีบริการน้ำมัน เป็นการสร้างงานและรายได้ภายในชุมชน

ประเภทธุรกิจขนาดกลาง

บริษัท บารธุมติไซน์ จำกัด

แขวงบางโพงพาง เขตยานนาวา กรุงเทพฯ

เน้นพัฒนาบุคลากรทางด้านจิตใจ และคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง มีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีกิจกรรมเพื่อสังคม โดยผู้บริหารและพนักงาน มีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ

วางแผนงานด้านการตลาดเพื่อสร้าง Global Brand ในอนาคต โดยเป็นผู้นำ ด้านนวัตกรรมสินค้าในท้องถิ่น ๑ ใน ๕ ของโลก ซึ่งการได้รับการรับรองจากสถาบันที่มีชื่อเสียงระดับโลก

มีการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ จะได้รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ทันสมัยและสอดคล้องความต้องการความพึงพอใจของลูกค้า และมีการเลือกตลาดเป้าหมาย

ประเภทธุรกิจขนาดย่อม

บริษัท พรทิพย์ (ภูเก็ต) จำกัด

ตำบลรัชฎา อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

มีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ ที่มีขนาดการลงทุนเหมาะสม ไม่เน้นการทำธุรกิจเพื่อกำไรอย่างเดียว ใช้กำลังแรงงานภายในท้องถิ่นไม่เกิน ๕๐ คน เน้นพนักงานมีคุณภาพ ความรู้ความสามารถ ขยายการลงทุนและกิจการจากเงินภายใน ออกแบบผลิตภัณฑ์และการให้บริการด้วยตนเอง

มีวิสัยทัศน์การดำเนินธุรกิจ เน้นคุณภาพการผลิตและให้บริการ เน้นในเรื่องวัตถุดิบใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการลดค่าใช้จ่าย

มีการวิเคราะห์ตลาด (ช่องทางจำหน่าย) ประเมินคู่แข่งชั้นสำรวจความพึงพอใจของลูกค้าแต่ละกลุ่มทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ มีการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ...เพราะน้ำคือชีวิต...

พระราชดำริส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๙ ความว่า

**“...หลักสำคัญว่า ต้องมีน้ำ น้ำบริโภคและน้ำใช้
น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้
ถ้าไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้า คนอยู่ได้ แต่ถ้ามีไฟฟ้า
ไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้..”**

เป็นสิ่งที่ย้ำให้เห็นว่า ทรงให้ความสำคัญกับน้ำต่อการ
ดำรงชีวิต และความอยู่รอดของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ สัตว์ และ
พืช จนเปรียบได้ดั่งว่า **“น้ำ คือ ชีวิต”**

ทรงได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่า พระองค์ทรงเป็นปราชญ์ในเรื่องน้ำของแผ่นดิน
อย่างแท้จริง ตลอดระยะเวลา ๖๗ ปีของการครองราชย์ ได้พระราชทานแนวพระราชดำริในการพัฒนา
แหล่งน้ำซึ่งก่อให้เกิดโครงการพัฒนาแหล่งน้ำทั่วประเทศกว่า ๒,๙๐๐ โครงการ เพื่อแก้ไขปัญหาการ
ขาดแคลนน้ำ ปัญหาน้ำท่วม และปัญหาน้ำเสีย ซึ่งล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของราษฎร
และนอกจากโครงสร้างพื้นฐานแล้ว ที่สำคัญไม่น้อยกว่ากันก็คือ **“การบริหารจัดการน้ำ”**

๑. แผนหลวง : ลตภัยแล้ง แก้สมคุด

เป็นการบริหารจัดการน้ำเหนือพื้นดินโดยการกระตุ้นปฏิกิริยาทางเคมีของไอน้ำในอากาศให้รวมตัวกันเป็นเมฆฝนและกลั่นเป็นหยดน้ำฝนตกลงมาเป็นแหล่งน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตร ตั้งแต่ปี ๒๕๙๘ โครงการ “แผนหลวง” ได้ช่วยแก้ปัญหาภัยแล้งในประเทศมาอย่างต่อเนื่องและเห็นผลชัดเจน ดังเช่นในปี ๒๕๕๕ เมื่อประเทศไทยประสบปัญหาภัยแล้งขยายวงกว้างไปทั่วประเทศ พื้นที่ได้รับประโยชน์จากโครงการแผนหลวงมีมากถึง ๒๑๔ ล้านไร่

ปัจจุบันมีโครงการพัฒนาด้านแหล่งน้ำอันเนื่อง

๒. ป่าไม้ : แหล่งสะสมน้ำ สร้างสมดุล

จากฝนหยดแรกที่ตกลงสู่ผืนป่า ทำให้เกิดการเริ่มต้นของสมดุลธรรมชาติ (ความชุ่มชื้นที่เกิดขึ้น) ป่าต้นน้ำลำธารคอยดูดซับและค่อยๆ ปลดปล่อยหยดน้ำสู่พื้นที่เบื้องล่างสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้กับทรัพยากรธรรมชาติ ป่าดิบเขา ป่าเบญจพรรณ และป่าเต็งรัง เป็นแหล่งกักเก็บน้ำที่ดีเยี่ยม และโดยทั่วไปน้ำจะถูกปลดปล่อยลงสู่ลำธารเป็นน้ำท่า คิดเป็นร้อยละ ๒๓ ของค่าฝนเฉลี่ยทั้งปี (ข้อมูลจากสำนักอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช)

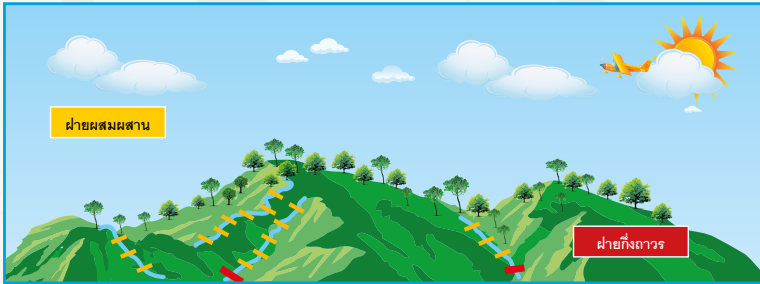

องมาจากพระราชดำริ จำนวน ๒,๔๕๕ โครงการ

๓. ฝ่ายชะลอความชุ่มชื้น : สร้างน้ำให้ผืนป่า

เป็นสิ่งก่อสร้างขวาง หรือกั้นทางน้ำ ซึ่งปกติมักจะกั้นลำห้วยลำธารขนาดเล็กในบริเวณที่เป็นต้นน้ำหรือพื้นที่ที่มีความลาดชันสูงช่วยชะลอการไหลของน้ำให้ช้าลง และกักเก็บตะกอนไม่ให้ไหลลงไปยังถ้ำน้ำตอนล่าง ซึ่งเป็นวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำได้มากวิธีการหนึ่ง นอกจากนี้ ยังช่วยการกระจายความชุ่มชื้นให้แก่บริเวณโดยรอบอีกด้วย

๔. อ่างเก็บน้ำ : แหล่งสำรองน้ำ สร้างชีวิต

เป็นแหล่งน้ำผิวดินประเภทหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำริให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับไปดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือราษฎรที่ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำสำหรับอุปโภค - บริโภค และทำการเกษตรดังเช่นที่ทรงห่วงใยเรื่องปริมาณน้ำในเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ซึ่งต่อไปอาจไม่พอ จึงมีพระราชประสงค์ให้เขื่อนเก็บกักน้ำได้มากกว่านี้ ดังพระราชดำริตอนหนึ่งความว่า

“...ควรพิจารณาวางโครงการเก็บกักน้ำตอนบนของลำน้ำสาขาแม่น้ำป่าสักไว้ให้มาก เพื่อใช้ด้านการเกษตรและป้องกันอุทกภัย เนื่องจากน้ำเหนือเขื่อนป่าสักมีมาก ให้พิจารณาจัดเก็บให้เหมาะสม...”

พระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๗

๕. หญ้าแฝก : ลดการพังทลายของดิน

“...หญ้าแฝกเป็นพืชที่มีรากลึก แผ่กระจายลงไปในดินตรงๆ เป็นแผงเหมือนกำแพง ช่วยกรองตะกอนดิน และรักษาหน้าดินได้ดี จึงควรนำมาศึกษาและทดลองปลูก...”

พระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๕

หน่วยงานต่างๆ และเกษตรกรได้น้อมนำแนวพระราชดำรินี้มาปฏิบัติ โดยหญ้าแฝกได้พิสูจน์แล้วว่าช่วยยึดหน้าดินไม่ให้พังทลายและสร้างความชุ่มชื้นให้แก่ดิน ทั้งยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์เป็นวัสดุคลุมดินและงานหัตถกรรมอีกด้วย

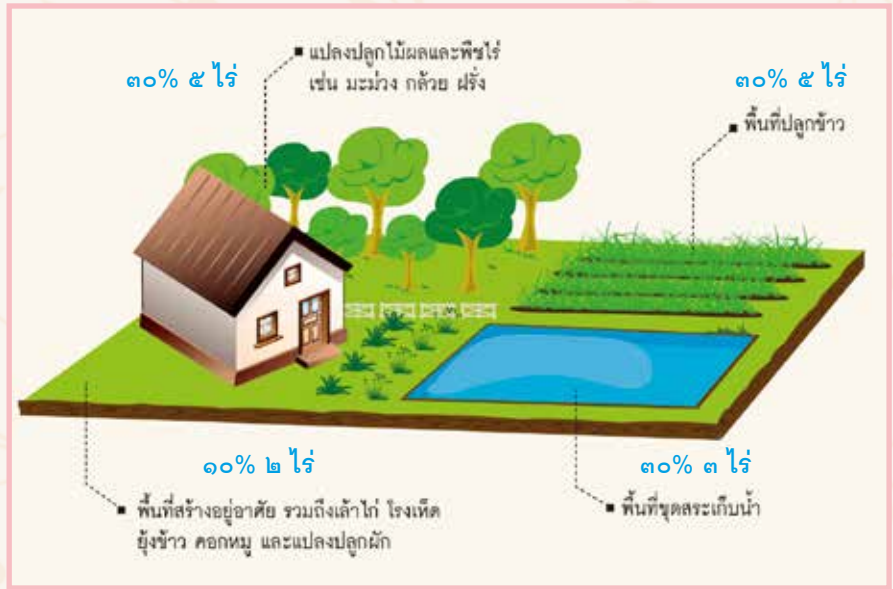

๖. เขื่อน : แหล่งกักเก็บน้ำ สร้างสมดุลชีวิต

เป็นการเก็บกักน้ำโดยการก่อสร้างเขื่อน เช่น เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ จังหวัดลพบุรี เขื่อนขุนด่านปราการชล จังหวัดนครนายก เป็นต้น เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการเพาะปลูกในช่วงขาดแคลนฝน และเก็บกักน้ำที่มีปริมาณมากในช่วงน้ำหลาก ซึ่งสามารถป้องกันและบรรเทาปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ตอนล่างรวมถึงกรุงเทพมหานครได้เป็นอย่างดี

๗. ทฤษฎีใหม่ : การจัดการดินและน้ำอย่างยั่งยืน ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐

ในการบริหารจัดการดินและน้ำตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่นั้น องค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของพื้นที่เกษตรคือสระเก็บน้ำเพื่อเก็บน้ำฝนสำหรับนำมาใช้ในการเกษตร ซึ่งตามหลักแล้วต้องดำเนินการคิดเป็น ๓๐% ของพื้นที่ แต่สัดส่วนนี้สามารถปรับได้ตามสภาพของพื้นที่ เช่น หากพื้นที่เกษตรอยู่ในเขตที่มีปริมาณน้ำฝนเพียงพอสำหรับใช้อุปโภคบริโภคในรอบปี การจัดสรรพื้นที่อาจจะไม่ถึง ๓๐% และสระเก็บน้ำที่สมบูรณ์แบบตามหลักขอทฤษฎีใหม่จะต้องมีน้ำเข้ามาเติมจากแหล่งน้ำอื่นด้วย

ภาพตีพระหัตถ์โครงการแก้มลิง

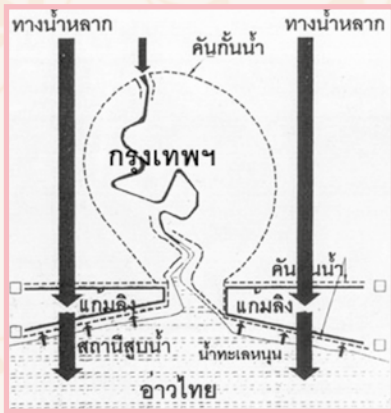
๘. แก้มลิง : การบริหารจัดการน้ำเพื่อชุมชน

เป็นการขุดคลองระบายน้ำภายในบริเวณพื้นที่ลุ่มให้สามารถระบายน้ำออกจากพื้นที่ลุ่มหรือพื้นที่ที่มีน้ำท่วมขังอยู่เป็นประจำ เพื่อแก้ไขปัญหาอุทกภัยและสนับสนุนพื้นที่เพาะปลูก รวมถึงการก่อสร้างประตูระบายน้ำ เพื่อควบคุมการเก็บกักน้ำในคลอง และป้องกันน้ำท่วมจากบริเวณด้านนอกไม่ให้ไหลย้อนเข้าไปในพื้นที่ เช่น โครงการแก้มลิง

๙. คันกั้นน้ำ : บรรเทาน้ำหลากอย่างเหมาะสม

เป็นหนึ่งในระบบการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมพื้นที่ชุมชนและเขตเศรษฐกิจ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ พระราชดำริในการสร้างระบบป้องกันน้ำท่วมในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการสร้างคันกั้นน้ำสำหรับใช้ป้องกันน้ำในเขตพื้นที่เพาะปลูกนอกคันกั้นน้ำมิให้ไหลเข้าสู่พื้นที่ชุมชนภายในคันกั้นน้ำ มีความยาวทั้งสิ้น ๗๔ กิโลเมตร โดยใช้แนวถนนเดิมเป็นส่วนใหญ่ประกอบด้วย การปรับปรุงถนนหทัยราษฎร์ ถนนนิมิตใหม่และถนนกิ่งแก้วจนถึงถนนบริเวณสถานตากอากาศบางปู จังหวัด

สมุทรปราการ ซึ่งก่อสร้างแล้วเสร็จตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๗ คั่นกันน้ำที่ตัดผ่านคลองมีอาคารบังคับน้ำ จำนวน ๓๐ แห่ง ปิดและเปิดในแนวตั้ง ๒๐ แห่ง กับท่อลอดคั่นกันน้ำที่มีบานปิดและเปิดได้ ๑๐ แห่ง

๑๐. ทางน้ำผ่าน : ลดน้ำหลากและช่วยภัยแล้ง

เป็นการควบคุมการไหลของน้ำที่อาจจะเข้าท่วมตัวเมือง โดยการขยายทางน้ำหรือเปิดทางน้ำในจุดที่ผ่านทางหลวงหรือทางรถไฟ และการปรับปรุงชุดลอกทางน้ำตามธรรมชาติ ให้สามารถระบายน้ำได้อย่างเพียงพอ เช่น ทางทิศตะวันออกของถนนสายบางกะปิ-บางนา (คลองหนองบอน คลองสาหร่าย คลองปลัดเปรียง คลองชวดลากซ้าว คลองลาดกระบัง และคลองสายอื่นๆ) ที่ผ่านมาพบว่าทางน้ำผ่านนี้สามารถบรรเทาความเดือดร้อนจากอุทกภัยที่จะเกิดขึ้นให้กับพื้นที่ในเขตเศรษฐกิจที่สำคัญได้

๑๑. กังหันน้ำชัยพัฒนา : แก้น้ำเสียเป็นน้ำใส

เป็นการเติมออกซิเจนในน้ำเสียด้วยเครื่องกลเติมอากาศที่ผิวน้ำหมุนช้าแบบทุ่นลอย หรือ “กังหันน้ำชัยพัฒนา” ซึ่งมีใบพัดเคลื่อนน้ำและของรับน้ำให้สาตกระจายเป็นฝอยเพื่อให้สัมผัสอากาศได้อย่างทั่วถึง และเกิดฟองอากาศซึ่งจะจมตามน้ำลงไปก่อให้เกิดการถ่ายเทออกซิเจนในน้ำเสีย

๑๒. คลองลัดโพธิ์ : ลดทอนน้ำ เร่งระบายน้ำท่วม

เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๔ ได้มีพระราชดำริ

“...ให้พิจารณาใช้คลองลัดโพธิ์ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นทางลัดระบายน้ำเหนือ ซึ่งจะทำให้ช่วยระบายน้ำได้เร็วเพราะ ระยะทางสั้นเพียง ๖๐๐ เมตร ก็ออกทะเลหากวันใดมีน้ำทะเล ขึ้นสูงก็ปิดประตูไม่ให้ น้ำทะเลเข้ามา...”

โครงการคลองลัดโพธิ์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสมุทรปราการ ประตู ๔ บาน ระบายน้ำสูงสุด ๕๐๐ ลบ.ม./วินาที ช่วยร่นระยะทางการระบายน้ำของลำน้ำเจ้าพระยา จากระยะทาง

๑๘ กิโลเมตร เหลือ ๖๐๐ เมตร หรือจาก ๘ ชั่วโมง เหลือ ๑๐ นาที ซึ่งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำของแม่น้ำเจ้าพระยา ช่วงน้ำหลาก สามารถช่วยลดผลกระทบน้ำท่วมต่อพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยนับตั้งแต่ปี ๒๕๔๔ โครงการประตูระบายน้ำคลองลัดโพธิ์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำของแม่น้ำเจ้าพระยาได้

๑๓. ป่าชายเลน : สมดุลธรรมชาติ เพิ่มสมบูรณ์สู่ท้องทะเล

ป่าชายเลนทำหน้าที่เป็นแหล่งบำบัดน้ำเสียด้วยวิธีธรรมชาติ ก่อนปล่อยลงสู่ทะเลซึ่งป่าชายเลนจะสามารถกรองและดูดซับมลสารและสิ่งสกปรกต่างๆ ออกจากน้ำเสีย จนกลายเป็นน้ำที่มีคุณภาพดี ไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ชายฝั่ง จนสามารถปล่อยลงทะเลได้อย่างปลอดภัย

“...ปัญหาสำคัญคือ เรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องน้ำเสียกับขยะ ได้ศึกษามาแล้วเหมือนกันทำไมยากนัก ในบางเทคโนโลยีทำได้แล้วในเมืองไทยเองก็ทำได้... แล้วก็ต้องทำการเวียนซ้ำ การกรองน้ำ ให้ทำน้ำนั้นไม่ให้โสโครก แล้วปล่อยน้ำลงมา ที่เป็นทำการเพาะปลูก... หลังจากนั้นที่เหลือก็จะลงทะเลโดยไม่ทำให้น้ำนั้นเสีย...”

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๓

รักษน้ำ สร้างชีวิต ตามแนวพระราชดำริ

เพื่อเผยแพร่พระปรีชาสามารถและพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานพระราชดำริในการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อช่วยเหลือพสกนิกรให้มีปัจจัยพื้นฐานในการประกอบอาชีพ ยังผลให้ประชาชนจำนวนมากสามารถยกระดับคุณภาพชีวิต และประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมอย่างเป็นรูปธรรม สำนักงาน กปร. ร่วมกับกรมชลประทาน จึงได้จัดการประกวดผลงานการบริหารจัดการโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กตามแนวพระราชดำริขึ้นในปี ๒๕๕๔ จนได้ต้นแบบของการบริหารจัดการน้ำที่ดีจากผู้ที่ได้รางวัลชนะเลิศระดับประเทศและระดับภาค ได้แก่

รางวัลชนะเลิศระดับประเทศ

กลุ่มผู้ใช้น้ำโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยตุ่นตามพระราชดำริ จังหวัดพะเยา

จัดตั้งอย่างเป็นทางการในปี ๒๕๔๗ มีสมาชิกจำนวน ๑,๐๘๙ คน ดำเนินการบริหารจัดการน้ำด้วยตนเอง อย่างเป็นรูปแบบที่ชัดเจน ด้วยการคิด ร่วมทำ และร่วมรับประโยชน์ พร้อมด้วยการสนับสนุนจากชลประทาน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้สมาชิกได้รับการจัดสรรน้ำอย่างทั่วถึง และสามารถประกอบอาชีพ ตลอดจนดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้หลากหลาย ทั้งการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ การประมง และผลิตน้ำประปาเพื่อการอุปโภค บริโภค

ปัจจุบันชาวบ้านห้วยหม้อ ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ ในพื้นที่นี้ มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีรายได้จากการประกอบอาชีพที่หลากหลาย สามารถสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัวให้มีความเป็นอยู่ที่ดี จนมีได้รายได้เฉลี่ย ๒๘,๙๔๐ บาทต่อคนต่อปี (ข้อมูล จปฐ. ปี ๒๕๕๔)

รางวัลชนะเลิศภาคเหนือ

กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน อ่างเก็บน้ำแม่ทานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลำปาง

จากการรวมกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นพื้นฐาน จนพัฒนาขึ้นเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน เมื่อปี ๒๕๓๑ และมีสมาชิก ๑,๑๒๒ คน เป็นสิ่งย้ำให้เห็นถึงความสำเร็จของการมีรูปแบบการบริหารจัดการที่ดี เช่น ในยามที่ปริมาณน้ำน้อย สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำจะเลือกปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อย เช่น ถั่วเหลือง กระเทียม เป็นต้น ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ มีน้ำใช้ตามเวลาและปริมาณที่ต้องการ สามารถประกอบอาชีพต่างๆ ได้อย่างหลากหลาย เช่น การเกษตรแบบผสมผสาน การเลี้ยงสัตว์ การประมง และการทำประปาหมู่บ้าน ทำให้สมาชิกกลุ่มมีรายได้เฉลี่ย จำนวน ๔๒,๙๗๓ บาทต่อคนต่อปี (รายได้เฉลี่ยของหมู่บ้านแม่กัวะ ข้อมูล จปฐ. ปี ๒๕๕๔)

ความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกกลุ่ม เป็นส่วนสำคัญยิ่งที่ทำให้กลุ่มฯ ได้กลายเป็นต้นแบบสำหรับกลุ่มผู้ใช้น้ำอื่นๆ นำไปประยุกต์หรือปฏิบัติตามเพื่อสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

รางวัลชนะเลิศภาคกลาง

กลุ่มบริหารการใช้น้ำอ่างเก็บน้ำช่องกล้าล่าง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสระแก้ว

ผลแห่งการทำงานร่วมกันในเชิงบูรณาการของสมาชิกกลุ่มฯ ซึ่งตั้งขึ้นตั้งแต่ปี ๒๕๒๕ และปัจจุบันมีสมาชิก ๗๙ คน ทำให้สามารถใช้น้ำชลประทานที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการบริหารกลุ่มที่มีศักยภาพ มีความคิดที่ก้าวหน้าในการวางแผนการเพาะปลูก จัดสรรการใช้

ที่เป็นธรรม กำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง มีการเก็บข้อมูลพื้นที่การเพาะปลูกและพืชที่ปลูกในแต่ละช่วงฤดูกาล รวมทั้งติดตามประเมินผลภายหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ส่งผลให้ราษฎรในพื้นที่เกิดความพึงพอใจในการใช้น้ำเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีครอบครัวที่เป็นสุขอยู่ในพื้นที่ทำกินของตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยมีรายได้เฉลี่ยจำนวน ๔๐,๘๘๗ บาทต่อคนต่อปี (รายงานข้อมูล จปฐ. ปี ๒๕๕๔)

รางวัลชนะเลิศภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานอ่างเก็บน้ำห้วยม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

มีลักษณะเด่นคือความเป็นชาวภูไทคำที่มีความสัมพันธ์ในลักษณะของความเป็นเครือญาติกัน ทำให้กลุ่มเกิดความสามัคคี ความเข้มแข็งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของพลังกลุ่มในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการมีโครงสร้างและการแบ่งบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน รวมทั้งการกำหนดแผนการจัดสรรน้ำและกฎระเบียบที่สามารถบังคับใช้ได้จริง โดยกำหนด

สิทธิการใช้น้ำ หลักเกณฑ์การแบ่งน้ำ และจำนวนวัน หากผู้ใดฝ่าฝืนจะมีการปรับ ผลจากความร่วมแรงร่วมใจตลอดจนการบริหารจัดการที่ดีของกลุ่มฯ ได้ส่งผลให้เกิดประโยชน์ที่เป็นรูปธรรม ทำให้ชาวบ้านห้วยม่วงมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี โดยมีรายได้เฉลี่ยจำนวน ๔๙,๑๗๒ บาทต่อคนต่อปี (ข้อมูล จปฐ. ปี ๒๕๕๔)

รางวัลชนะเลิศภาคใต้

กลุ่มส่งเสริมการใช้น้ำตามทฤษฎีใหม่โครงการระบบส่งน้ำบ้านทุ่งโพธิ์อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสงขลา

พัฒนาจากกลุ่มผู้ใช้น้ำธรรมชาติ มีสมาชิก ๔๓ ราย ในพื้นที่ ๒๐ ไร่ สร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพย่อยอีก ๑๓ กลุ่ม ครอบคลุมสมาชิกเกือบทั้งหมดบ้าน แต่ละกลุ่มต่างพึ่งพาอาศัยกัน มีแนวความคิดไปในทางเดียวกัน มีการพัฒนารูปแบบการใช้น้ำ การพัฒนาแหล่งน้ำ ต้นทุนให้เพิ่มขึ้น ทำให้กลุ่มเกษตรกรในหมู่บ้านมีรายได้เฉลี่ยจำนวน ๗๖,๓๘๗ บาทต่อคนต่อปี (จากรายงานข้อมูล จปฐ. ปี ๒๕๕๔) และมีรายได้เสริมเฉลี่ยปีละ ๔๐,๐๐๐ บาท นอกเหนือจากรายได้จากยางพาราที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมและการร่วมมือกันภายใต้การนำของประธาน ซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่ทุกคนยอมรับ และผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งคือผู้ใหญ่บ้าน

หญ้าแฝก : ความมหัศจรรย์บนผืนดิน

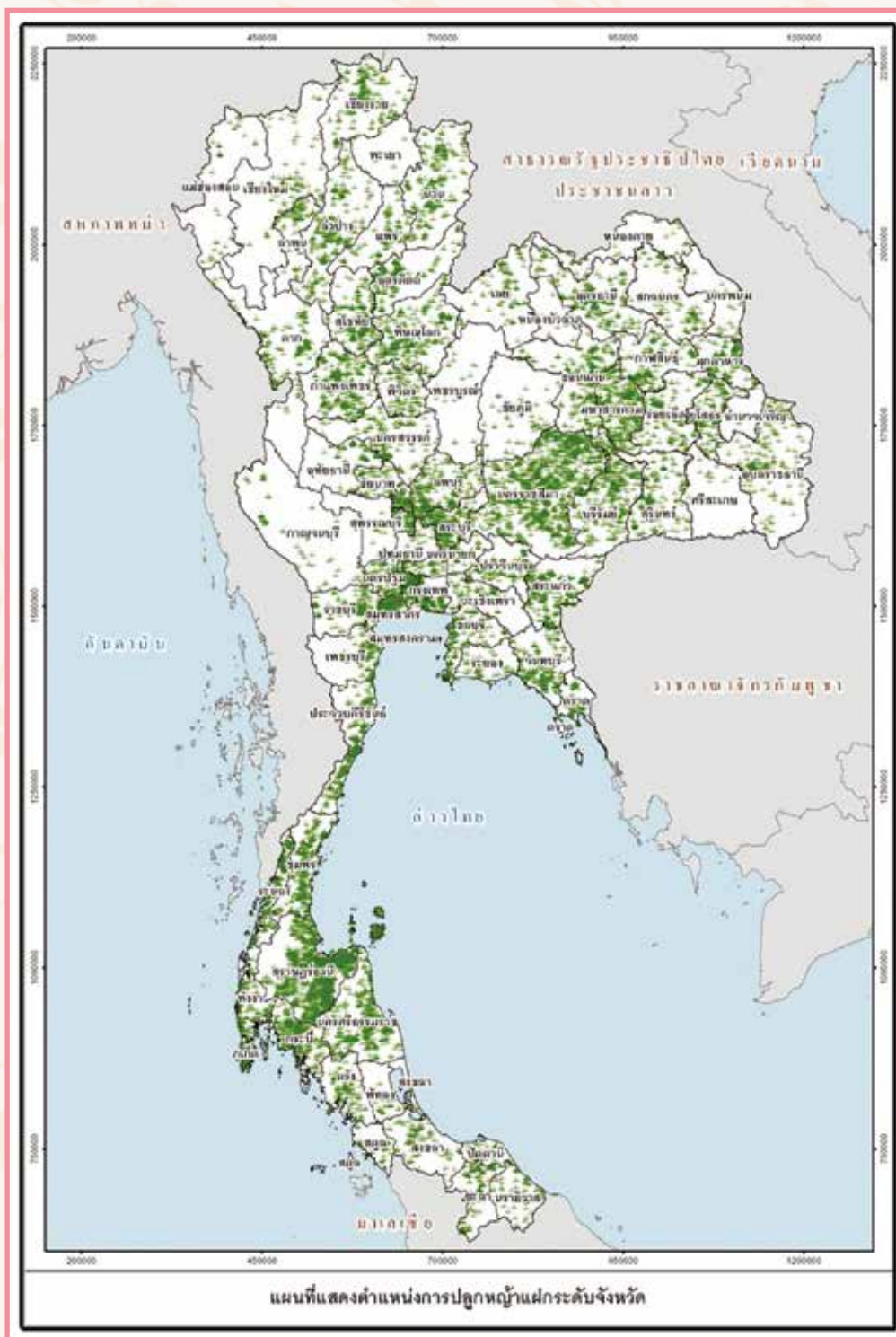

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาเรื่องการใช้หญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำจากเอกสารของธนาคารโลกและค้นพบว่าหญ้าแฝกมีคุณสมบัติมหัศจรรย์ในการช่วยฟื้นฟูดินและพืชให้มีความอุดมสมบูรณ์ ทรงกราบบังคมทูลสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีและเริ่มการทดลองปลูกหญ้าแฝก ๑,๐๐๐,๐๐๐ ถุงแรกที่ดอยตุง ซึ่งสามารถเจริญเติบโตได้ดีและยังรากลึกสร้างความแข็งแรงให้แก่กิจกรรมการเกษตรตลอดจนป้องกันการพังทลายของเส้นทางขึ้นดอยตุงได้อย่างดีเยี่ยม

หญ้าแฝกมีรากยาวหยั่งลึกไปในดินช่วยรักษาความชุ่มชื้นของดิน ดูดซับธาตุอาหารและดูดซับสารพิษ ช่วยปรับปรุงดิน ทั้งยังขึ้นได้ทั่วไปในประเทศไทย ขยายพันธุ์ง่าย แต่ไม่เป็นวัชพืช และเป็นวิธีตามธรรมชาติ ซึ่งจะก่อผลดีในระยะยาว ตามแนวพระราชดำริเกี่ยวกับหญ้าแฝกครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๔ ทรงให้ทดลองปลูกหญ้าแฝก

เพื่อป้องกันการพังทลายของดิน ในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และพื้นที่อื่นๆ และมีพระราชดำริตามมาอีกมากกว่า ๓๐ ครั้ง จนประเทศไทยกลายเป็นศูนย์กลางของการใช้เทคนิคและวิชาการหญ้าแฝกที่ประสบผลสำเร็จมีความก้าวหน้าภายใต้การดำเนินงานของ **โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ**

หน้าปก ๔,๕๐๐,๐๐๐,๐๐๐ กล้า อุนริกซ์ดิน ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ ไร่

สืบสานแนวพระราชดำริ

โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกฯ ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีหน่วยงานร่วมดำเนินการ ๕๐ หน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกฯ คณะอนุกรรมการด้านวิชาการและติดตามผล และคณะอนุกรรมการส่งเสริมและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ตั้งแต่ปี ๒๕๓๖ จนถึงปัจจุบัน

การศึกษาทดลองประสิทธิภาพของหญ้าแฝกสายพันธุ์ต่างๆ ในการปรับปรุงสภาพดินที่แข็งเป็นดาน ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ

ในปัจจุบัน มีการศึกษา วิจัย ดำเนินการวิจัยเรื่องหญ้าแฝกแล้วมากกว่า ๒๐๐ เรื่อง และรากหญ้าแฝกกว่า ๔,๕๐๐,๐๐๐,๐๐๐ กล้า ได้ยังลึกลงดินในแผ่นดินไทย จนสามารถปรับปรุงและรักษาหน้าดินจำนวนมากกว่า ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ ไร่ทั่วประเทศตามลักษณะพื้นที่และวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน เช่น

ปลูกหญ้าแฝกตามริมบ่อน้ำในชนบทเพื่อดักตะกอนดินไม่ให้ไหลลงไป ทำให้แหล่งน้ำตื้นเขิน

สร้างความชุ่มชื้นให้กับพืชโดยการปลูกหญ้าแฝกเป็นวงกลมรอบต้นพืช ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ

การปลูกหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ไหล่ทางลาดชันตามถนนที่ตัดใหม่ภายในสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มปลูกปี ๒๕๓๗ (ซ้าย) และความสัมฤทธิ์ผลในปี ๒๕๓๙ (ขวา)

การใช้ใบหญ้าแฝกทำปุ๋ยหมักและปุ๋ยพืชสด

นอกจากประโยชน์ในการอนุรักษ์ดินและน้ำแล้ว ทุกส่วนของต้นหญ้าแฝกยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ในทางอื่น เช่น นำรากหญ้าแฝกมาสกัดเป็นน้ำหอม ใช้ทำยากันยุง และทำเครื่องสมุนไพรประติณผิว ต้นและใบหญ้าแฝกช่วยดักตะกอนดิน ใช้ใบที่ถูกลูกตอกเป็นวัสดุคลุมดิน ทำปุ๋ยหมัก ทำวัสดุคลุมหลังคา และทำสิ่งประดิษฐ์จำพวกหมวก ตะกร้า ฯลฯ

นอกจากนี้ จากสถานการณ์ดินถล่มที่เพิ่มขึ้นอย่างมากในภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จึงได้มีกระแสรับสั่งเมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ณ โรงพยาบาลศิริราช ให้ใช้หญ้าแฝกปลูกร่วมกับไม้โตเร็วและไม้เศรษฐกิจต่างๆ เพื่อป้องกันดินถล่ม โดยได้เริ่มมีการทดลองปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่จริงซึ่งเกิดปัญหาดินถล่มใน ๒ พื้นที่ ได้แก่ ที่ตำบลน้ำไผ่ อำเภอป่าตอง จังหวัดภูเก็ต และอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลงานหัตถกรรมจากใบหญ้าแฝก

สร้างความมหัศจรรย์ในระดับนานาชาติ

เมื่อปี ๒๕๔๓ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงตอบรับคำเชิญให้ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์เครือข่ายหญ้าแฝกโลก (The Vetiver Network International) ซึ่งเป็นศูนย์กลางของข้อมูลด้านหญ้าแฝกในระดับโลก และได้ทรงเป็นประธานในการสัมมนาหญ้าแฝกนานาชาติ (International Conferences on Vetiver Grass: ICVs) รวม ๕ ครั้ง และการสัมมนาหญ้าแฝกในภูมิภาคลาตินอเมริกา ๑ ครั้ง ประเทศไทยได้ประสานความร่วมมือกับเครือข่ายแฝกโลกในการส่งผู้เชี่ยวชาญไทยไปให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินงานในเรื่องต่างๆ

พลิกฟื้นผืนดินของประชาชน

แต่เดิมการขยายผลหญ้าแฝกไปสู่เกษตรกรมีปัญหามากในเรื่องของการยอมรับและการนำไปใช้ประโยชน์ แต่ในปัจจุบันเทคโนโลยีหญ้าแฝกได้เป็นที่รู้จักและยอมรับจากเกษตรกร ว่าเป็นเทคโนโลยีที่มีราคาถูกและมีประสิทธิภาพสูง เรียกได้ว่าหญ้าแฝกเป็นพืชมหัศจรรย์ สามารถกรองและกักเก็บตะกอนดิน ระบบรากหญ้าแฝกยังทำหน้าที่เปรียบเสมือนกำแพงใต้ดินที่มีชีวิต ที่ช่วยเพิ่มความชุ่มชื้นให้กับส่วนใต้พื้นดิน

บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ได้ร่วมกับมูลนิธิชัยพัฒนา สำนักงาน กปร. และกรมพัฒนาที่ดิน จัดการประกวดการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งแต่ปี ๒๕๔๙ จนในปัจจุบันเป็นปีที่ ๗ แล้ว โดยแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่ ประเภทการปลูกและส่งเสริมการปลูก และประเภทผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก รวม ๔๔ รางวัล ซึ่งได้กลายเป็นตัวอย่างของผลสำเร็จ เช่น

นายจิรัชัย เทพจันตา จังหวัดน่าน

ผู้พลิกฟื้นพื้นที่ทำกินที่มีความลาดชัน เสื่อมโทรมจากการปลูกข้าวโพดอย่างต่อเนื่องมาเป็นเกษตรผสมผสาน ปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายและปรับปรุงดิน กินอยู่ตามอัตภาพ อยู่กับความฝันที่เรียบง่าย แต่สุขในความจริง

นายบุญลือ-นางละเมียด ทวีคุณ จังหวัดระยอง

คูชีวิตที่เกยชิดจากสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดระยอง นำความรู้มาฟื้นฟูดินเสื่อมโทรมให้เป็นสวนผสมผสาน ใช้หญ้าแฝกเป็นส่วนหนึ่งในการปรับสภาพดินที่เป็นกรด สร้างแนวกำแพงธรรมชาติเพื่อป้องกันหน้าดินพังทลาย

นายวัฒน์ชัย อินทร์อารีย์ จังหวัดพิจิตร

ผู้เปลี่ยนวิธีการปลูกมะนาวใหม่ จากการเน้นสารเคมี เพื่อมุ่งการปรับปรุงดินเป็นหลัก มาใช้หญ้าแฝกเป็นเครื่องมือหนึ่งในการบำรุงดินแบบให้ผลระยะยาว กลายเป็นพื้นที่ต้นแบบในการปลูกมะนาวทรงร่องในพื้นที่ลาดชัน

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๔๒ จังหวัดสตูล

สถานศึกษาที่ตั้งขึ้นเพื่ออนุเคราะห์เยาวชนด้อยโอกาสและได้รับผลกระทบจากความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เน้นการเรียนด้านอาชีพเพื่อการพึ่งตนเองโดยนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการจัดหลักสูตร และใช้หญ้าแฝกเป็นส่วนหนึ่งของความรู้ผ่านแปลงเกษตร “๘ ไร่พอเพียง”

ชุมชนบ้านหนองแต้ จังหวัดขอนแก่น

การปรับดิ่งรอบหนองแต้ให้เป็นคันคู เกิดพื้นที่ว่างถึง ๑๒ ไร่ เมื่อต้องมีการปลูกหญ้าแฝกเพื่อลดปัญหาขอบตลิ่งพัง ชุมชนจึงสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม โดยเปิดให้เกษตรกรใช้ประโยชน์พื้นที่ เกิดเป็น “กลุ่มผู้ปลูกผักเกษตรอินทรีย์หนองแต้” เน้นเกษตรปลอดภัยและเป็นอาสาสมัครที่ร่วมกันดูแลแนวแฝกรอบหนองแต้

ทวยราษฎร์ซึ่งใจ ผลประจักษ์ตั้งที่ทรงแนะนำ

หญ้าแฝกได้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางและนำไปใช้ในหลายประเทศในหลายประโยชน์ เช่น คั้นความอุดมสมบูรณ์ของดิน แก้ปัญหาในพื้นที่วิกฤติ อาทิ ดินเค็ม ดินกรด ดินดาน ดินเปรี้ยว ดินลูกรัง ดินทราย กำจัดขยะ พื้นที่พื้นที่เหมืองแร่เสื่อมโทรม และกำจัดของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม ฯลฯ และเป็นที่คาดว่าเทคโนโลยีหญ้าแฝกจะสามารถนำไปใช้ให้เกิดผลมากขึ้นในด้านการป้องกันภัยพิบัติต่างๆ ที่นับแต่จะรุนแรงมากขึ้นในเวลานี้ อาทิ

ป้องกันและฟื้นฟูพื้นที่ดินถล่ม พื้นดินความสมดุลของธรรมชาติ และจะทวีความสำคัญเพิ่มขึ้นจนอาจจัดเป็นพืชเศรษฐกิจของโลกอีกชนิดหนึ่งต่อไปด้วย

ประโยชน์จากหญ้าแฝกที่แสดงผลผ่านการทดลองและสาธิตในพื้นที่ของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและการขยายผลไปยังพื้นที่ของเกษตรกรสอดคล้องกับพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้พระราชทานไว้ ณ พระตำหนักเปี่ยมสุข วังไกลกังวล เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ ตอนหนึ่งว่า

“...จะต้องดูว่าหญ้าแฝกที่มีในเมืองไทยมีหลายชนิด ทั้งบนภูเขา ทั้งบนที่ราบ ทั้งใกล้ทะเลก็มี ก็หมายความว่ามีความที่จะต้องศึกษามากมาย..ทั้งหญ้าแฝกชนิดต่างๆ จากของเมืองไทยนี้เองที่ให้ประโยชน์ และทั้งหญ้าแฝกที่ได้มาจากประเทศอื่นๆ ทำให้เป็นประโยชน์ต่อการเพาะปลูกหลายแห่ง...ผู้ที่ได้ศึกษานี้ มีทั้งผู้ใหญ่ ทั้งผู้เชี่ยวชาญ ทั้งผู้น้อย ก็ได้ทำประโยชน์ต่อเกษตรกรรมในประเทศและนอกประเทศด้วย ...ที่ทำได้ ที่ได้ศึกษานี้มีประโยชน์ทั่วประเทศและทั่วภูมิภาคของโลก ฉะนั้น ที่ท่านได้ไปช่วยกันทำเป็นประโยชน์จริงๆ

ถึงต้องขอขอบใจที่ท่านทั้งหลายได้ทำประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเกษตรและการเพาะปลูก โดยเฉพาะในเมืองไทยก็ได้ช่วยให้ประเทศมีความเจริญขึ้นอย่างมากอย่างแปลกประหลาด ฉะนั้นต้องขอบใจท่านที่ได้ช่วยกันทำ มีหลายคนไม่เชื่อว่าหญ้าธรรมดาอย่างเดียวยังจะช่วยประเทศให้รอดพ้นจากอันตรายหลายอย่าง คนบางคนก็บอกว่าหญ้านี้มันเป็นวัชพืช แต่คนที่ได้ศึกษาออกมายืนยันว่าหญ้าแฝกนี้ไม่ใช่วัชพืช แต่เป็นหญ้ามหัศจรรย์ เป็นหญ้าที่ช่วยประเทศชาติ...”

ประโยชน์สุขแห่งมหาชน

ประโยชน์สุขของราษฎร ภาคกลาง

นายอานวย พันธุ์ณี

ประธานกลุ่มข้าวครบวงจร ตำบลรำพัน อำเภอลำใหม่ จังหวัดจันทบุรี

“...ก่อนนี้ในหมู่บ้านและคนในชุมชนทำนาเป็นอาชีพหลักรายได้จากการทำนา ส่วนใหญ่คนในชุมชนทำนาไว้เพื่อบริโภค เพราะที่ทำนาหลายไร่ แต่ได้ผลผลิตน้อย ต่อมาได้มีโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ เข้ามาอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง เกษตรกรรู้ข่าวว่าเรามีพันธุ์ข้าวมาสนับสนุนผมก็อาสาเข้ามาอบรมเรื่องการปลูกข้าวปรับปรุงดิน เปลี่ยนพันธุ์ข้าว พลังจากนั้นการทำนาก็เปลี่ยน

ไปในทางที่ดีขึ้นจากเดิมทำนาได้ไร่ละ ๓๐ - ๔๐ ถึง แต่เดี๋ยวนี้ ทำนาได้ไร่ละ ๕๐ - ๖๐ ถึง ผมเป็นตัวแทนของกลุ่ม ผมขอให้พระองค์ท่านจงมีสุขภาพที่แข็งแรง ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน และผมจะทำความดีเพื่อพ่อหลวงตลอดไป...”

นายวีระ ศรีคงรักษ์
ประธานกลุ่มเพาะเห็ดเศรษฐกิจ
ตำบลลำพัน อำเภอลำใหม่ จังหวัดจันทบุรี

“...แต่ก่อนทำสวน ทำนา ทำไร่ รับจ้างบ้าง หลังจากได้เข้าอบรมส่งเสริมอาชีพ และสนับสนุนการเพาะเห็ดจากศูนย์ฯ อ่าวคุ้งกระเบน ทำให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้นเรื่อยๆ มีรายได้จากการเพาะเห็ดประมาณ ๑๒,๐๐๐ บาท/เดือน...”

“...รู้สึกดีใจ ภูมิใจที่มีโครงการพระราชดำริมาอยู่ใกล้ๆ อยากให้ในหลวงของเราอยู่กับเราไปนานๆ เป็นร่มโพธิ์ร่มไทร...”

นายฉลวย จันทแสง
ประธานกลุ่มผลิตผักและผลไม้อนามัยปลอดสารพิษ
ตำบลลำพัน อำเภอลำใหม่ จังหวัดจันทบุรี

“...หลังจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ อบรมและสนับสนุนการเกษตรอินทรีย์ ตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ ก็รู้สึกว่าสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้น สุขภาพดีขึ้น รายได้ก็ดีขึ้น สามารถอยู่แบบพอมีพอกินได้สบายไม่เดือดร้อน เพราะสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ ปัจจุบันมีพื้นที่ ๑๖ ไร่ รายได้ประมาณ ๘๕๐,๐๐๐ บาทต่อปี...”

“...พระองค์ไม่เคยอยู่นิ่ง พระองค์ค้นหาความรู้มากมาย ถ่ายทอดให้แก่ราษฎรของท่าน ให้สามารถพึ่งพิงอยู่แบบพอมีพอกินไม่หิวไม่อิ่ม...”

ลุงไสว ศรียา
อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

“...พอมีเขื่อนขุดลงไปแค่หกศอก เจอน้ำแล้วสูบเท่าไรก็ไม่แห้ง เพราะระดับน้ำในดินตื้นขึ้นมาปลูกอะไรก็งาม ช่วงหน้าน้ำล้นทางระบายน้ำล้นมีคนมาเที่ยว ชาวบ้านก็เกิดการรวมกลุ่มมีอาชีพ นำผลผลิตพืช ผัก ผลไม้ เช่น ส้มโอ มะขงชิด มาขาย

นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยว ล่องแก่ง พายเรือแคนู กลุ่มแม่บ้านก็ทำผลิตภัณฑ์ ยา สระผม สปา นวดแผนไทยมาบริการ **เดี๋ยวนี้มีน้ำ เหมือนสวรรค์มาโปรด ปีที่ผ่านมาน้ำท่วมใหญ่รอบๆ นครนายก ที่โคราชท่วมแต่ นครนายก ไม่ท่วม...**

นายสว่าง พันธุ์วงศ์
อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี
เกษตรกรผู้ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปี พ.ศ. ๒๕๓๒ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้โอกาสได้เรียนรู้การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และได้ฝึกอบรมอาชีพการเกษตร ประมง ปศุสัตว์ และการจัดทำบัญชีครัวเรือน นำมาปรับใช้ ทำให้ผลผลิตหมุนเวียน ต้นทุนการผลิตลดลง มีผลผลิตเพิ่มขึ้น และมีรายได้เพิ่มมากขึ้น **จนสามารถปลดภาระหนี้สินทั้งหมดได้ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ต่อมาได้ผลผลิตมีรายได้จากพืชไร่ ๒๐๐,๐๐๐ บาท/ปี, พืชสวน ๕๐,๐๐๐ บาท/ปี, พืชผักสวนครัว ๗,๐๐๐ บาท/ปี, สัตว์ ๑๒๐,๐๐๐ บาท/ปี**

นายสำรอง แดงพลับ
อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี

“เมื่อปี ๒๕๔๐ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้ความรู้เรื่องการเกษตรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงรูปแบบและวิธีการปลูกหญ้าแฝก รวมถึงประโยชน์จากหญ้าแฝกในการปรับปรุงบำรุงดิน จนเข้าใจและได้นำไปปรับใช้ในพื้นที่ของตนเองซึ่งได้ผลเป็นอย่างดี”

ปัจจุบันมีแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ทำให้มีรายได้จากพืชสวน ๒๘๐,๐๐๐ บาท/ปี, พืชผักสวนครัว ๕๖,๐๐๐ บาท/ปี, เห็ด ๖๗,๒๐๐ บาท/ปี, สัตว์ ๓๑๐,๐๐๐ บาท/ปี และการฝึกอบรม ๑๐,๐๐๐ บาท/เดือน

นายชรินทร์ กลั่นแสม
อำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี

ปัจจุบันได้ สทก. จากโครงการห้วยองคตอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีที่ดินเป็นที่อยู่อาศัย และที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และมีแหล่งน้ำทำการเกษตร มีความรู้ประกอบอาชีพทำการเกษตรผสมผสานได้อย่างพอเพียง การคมนาคมสะดวก บุตรหลานได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นที่มีอยู่ในพื้นที่ ยามเจ็บป่วยมีโรงพยาบาลรักษาในพื้นที่ ทำให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากการมีรายได้จาก

- ไม้ผลพืชสวนครัว ๑๐๘,๐๐๐ บาท/ปี
- เลี้ยงสัตว์/สัตว์น้ำ ได้แก่ หมูหลุม, ปลานิลจิตรลดา ๗๒,๐๐๐ บาท/ปี
- อาชีพเสริม ๘๔,๐๐๐ บาท/ปี
- มีรายได้ ๒๓๐,๐๐๐ บาท/ปี รายจ่าย ๕๐,๐๐๐ บาท/ปี รายได้สุทธิ ๑๘๐,๐๐๐ บาท/ปี

“เป็นแรงบันดาลใจที่ทำให้ข้าพเจ้าและครอบครัว ประกอบอาชีพการเกษตร โดยปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จนทำให้ครอบครัวของข้าพเจ้ามีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทำให้ปัจจุบันสามารถสร้างครอบครัวให้ดีขึ้น มีความสุขมากที่ได้เกิดมาบนแผ่นดินไทย และอยากจะบอกว่า ยามที่ข้าพเจ้าเหนื่อย ก็ได้กำลังใจจากพ่อหลวง แต่ความเหนื่อยของข้าพเจ้า ยังไม่เท่าพ่อหลวง จนไม่สามารถเทียบได้ ดังนั้นข้าพเจ้าจะตั้งใจทำความดีเพื่อพ่อหลวงไปตลอดชีวิตของข้าพเจ้า”

นายสำเริง วงศ์สุรินทร์
ประธานกลุ่มผู้เลี้ยงกบที่บ้านคอกขี้เหล็ก

...เริ่มมีส่วนร่วมับศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ครั้งแรก เมื่อปี ๒๕๓๙ โดยได้รับสนับสนุนบ่อน้ำ จากนั้นทางเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ ก็เข้ามาพูดคุย มาติดตาม และแจ้งข่าวสารต่างๆ ของศูนย์ฯ ทั้งเรื่องการฝึกอบรมต่างๆ โดยครั้งแรกเริ่มอบรม

ด้านการเกษตร และเข้าอบรมเรื่องการเลี้ยงสัตว์น้ำ พอเราเริ่มมีความรู้แล้วก็มาเริ่มทดลองเลี้ยงกบ ลองผิดลองถูกจนมีประสบการณ์ หมดหาความรู้ที่เกี่ยวกับการเลี้ยงกบใส่ตัวไปเรื่อยๆ จนทุกวันนี้ก็ถือว่าประสบความสำเร็จในอาชีพ เลี้ยงตัวเองได้ ไม่ลำบาก และก็ยังได้ช่วยเหลือเพื่อนๆ ในกลุ่ม ให้ได้มีอาชีพที่มั่นคง อยากจะแนะนำคนที่อยากประสบความสำเร็จในอาชีพว่า ...ต้องรักในสิ่งที่ทำ ขยัน อย่าหยุดหาความรู้ใส่ตัว...

“ภูมิใจที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมับศูนย์ฯ ได้มีส่วนร่วมเป็นสมาชิกในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ชาบซึ่งในพระมหากรุณาธิคุณที่พระองค์ท่านมีให้พวกเรา”

แหล่งรายได้	จำนวนขาย	หน่วย	รายได้(บาท)
ลูกอี๋อด	๒๕๐,๐๐๐	ตัว	๒๕,๐๐๐
ลูกกบ	๕๕๐,๐๐๐	ตัว	๓๘๕,๐๐๐
กบเนื้อ	๒๐,๐๐๐	กิโลกรัม	๑,๐๐๐,๐๐๐
รายได้รวม			๑,๕๑๐,๐๐๐

ประโยชน์สุขของราษฎร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นายรู้ กานิล

อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

ในอดีตพื้นที่สองฝั่งลำน้ำก่ำส่วนใหญ่เป็นที่นา เป็นที่ลุ่มน้ำท่วมถึงเป็นประจำ ในฤดูฝนจะเกิดอุทกภัย ส่วนฤดูแล้งจะมีปริมาณน้ำน้อย มักเกิดภาวะการขาดแคลนน้ำ ผลผลิตที่ได้ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับสภาพธรรมชาติ โดยเฉลี่ยผลผลิตข้าวที่ได้ ๓๕๐ - ๓๘๐ กิโลกรัม/ไร่ ส่วนในช่วงฤดูแล้งจะประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป

หลังจากมีสถานีสูบน้ำที่ ๒ ฝั่งซ้าย ประตุระบายน้ำห้วยแคน สามารถทำนาได้ปีละ ๒ ครั้ง และผลผลิตต่อไร่มากขึ้นกว่าเดิม โดยฤดูนาปรัง ในปี ๒๕๕๖ ปลูกข้าวหอมมะลิ ๑๐๕ พันธุ์ ๕๐ ไร่ ได้ผลผลิตประมาณ ๗๐๐ - ๗๕๐ กิโลกรัม/ไร่ ผลผลิตต่อไร่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของชุมชนรายอื่นที่ผลิตในแบบเดียวกัน ซึ่งเฉลี่ยอยู่ที่ ๕๐๐ - ๕๕๐ กิโลกรัม/ไร่

นายภิมา เพชรมาก

อำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ

เมื่อปี ๒๕๕๔ ได้ฝึกอบรมและได้รับพันธุ์พืช จำนวน ๓๐ ต้น จากศูนย์ภูสิงห์ ปัจจุบันขยายพันธุ์และขยายพื้นที่ปลูกและจำหน่าย โดยมีมะนาวในท่อซีเมนต์ ๓๐ ต้น และปลูกเสริมในแปลงดิน ๕๐ ต้น ในเนื้อที่ ๒ ไร่ นอกจากนี้ยังปลูกกล้วยน้ำว้าและกล้วยไข่เพิ่มโดยได้รับคำแนะนำจากศูนย์ฯ ตอนนี้พัฒนาเป็นแปลงเรียนรู้ให้เกษตรกรรายอื่น และผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงานด้วย มีรายได้จากการขายมะนาว โดยเฉพาะมะนาวนอกฤดูเดือนละประมาณ ๗,๐๐๐ บาท ทำให้มีอาชีพเสริมที่มั่นคง จากเมื่อก่อนต้องไปทำงานรับจ้างที่ต่างจังหวัด ทุกวันนี้ ได้ทำงานอยู่ที่บ้านตนเองและได้อยู่กับครอบครัวทำให้ครอบครัวอบอุ่น นอกจากนี้จะปลูกมะนาวนอกฤดูแล้วยังตอนขยายพันธุ์มะนาวขายด้วย ทำให้มีรายได้เสริมจากการขายกิ่งมะนาวเดือนละไม่ต่ำกว่า ๓,๐๐๐ บาท จึงทำให้ครอบครัวตนเองมีรายได้เพิ่มขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งแตกต่างจากเมื่อก่อนมาก

นายธง รัตพันธ์

อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

แต่ดั้งเดิมมีอาชีพทำนา ส่วนใหญ่เอาไว้เพื่อบริโภค และปลูกมันสำปะหลัง ปัจจุบันได้ทำการเกษตรแบบผสมผสาน เป็นการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการผลิตฟอพันธ์ุ แม่พันธุ์กบ ลูกอ๊อด เพื่อจำหน่าย ซึ่งได้รับการถ่ายทอดความรู้จากศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ ทำให้มีความรู้มากขึ้น หันกลับมาปลูกพืชหลากหลายชนิด ไว้บริโภคในครัวเรือน หากเหลือก็จำหน่าย สร้างรายได้ให้ครอบครัวได้มากขึ้น ปีละประมาณ ๙๐,๐๐๐ - ๑๐๐,๐๐๐ บาท นอกจากนี้พื้นที่เพาะปลูกยังเป็นแหล่งเรียนรู้ของเกษตรกรผู้สนใจทั่วไปอีกด้วย

“ข้าพเจ้าได้ซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณอย่างล้นพ้น และครอบครัวผมจะรักในหลวงรักพระราชินี จะรักษาผืนแผ่นดินนี้ไว้ และขอให้พระองค์ทุกพระองค์ทรงพระเจริญ”

นายทรงยศ โสมาบุตร

อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

ในปี ๒๕๔๗ ได้เข้าร่วมกลุ่มเลี้ยงปลาในกระชังในหนองอึ่งที่ทางโครงการขุดลอกแล้ว โดยใช้เงินทุนจากการกู้ยืมเงินจากเงินกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน ๑๕๐,๐๐๐ บาท และสมาชิก ๒๑ ราย ช่วยกันออกค่าหุ้นคนละ ๕๐๐ บาท ปัจจุบันทางกลุ่มมีกระชังเลี้ยงปลาทั้งบ่อบำบัดและปลานิล รวม ๑๒ กระชัง โดยทุกวันสมาชิกจะช่วยกันให้อาหารปลาและดูแลปลา ในแต่ละปีจะมีการเลี้ยงปลา ๒ รอบ แต่ละรอบจะมีกำไรประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ - ๒๐๐,๐๐๐ บาท พอสิ้นปีก็จะจ่ายเงินปันผลให้สมาชิก เฉลี่ยแล้วคนละประมาณ ๕,๐๐๐ - ๖,๐๐๐ บาท/ปี

นอกจากนี้ สมาชิกแต่ละรายยังลงทุนเลี้ยงปลาเป็นของตัวเองควบคู่ไปด้วย ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นอีก ส่วนตัวผมเลี้ยงปลาเอง ๑๘ กระชัง ในแต่ละปีมีรายได้ประมาณ ๒๕๐,๐๐๐ - ๓๐๐,๐๐๐ บาท ทำให้ความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้นมาก

นางสาวรุ่งลาวัลย์ แชมศรี
อำเภอเมือง จังหวัดยศโยธร

ในปี ๒๕๔๕ โครงการพัฒนาหนองอึ่งฯ ได้สนับสนุนกลุ่มเกษตรกรใน ๗ ชุมชน แปรรูปอาหารจากป่าชุมชนดงมันซึ่งมีจำนวนมาก ๕ - ๖ ตัน/ปี เช่น เห็ดโคน เห็ดเผาะ และไข่มดแดง เพื่อ

จำหน่ายสร้างรายได้ให้กับสมาชิก โดยใช้ชื่อสินค้าว่า “วนาทิพย์” **หลังจากที่ได้เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแปรรูปแล้วทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น มีอาชีพเสริม และได้เรียนรู้การใช้ประโยชน์จากป่าอย่างยั่งยืน** ปัจจุบันสินค้า “วนาทิพย์” เป็นที่รู้จักกันดีและได้รับเลือกให้เป็นสินค้าโอท็อประดับห้าดาวของจังหวัดยศโยธร ส่วนรายได้จากเงินปันผลของกลุ่มจะขึ้นอยู่กับปริมาณสินค้าที่ผลิตได้ในแต่ละปี นอกจากนี้ยังมีรายได้จากการเก็บหาของป่ามาขายให้กลุ่มแปรรูปและชาวบ้านทั่วไปด้วย **ป่าดงมันจะเป็นแหล่งรายได้เสริมให้ครอบครัว นอกจากการทำนาปีจะไม่ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ - ๖,๐๐๐ บาท และต่อไปน่าจะเพิ่มขึ้นกว่านี้เพราะปามีสภาพอุดมสมบูรณ์มากขึ้น**

นายทวี ประทา
อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

เป็นเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ของโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยบางทรายตอนบนฯ จังหวัดมุกดาหาร มีความสุขกับการทำงาน ใช้ชีวิตอยู่อย่างพอเพียง ทำให้ครอบครัวมีความสุข อีกทั้งยังทำงานร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ และได้รื้อมนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นแรงบันดาลใจ ได้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่

และได้นำความรู้ที่ได้มาเผยแพร่ฝึกอบรมเกษตรกรในหลายพื้นที่ นอกจากนี้ยังเป็นผู้จัดการสถานีวิทย์ชุมชนเพื่อชีวิตเศรษฐกิจแบบพอเพียง โดยนำความรู้ทางด้านเกษตรมาปรับใช้ในการพัฒนาอาชีพให้สอดคล้องกับเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยเน้นให้คนปลูกทุกอย่างที่กินได้ และรักลูกให้ปลูกผัก ทำให้มีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วในนามของ “ปาววิ ทฤษฎีใหม่ ปราชญ์รวมใจเทิดไถ้องครราชัน”

นายทวีฯ ทำบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ มีเงินออม และใช้เกษตรทฤษฎีใหม่เข้ามาจัดสรรที่ดิน ทำให้รู้และเข้าใจตนเอง ไม่ผลิตในปริมาณที่มากเกินไป ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น ใช้สิ่งรอบตัวให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีความรอบคอบ มีแผนการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นเป็นตอน

เขากล่าวว่า **“เศรษฐกิจพอเพียงคือความพอใจ ถ้าไม่พอใจก็ไม่พอเพียง”**

นางชฎากาญจน์ รื่นรมย์
อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ

ได้เข้าฝึกอบรมการเพาะเห็ดจากศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ฯ ในช่วงกลางปี ๒๕๕๕ และได้รับการสนับสนุนวัสดุและอุปกรณ์ผลิตก้อนเห็ดชุดแรก ๑,๒๐๐ ก้อน ปรากฏว่าได้ผลดีจึงขยายโรงเรือนเห็ดเป็น ๘,๘๐๐ ก้อน รวมทั้งผลิตก้อนเชื้อเห็ดขายด้วย **ทำให้มีรายได้จากเห็ดรวมแล้วกว่า ๘๐,๐๐๐ บาท** เมื่อรวมรายได้จากการทำเกษตรผสมผสานที่ทางศูนย์ฯ แนะนำด้วยก็**ทำให้มีรายได้รวมกันปีละประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ บาท** สามารถเลี้ยงครอบครัวได้อย่างไม่ขัดสน ทำให้มีกำลังใจที่จะสู้ต่อไป

“โครงการนี้เป็นแรงบันดาลใจให้ข้าพเจ้าต่อสู้ในการทำงาน และช่วยให้มีความรู้ต่างๆ มากขึ้น ทำให้ข้าพเจ้าประสบผลสำเร็จ และครอบครัวมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก”

นายยาดสงคราม เพื่อนไชยะวง
เมืองนาทรายทอง นครหลวงเวียงจันทน์
สาธารณรัฐประชาชนประชาธิปไตยประชาชนลาว

แต่เดิมมีอาชีพเพาะเห็ด ลองผิดลองถูก มีอุปสรรคมาก จนปี ๒๕๔๘ มีศูนย์พัฒนาศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว จึงได้เข้าร่วมโครงการฯ ได้รับความรู้วิธีการกำจัดศัตรูของเห็ด และอบรมเรื่องเกษตรด้านอื่นๆ ทำให้ผลผลิตสูงกว่าที่อื่น โดยเฉลี่ยจะมีดอกเห็ดทยอยออกมามีวันละ ๔๐ กก. จึง**มีรายได้จากการเพาะเห็ดเฉลี่ยปีละ ๒๔,๐๐๐,๐๐๐ กีบ (๙๖,๐๐๐ บาท)**

อยากให้โครงการศูนย์พัฒนาฯ มีอยู่ตลอดไปถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน และอยากให้สัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทย แน่นแฟ้นตลอดไป และบอกความรู้สึกที่มีต่อพระเจ้าอยู่หัวว่า **“อยากให้พระองค์มีสุขภาพแข็งแรง มีอายุยืนยาว ขอให้เป็นที่ร่มโพธิ์ร่มไทรของลูกหลานต่อไป ถึงข้าพเจ้าจะเป็นคนลาว แต่ข้าพเจ้าก็เคารพนับถือท่านเหมือนพ่อ แม่ คนหนึ่ง รู้สึกความอบอุ่นใจตลอด”**

ประโยชน์สุขของราษฎร ภาคเหนือ

นายคำ บัวมัด
อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

แต่เดิมการทำนาเกษตรไว้บริโภคเท่านั้น เพราะมีน้ำไม่เพียงพอ บางปีผลผลิตที่ได้ไม่พอต่อการบริโภค เกิดโรคระบาดเพราะขาดน้ำ แต่หลังจากมีอ่างเก็บน้ำห้วยไฟ การทำนาก็มีผลผลิตเพิ่มขึ้นจาก ๔๐๐ - ๔๕๐ ถึงต่อไร่ เป็น ๖๐๐ - ๗๐๐ ถึงต่อไร่ ทำให้นอกจากมีข้าวไว้บริโภคตลอดปี ยังจำหน่ายมีรายได้จากการขายข้าวบางส่วนและรายได้จากผลผลิตการเกษตรพืชไร่ พืชสวน และพืชผักอื่น ๆ เช่น กระเทียม หอมแดง ข้าวโพด และลำไย ปัจจุบันนี้ มีรายได้รวมเพิ่มขึ้นจากเดิมเฉลี่ย ๔,๐๐๐ บาทต่อเดือน เป็น ๘,๐๐๐ บาทต่อเดือน ซึ่งเป็นที่น่าพอใจมาก ไม่ลำบากเหมือนในอดีต

“รู้สึกประทับใจเป็นอย่างยิ่ง ถ้าไม่มีพระมหากษัตริย์คุณจากพระองค์ท่านคงไม่มีวันนี้ ที่ทำให้การดำรงชีวิตไม่ลำบากเหมือนในอดีตและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น”

นายสถาพร ปานมี
อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก

เมื่อก่อนเคยทำนาได้ครั้งเดียวโดยอาศัยน้ำฝน เมื่อมีโครงการเขื่อนแควน้อย ทำให้เกษตรกรมีน้ำทำนาได้ปีละ ๒ ครั้ง มีรายได้เพิ่มขึ้น ปลายปลื้มดีใจที่ได้รับ ความกรุณาจากพ่อหลวงของแผ่นดินที่พระราชทานโครงการเขื่อนแควน้อยบำรุงแดนให้กับเกษตรกรชาวอำเภอวัดโบสถ์ ได้มีน้ำใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรต่างๆ เช่น ทำไร่ ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์และอื่นๆ

“ขออวยพรให้พระองค์มีพระชนมายุยิ่งยืนนาน เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของปวงชนชาวไทยตลอดกาล และทรงหายจากอาการประชวรให้เร็ว”

นางวีรา จินะใจ
อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

พื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่เพาะเห็ด ๑ ไร่ ๒ งาน รายได้การเพาะเห็ด ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เห็ดหูหนู ๑๒๕,๐๐๐ บาท เห็ดขอนขาว ๖๔,๐๐๐ บาท เห็ดลมป่า ๑๒๐,๐๐๐ บาท เห็ดนางฟ้า ๑๒๐,๐๐๐ บาท เห็ดหอม ๗๕,๐๐๐ บาท จำหน่ายก้อนเห็ด ก้อนเห็ดนางฟ้า ๔๐๗,๔๘๘ บาท ก้อนเห็ดขอนขาว ๓๕,๐๐๐ บาท ก้อนเห็ดหอม ๒๐๐,๐๐๐ บาท ผลิตภัณฑ์เห็ดหลินจือ ๒๗๐,๐๐๐ บาท รวมทั้งสิ้น ๑,๔๑๖,๔๘๘ บาท/ปี รายได้สุทธิ ๖๑๑,๒๑๔ บาท

นายคะลูล กำนิตกรรณา
อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ราษฎรชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอ ได้เล่าถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในอดีตว่า “แต่เดิมเป็นพื้นที่ไร้ร้าง ไม่มีใครอยู่ มีเพียงทหารดูแลพื้นที่ ตนอยู่หมู่บ้านข้างล่างสมัครใจมาอยู่มารักษาป่าไม้ ไม่มีถนนเข้าถึงลำบาก ต้องเดินเท้าเข้ามาสร้างหมู่บ้าน” หลังจากมีโครงการหมู่บ้านยามชายแดน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ “ชีวิตอยู่ดีกินดีขึ้น พออยู่พอกินสะดวกสบาย มีน้ำในการอุปโภค-บริโภค เจ็บป่วยมีเจ้าหน้าที่ทหาร ป่าไม้ดูแลพาไปส่งโรงพยาบาล ป่าไม้ก็อุดมสมบูรณ์ขึ้นเยอะแล้ว”

“เคยเฝ้ารับเสด็จ แม่หลวง เมื่อครั้งเสด็จเยี่ยมราษฎรที่นี่ เมื่อปี ๒๕๔๕ และที่พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ๒ - ๓ ครั้ง แม่หลวงทำให้เราอยู่ดีกินดี ก็ขอให้แม่หลวงอยู่ดีกินดี ให้อยู่กับราษฎรชาวไทยตลอดไป”

นายอาเยว ยะอาฤ
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ปัจจุบันประกอบอาชีพทำไร่กาแฟ ได้เล่าถึงความเป็นอยู่ในอดีตว่า ชาวบ้านลำบาก ขาดรายได้ เพราะไม่มีความรู้ด้านการประกอบอาชีพ รายได้ไม่เพียงพอจกกับรายจ่าย ทั้งสภาพป่าไม้ส่วนใหญ่ก็ถูกหรือถางปลูกพืชเสพติด เช่น ฝิ่น และทำไร่เลื่อนลอย ทำให้แหล่งต้นน้ำลำธารถูกทำลายลง เกิดแผ่นดินเลื่อนไหล ลำน้ำต่างๆ เกิดการตื้นเขิน แต่หลังปี ๒๕๔๕ จัดตั้งสถานีพัฒนาเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ ได้ส่งเสริมอาชีพให้แก่ชุมชน และให้ความรู้เรื่องการปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น การปลูกกาแฟ ปลูกต้นแมคคาเดเมีย ทั้งยังปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นจาก ๒๐,๐๐๐ บาทต่อปี เป็น ๒๐๐,๐๐๐ บาทต่อปี ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และสภาพแวดล้อมด้านต่างๆ สมบูรณ์ขึ้น

“รู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณ เพราะถ้าไม่มีโครงการในพระราชดำริดังกล่าว ชาวบ้านก็จะไม่มีความรู้ด้านการสร้างอาชีพ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ชีวิตความเป็นอยู่ก็จะไม่ดีขึ้น ดังเช่นปัจจุบัน”

นางอรทัย หลักแดง (เผ่าลีซอ)
อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ราษฎรชาวไทยภูเขาเผ่าลีซอ กล่าวถึงความเป็นอยู่ในอดีตว่า “แต่ก่อนไม่เจริญ ความเป็นอยู่ลำบาก ต้องเดินเท้า ไม่มีถนน ไม่มีไฟฟ้า ไม่มีโรงเรียน เด็กๆ ต้องเดินไปเรียนที่อื่น มีการปลูกข้าว ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ ไว้เพื่อการกินอย่างเดียว” ภายหลังมีโครงการอนุรักษ์แหล่งพันธุกรรมไม้สักและพัฒนาคูณภาพชีวิตราษฎรบริเวณป่าลุ่มน้ำของ-ลุ่มน้ำปายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

“มีเจ้าหน้าที่เข้ามาส่งเสริมไม้ผล เลี้ยงสัตว์ ถนนก็ดีขึ้น จากแต่ก่อนทำเกษตรเพื่อกินอย่างเดียว ตอนนี้เหลือจากการกินแล้วก็ได้ขาย ทุก ๒ เดือนมีหมอเข้ามาดูแลรักษาโรค เด็กในหมู่บ้านอายุ ๔ ขวบก็ได้เข้าเรียนอนุบาล ชาวบ้านก็ได้มีส่วนร่วมในการฟื้นฟูป่าที่เสื่อมโทรม รู้สึกดีใจที่มีโครงการนี้”

นายสมิคร เรือนคำ

ตั้งแต่มีโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่อนเข้ามา ทำให้ชีวิตครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หลังจากเหตุการณ์น้ำท่วมเมื่อปี ๒๕๔๙ เมื่อก่อนผมไม่เคยคิดที่จะพอเพียงแต่หลังจากผมได้ไปศึกษาดูงานตามโครงการพระราชดำริของในหลวง ทำให้ผมคิดที่จะทำการเกษตรแบบพอเพียงและอยากทดแทนบุญคุณของแผ่นดินด้วยการปลูกต้นไม้ **“ผมขอให้พระองค์ท่านทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน”**

ประโยชน์สุขของราษฎร ภาคใต้

นายวิชาญ บุญประเสริฐ ชาวบ้านบ้านทับคริสต์ อำเภอนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ได้รับประโยชน์จากน้ำในอ่างเก็บน้ำบางทรายนวล อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปัจจุบันประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ มีน้ำใช้อุปโภค-บริโภคตลอดทั้งปี ผลผลิตและรายได้เพิ่มขึ้น ต้นทุนลดลง นอกจากนี้ยังประกอบอาชีพเสริม เช่น เลี้ยงสัตว์ ปลูกไม้ดอกและไม้ประดับ พืชผักสวนครัว เพื่อเสริมรายได้อีกชั้นหนึ่งด้วย

นางร้อสะ สุภาพ ชาวบ้านเกาะกลาง อำเภอกะลันตา จังหวัดกระบี่

ได้รับประโยชน์จากโครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าทุ่งทะเลอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปัจจุบันเป็นสมาชิกศูนย์ศิลปาชีพทุ่งทะเล มีรายได้จากทอผ้า ตั้งแต่ตั้งโครงการพระราชดำริมีอาชีพเป็นหลักแหล่ง มีรายได้เพิ่มขึ้น หากินคล่องขึ้น **ทุกวันนี้ออกไปหาปลา ไม่ต้องไปไกล ไม่ต้องไปนาน ก็ได้ปลากลับมาบ้านแล้ว** รู้สึกว่ากุ้ง หอย ปู ปลา มีมากขึ้น และช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่ป่าทุ่งทะเล

นายอิสมะแอ ฮูลูจือองา

ผู้นำศาสนาของพื้นที่หมู่ที่ ๙ ตำบลโคกสะอาด อำเภอหรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส

รู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ที่ได้พระราชทานโครงการจัดหาน้ำให้ราษฎรบ้านอัยจาตาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทำให้ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมได้อย่างยั่งยืนและมีรายได้ที่พอเพียงต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ขอขอบคุณที่พระองค์ท่านได้พระราชทานน้ำให้ราษฎรบ้านอัยจาตา ได้มีความสะดวก น้ำกิน-น้ำใช้ **ราษฎรมีความสุขมีความเป็นอยู่ที่ดี มีรายได้เพิ่มทุกครัวเรือน ขอให้พระองค์ทรงพระเจริญ**

นายอาดือรี๊ะ ดาโอ๊ะ

ชาวบ้านตำบลโคกสะอาด อำเภอหรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส

ได้รับประโยชน์จากการจัดหาน้ำให้แก่บ้านอัยจาตา ทำให้ตอนนี้ชีวิตมีความสุขมาก มีน้ำใช้การอุปโภค-บริโภค และสามารถนำน้ำมาทำการเกษตร มีรายได้เพิ่มขึ้น และมีความสุขดีเกินคิด ครอบครัวมีความสุข ขอให้พระองค์ทรงพระเจริญ ยั่งยืนนาน

ร้อยตำรวจโท มุลฮาน มะแม

ผู้อำนวยการโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่าอากาศยานแห่งประเทศไทยเฉลิมพระเกียรติฯ อำเภอหรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส

เล่าว่าสมัยก่อนโรงเรียนต้องสูบน้ำจากลำธารแต่ก็ไม่พอใช้ เมื่อมีโครงการจัดหาน้ำให้ราษฎรบ้านอัยจาตาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทำให้โรงเรียนได้รับประโยชน์ด้วย ปัจจุบันมีน้ำใช้เพียงพอทั้งน้ำดื่มและน้ำใช้ในกิจกรรมโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน อีกทั้งโรงเรียนก็ได้สนับสนุนกิจกรรมการแปรผันโครงการน้ำไอโอดีนและอื่นๆ ให้กับนักเรียนได้อย่างต่อเนื่อง

นายสหัสหิม เบ็นสแหละ
อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

ซึ่งได้รับผลกระทบจากมหาอุทกภัยที่เกิดขึ้นในอดีต ได้เล่าให้ฟังว่า ลุงมีลูก ๔ คน อาชีพทำสวนปลูกผักขนาดไม่ใหญ่มากนักประมาณ ๓ ไร่ และส่วนหนึ่งปลูกต้นยาสูบ ซึ่งชาวบ้านแถบนี้นิยมปลูกกันมาก รายได้ส่วนใหญ่มาก็มาจากเก็บใบยาสูบและมาหั่นเป็นฝอยตากแดด ขายได้ราคา กิโลกรัมละ ๓,๐๐๐ บาทเศษ หลังจากน้ำท่วมใหญ่ครั้งนั้นต้นยาสูบที่ปลูกไว้เสียหาย ทำให้ขาดรายได้ น้ำก็ท่วมบ้านเกือบครึ่งหลัง ไปไหนมาไหนก็ไม่สะดวก กว้าน้ำจะลดก็ใช้เวลานาน **เดี๋ยวนี้เมื่อมีโครงการบรรเทาอุทกภัยอำเภอหาดใหญ่อันเนื่องมาจากพระราชดำริแล้ว ฝนตกหนักเท่าไร แคว้นเดียวก็แห้งแล้ว เป็นเพราะพระองค์ท่านจริง ๆ ขอให้พระองค์ท่านหายป่วยเร็วๆ**

นายทวีศักดิ์ เรืองชู
เกษตรกรไร่นาสวนผสม อำเภอห้วยยอด
จังหวัดตรัง

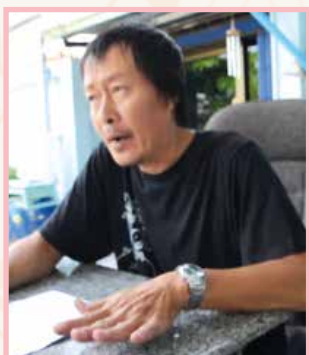
ได้รับน้ำจากอ่างเก็บน้ำคลองท่าจิวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทำให้มีน้ำใช้ทั้งอุปโภค-บริโภคและการเกษตรตลอดทั้งปี ปัจจุบันมีพื้นที่ ๙ ไร่ พืชที่ปลูก ได้แก่ มะพร้าว น้ำหอม, แก้วมังกร, มะนาว, มังคุด, ใฝ่หวาน, กล้วยน้ำว้า, ใฝ่เตย, สับปะรด และพืชผักสวนครัว เป็นต้น มีรายได้จากผลผลิตเฉลี่ยประมาณ ๘,๐๐๐ บาท/เดือน สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ตลอดทั้งปี

นายชินพัทธ์ หมุนกลับ
ตัวแทนกลุ่มฟาร์มไก่เนื้อ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

เล่าว่าตั้งแต่มีการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองท่าจิวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทำให้หมู่บ้านเจริญขึ้นไม่ว่าจะเป็น ไฟฟ้า ถนน มีความสะดวกมากขึ้น **ถ้าไม่มีในหลวงก็จะไม่มีอ่างเก็บน้ำคลองท่าจิว และไม่มีความสำเร็จ** ปัจจุบันใน

พื้นที่โครงการฯ มีฟาร์มไก่เนื้อทั้งหมด ๖ ฟาร์ม ฟาร์มละ ๑๕,๐๐๐ ตัว อายุ การเลี้ยง ๓๕ - ๔๕ วัน มีผลกำไร ๑๐ บาท/ตัว หรือประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ บาท/ครั้ง/ฟาร์ม ใน ๑ ปี สามารถเลี้ยงไก่เนื้อได้ ๕ ครั้ง คิดเป็นรายได้จากการเลี้ยงไก่เนื้อประมาณ ๔,๕๐๐,๐๐๐ บาท/ปี

นายปิยพงศ์ ตั้งสุจริตรธรรม

เจ้าของโรงพิมพ์ในตำบลท่าตะเภา เทศบาลเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

ผู้ได้รับผลกระทบจากอุทกภัยในปี ๒๕๔๐ เล่าว่า น้ำท่วมครั้งนั้นทำให้ของในร้านเสียหายหมด เช่น กระจก เครื่องถ่ายเอกสาร เครื่องเขียน ฯลฯ มูลค่าความเสียหายประมาณ ๕ ล้านบาท ทำให้รู้สึกท้อมาก ถ้าอยู่แบบนี้ เพราะในรอบ ๕ ปี น้ำก็มาอีกครั้ง และอีก ๕ ปี ก็ไม่รู้ว่า จะเป็นพายุลูกไหนอีก ตอนนั้นทำให้รู้สึกว่าจังหวัดชุมพรนี้อยู่ไม่ได้อีกแล้ว แต่หลังจากมีโครงการ ป้องกันและบรรเทาอุทกภัยเมืองชุมพรตามแนวพระราชดำริ ทำให้จังหวัดชุมพรน้ำไม่ท่วมอีกเลย เป็นเวลาประมาณเกือบ ๒๐ ปีแล้ว และความเป็นอยู่ดีขึ้น ภาวะเศรษฐกิจฟื้นตัว ทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างกลับมาเหมือน เดิม ชุมพรกลายเป็นเมืองที่น่าอยู่เหมือนเดิม สมกับคำที่ว่า “ด้วยพระเมตตาบารมี ชุมพรวันนี้สุขร่มเย็น”

นางบุญเรือน ทองจำรัส

อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ได้รับน้ำทำนาจากโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำ ปากพยับอินเนื่องมาจากพระราชดำริ ทำให้ได้ผลผลิตข้าว เพิ่มขึ้น เพราะไม่ต้องรอน้ำฝนอย่างแต่ก่อน ในฤดูฝนาก็ ไม่ลุ่มเหมือนในอดีต ปัจจุบันทำนาข้าวอินทรีย์ครบวงจร

ทั้งนาปีและนาปรัง นอกจากนี้ยังผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพใช้เอง และเลี้ยงเป็ดไข่เป็นอาชีพเสริม มีรายได้เพิ่มขึ้น ไม่มีหนี้สิน

บทบาทแห่งการพัฒนา

ส่วนที่ ๕

บทสรุปแห่งการพัฒนา

๔,๓๕๐ การทรงงานเพื่อ “พัฒนาคน”

ตลอดระยะเวลาที่ทรงงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนมานานถึง ๖๗ ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรและทรงร่วมมีบทบาทในการแนะนำแนวทางเพื่อพัฒนาประเทศมาโดยตลอด มีพระราชดำริให้ดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมาแล้วรวมทั้งสิ้น ๔,๓๕๐ โครงการ ครอบคลุม ๘ ด้าน ตั้งอยู่ในทั่วทุกภาคของประเทศ ภาคกลางมี ๗๓๖ โครงการใน ๒๖ จังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี ๑,๐๘๘ โครงการใน ๒๐ จังหวัด ภาคเหนือมี ๑,๖๖๐ โครงการใน ๑๗ จังหวัด ภาคใต้มี ๘๒๑ โครงการใน ๑๔ จังหวัด รวมทั้งโครงการอื่นๆ ที่ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศโดยไม่ระบุจังหวัดอีก ๔๕ โครงการ ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนแต่มุ่งให้คนพึ่งพาตนเองได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น พร้อมทั้งสร้างความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืน

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการสำคัญของการพัฒนาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงยึดมาตั้งแต่ระยะต้นของการทรงงาน ดังจะเห็นได้จากความสอดคล้องกันของแนวทางการพัฒนาแบบ “เศรษฐกิจพอเพียง” กับหลักการทรงงานของพระองค์ ซึ่งเป็นแนวทางที่ปรากฏในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกโครงการ เป็นแนวทางที่เน้นความพอดีพอประมาณ ความมีเหตุมีผล ก่อให้เกิดภูมิคุ้มกันทั้งต่อปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก พร้อมด้วยความรู้และคุณธรรม ก่อให้เกิดผลสำเร็จที่สามารถแก้ไขปัญหาให้เกิดประโยชน์กับประชาชนในพื้นที่ได้จริง มีการบริหารจัดการและการบูรณาการอย่างต่อเนื่องไม่ล้นสุด ส่งเสริมการพัฒนาไปตามลำดับขั้น เริ่มตั้งแต่ระดับพื้นฐานที่เน้นความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัวให้มีความกินดีอยู่ดีระดับก้าวหน้าเป็นการยกระดับความพอเพียง

เป็นระดับกลุ่ม มีการรวมตัวเพื่อร่วมมือช่วยเหลือกันภายในชุมชน มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยน มุ่งเน้นความสามัคคีและสร้างความเข้มแข็งในชุมชน จนถึงแบบก้าวไกลคือระดับสร้างเครือข่าย เน้นความร่วมมือระหว่างชุมชนกับกลุ่ม องค์กร เอกชน หรือธุรกิจภายนอก เพื่อประสานประโยชน์ร่วมกัน นำไปสู่วิสัยทัศน์แห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน

ความตื่นตัวและการตอบรับนำแนวคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตและการประกอบธุรกิจมีมากขึ้นมาอย่างต่อเนื่องในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะหลังวิกฤติเศรษฐกิจในปี ๒๕๔๐ และหลังจากที่ทรงมีพระราชดำริสนานาประการเกี่ยวกับหลักตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อตักเตือนประชาชนให้มีความระมัดระวังในการดำรงชีวิตเป็นผลให้เกิดการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพียงถึง ๒ ครั้ง เพื่อเป็นตัวอย่างของความสำเร็จในการดำรงชีวิตตามวิถีของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ประชาชนในวงกว้างต่อไป จากการประกวดได้เกิดตัวอย่างถึง ๒,๘๐๐ ราย ด้วยกันยังไม่รวมถึงศูนย์เรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอีกจำนวน ๒๖ แห่งทั่วประเทศ เพื่อเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ด้านการพึ่งพาตนเองที่ดีให้แก่ประชาชนทั่วไป และภาคีเครือข่ายความร่วมมือกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริจากภาคเอกชน

ในบรรดา ๔,๓๕๐ โครงการ **โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ** ซึ่งมีอยู่ ๖ แห่งในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศและดำเนินงานมานานกว่า ๓๐ ปี ได้ก่อให้เกิดประโยชน์

อย่างมหาศาลต่อประชาชนผ่านงานศึกษา ทดลอง วิจัย และงานขยายผล ซึ่งเน้นความครบถ้วนสมบูรณ์ตามแนวพระราชดำริ จนถึงปี ๒๕๕๖ มีผลการศึกษารวบรวมทั้งสิ้น ๑,๒๐๔ เรื่อง ในจำนวนนี้เป็นเรื่องเด่นๆ ที่สามารถนำไปจัดทำเป็นบัญชีหลักเพื่อเผยแพร่ อบรม และขยายผลให้กับประชาชนได้แล้วจำนวน ๙๓ เรื่อง งานขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ทั้ง ๖ ศูนย์โดยหลักๆ แล้วครอบคลุมพื้นที่ในหมู่บ้านรอบศูนย์ทั้งหมดรวม ๑๔๘ หมู่บ้าน มีเกษตรกรตัวอย่างมากถึง ๒๕๐ คน และสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรไปแล้วจำนวน ๑๖๑ กลุ่ม

สำหรับ **โครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ** เป็นการบริหารจัดการปัญหาน้ำ ๓ เรื่องด้วยกันคือ น้ำขาดแคลน น้ำท่วม และน้ำเสีย ซึ่งล้วนแต่มีผลกระทบต่อเกษตรกรของประเทศ และครอบคลุมแนวพระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับน้ำในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการสร้างเขื่อน อ่างเก็บน้ำ ประตูระบายน้ำ ฝายทดน้ำ คันกั้นน้ำ และโครงสร้างอื่นๆ การขุดคลองแหล่งน้ำ การปรับปรุงสภาพลำน้ำ การระบายน้ำออกจากพื้นที่ลุ่ม เช่น โครงการแก้มลิง การบำบัดน้ำเสียด้วยกังหันน้ำ บ่อบำบัด พืชน้ำ เป็นต้น จากการประกวดผลงานการบริหารจัดการโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กตามพระราชดำรินปี ๒๕๕๔ ได้เกิดตัวอย่างของการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพจนสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและทำให้ประชาชนประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพอย่างเป็นรูปธรรม

โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นโครงการสำคัญอีกโครงการหนึ่ง กำเนิดขึ้นจากพระราชดำริครั้งแรกในปี ๒๕๓๔ และก่อให้เกิดประโยชน์นานาประการต่อประชาชนจนถึงปี ๒๕๕๖ ในระยะเวลากว่า ๒๒ ปี การดำเนินงานของโครงการฯ ซึ่งมีหน่วยงานร่วมดำเนินการ ๕๐ หน่วยงาน ได้ก่อให้เกิดแผนแม่บทมาแล้วถึง ๕ ฉบับ มีการศึกษาและวิจัยเรื่องหญ้าแฝกมากกว่า ๒๒๕ เรื่อง มีการผลิตหญ้าแฝกกว่า ๔,๕๐๐ ล้านกล้า สามารถปรับปรุงและรักษาหน้าดินจำนวนมากกว่า ๑๐ ล้านไร่ ทั่วประเทศ ผลสำเร็จของโครงการฯ ยังทำให้เกิดเครือข่ายผู้ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกจากภาคเอกชนอีกด้วย

๔.๓๕๐ การทรงงานส่งประโยชน์สู่สากล

นอกเหนือจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริเพื่อช่วยเหลือพสกนิกรชาวไทยของพระองค์แล้ว ยังได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานความช่วยเหลือให้แก่ประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศในภูมิภาคอื่นๆ อันได้แก่ โครงการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตร ห้วยซอน-ห้วยซัว (หลัก ๒๒) ที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และโครงการความร่วมมือทางวิชาการด้านการพัฒนาเกษตรที่ยั่งยืนระหว่างราชอาณาจักรเลโซโทกับราชอาณาจักรไทยที่ประเทศเลโซโทในทวีปแอฟริกา รวมทั้งการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ตามแนวพระราชดำริผ่านการศึกษาดูงานและการฝึกอบรมที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่างๆ ของคณะเจ้าองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนจากหลายประเทศทั่วโลก

ตราบจนถึงปี ๒๕๕๖ **โครงการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซัว** ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งขึ้นที่ สปป.ลาว ในปี ๒๕๓๘ ตามคำกราบบังคมทูลขอจาก ฯพณฯ นายโกสอน

พมวิทาน ประเทศ สปป.ลาว ในขณะนั้น ได้ขยายผลสำเร็จ ไปสู่ประชาชนชาวลาวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหมู่บ้านรอบ ศูนย์จำนวน ๙ หมู่บ้าน และอีก ๑๗ แขวง ตามแผนงานในอนาคต อันใกล้นี้ นอกเหนือจากแหล่งน้ำซึ่งสามารถส่งน้ำครอบคลุมพื้นที่ ๒,๕๐๐ ไร่ และความช่วยเหลือในการขุดสระประจำไร่นาจำนวน ๒๒๕ สระแล้ว ศูนย์ได้จัดทำแปลงสาธิตเมล็ดข้าวและไม้ผลพันธุ์ ดิจนสามารถสนับสนุนพันธุ์พืชให้แก่เกษตรกรได้ และส่งเสริมให้ เกษตรกรปลูกข้าวได้ ๒ ครั้งต่อปี ได้ผลผลิตข้าวประมาณ ๔๘๐ กก.ต่อไร่ ด้านปศุสัตว์ ได้เพิ่มผลผลิตพันธุ์สัตว์และสนับสนุนปัจจัย พันธุ์ดี เช่น เป็ดเทศ ไช้ไก่ เป็นต้น ให้เกษตรกรสามารถนำไปพัฒนาอาชีพของตนได้ รวมทั้งส่งเสริมการฝึกอบรมให้แก่ เกษตรกร เช่น การเพาะเห็ด การทำปุ๋ยหมัก

โครงการความร่วมมือทางวิชาการด้านการพัฒนาเกษตรที่ยั่งยืนระหว่างราชอาณาจักรเลโซโทกับราชอาณาจักรไทย ที่ประเทศเลโซโทเป็นอีกตัวอย่างโครงการที่ได้มีการนำแนวพระราชดำริไปเผยแพร่และดำเนินการให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน นับตั้งแต่เริ่มโครงการเมื่อปี ๒๕๔๙ ผู้เชี่ยวชาญด้านดิน ป่าไม้ และพืชสวน รวม ๓ คนจากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้มีบทบาทสำคัญในการจัดทำแปลงสาธิตด้านการเกษตรให้เป็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมชัดเจน มีการปลูกพืชผัก พืชสวน พืชไร่ และไม้ผลที่เหมาะสมกับลักษณะภูมิประเทศ และภูมิสังคมของคนในท้องถิ่น ประกอบกับได้ถ่ายโอนแนวทางการพัฒนาเกษตรที่ยั่งยืนนี้ให้แก่เจ้าหน้าที่การเกษตรและเกษตรกรของเลโซโทจนสามารถดำเนินการด้วยตนเองผ่านการสาธิต การฝึกอบรมและการจัดตั้งเกษตรกรตัวอย่างเพื่อขยายผลสัมฤทธิ์ให้เป็นวงกว้างยิ่งขึ้น

นอกเหนือจากโครงการทั้งสองนี้แล้ว **โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก** ยังได้ขยายผลสำเร็จไปสู่ระดับนานาชาติ โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานรางวัล The King of Thailand Vetiver Awards ผ่านมูลนิธิชัยพัฒนาสำหรับผลงานดีเด่นด้านวิจัยและส่งเสริมการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกในการประชุมสัมมนาระดับนานาชาติทั้ง ๕ ครั้งที่ผ่านมา อีกทั้งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ยังได้ทรงตอบรับคำเชิญของเครือข่ายหญ้าแฝกโลก ให้ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์เครือข่ายหญ้าแฝก และเสด็จฯ ไปทรงเป็นประธานในการประชุมสัมมนาหญ้าแฝกนานาชาติทั้ง ๕ ครั้งด้วย นอกจากนี้ประเทศไทยยังได้รับการทาบทามให้เป็นศูนย์กลางของเครือข่ายหญ้าแฝกของประเทศในแถบบริมหาสมุทรแปซิฟิก โดยมีสำนักงาน กปร. เป็นหน่วยงานกำกับดูแล และได้มีบทบาทในการประสานความช่วยเหลือและจัดการฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ของหญ้าแฝกให้กับประเทศอื่นๆ

๔,๓๕๐ การทรงงานสู่ต้นแบบของการพัฒนา

ด้วยเพราะผลสำเร็จจากการทรงงานด้านพัฒนาประเทศของพระองค์ได้เป็นที่ประจักษ์ต่อสายตาสาวาโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากคุณค่าของแนวพระราชดำริซึ่งเป็นหลักการอันเป็นที่ยอมรับในระดับสากล พระองค์จึงได้รับทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลเกี่ยวกับการพัฒนามาโดยตลอด อาทิ

- ปี ๒๕๓๐ เหรียญทองเฉลิมพระเกียรติคุณในการนำชนบทให้วัฒนา (The Gold Medal of Outstanding Leadership in Rural Development)
- ปี ๒๕๓๔ เหรียญสดุดีขององค์การโรตารีสากล (The Award of Honour) เหรียญฟีแล (Philae Medal)
- ปี ๒๕๓๕ เหรียญทองประกาศพระเกียรติคุณด้านสิ่งแวดล้อม (UNEP Gold Medal of Distinction) เหรียญทองสาธารณสุขเพื่อมวลชน (Health-for-All)
- ปี ๒๕๓๖ เหรียญรางวัลเทิดพระเกียรติในด้านการสงวนรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ (The Natura Pro Futura) รางวัล The International Merit Award รางวัลหญ้าแฝกขุบสำริด (The Bronze Vetiver Sculpture Award)
- ปี ๒๕๓๘ เหรียญสดุดีพระเกียรติคุณในด้านการพัฒนาเกษตร (Agricola)
- ปี ๒๕๓๙ เหรียญทองเทิดพระเกียรติจากสถาบันวิจัยข้าวระหว่างประเทศ (The International Rice Award) รางวัล The Partnering for World Health Award โล่เกียรติคุณในการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อเพื่อนมนุษย์ในระดับผู้นำประเทศ (The Presidential Award for Humanitarian Service)

- ปี ๒๕๔๐ เจริญทองเทิดพระเกียรติเรื่องการควบคุมปัญหาการขาดสารไอโอดีนในประเทศไทย
- ปี ๒๕๔๑ เจริญทองสดุดีพระเกียรติคุณเรื่องความห่วงใยต่อสุขภาพปอดของประชาคมโลก
- ปี ๒๕๔๒ รางวัล International Humanitarian Award เจริญทองทะเลฟู้ด (Telefood Medal)
- ปี ๒๕๔๙ รางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์ (Human Development Lifetime Achievement Award) (UNDP)
- ปี ๒๕๕๑ รางวัลโกลบอล ลีดเดอร์ อวอร์ด (WIPO Global Leaders Award)
- ปี ๒๕๕๕ รางวัล “นักวิทยาศาสตร์ดินเพื่อมนุษยธรรม” (Humanitarian Soil Scientist)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นต้นแบบของการพัฒนาประเทศไทยอย่างแท้จริง ทรงเป็นนักปรัชญาจากการที่พระราชทานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทรงเป็นนักวิทยาศาสตร์จากการที่ทรงค้นคว้าทดลองแนวทางแก้ปัญหาจนเกิดผลสำเร็จได้อย่างชัดเจนจากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่างๆ ทรงเป็นผู้นำที่ทำให้เกิดการดำเนินงานร่วมกันอย่างบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สมดังที่ได้ทรงรับคำสดุดีพระเกียรติคุณจากโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ที่ว่า

“ทรงเป็นทั้งนักวิทยาศาสตร์ นักปรัชญา นักเผยแพร่แนวคิดและนักปฏิบัติที่เป็นตัวอย่างที่ดีที่สุด ทรงเป็นตัวอย่างที่โดดเด่นของผู้นำที่อาจไม่เหมือนใครในโลก แต่สิ่งที่โลกสามารถเรียนรู้ได้จากพระองค์คือ ความรักและแรงบันดาลใจอันยิ่งใหญ่ในการทำงานทุกอย่างเพื่อความอยู่ดีมีสุขของพสกนิกรของพระองค์”

และสมกับที่ได้ทรงมีพระราชปณิธานตามพระปฐมบรมราชโองการในวันพระบรมราชาภิเษกที่ว่า

“...เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม...”

ผู้จัดทำหนังสือ

“๔,๓๕๐ การทรงงาน เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชน”

ที่ปรึกษา

นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์	เลขาธิการ กปร.
นายโกวิท พงษ์วาณิช	รองเลขาธิการ กปร.
ม.ล.จिरพันธุ์ ทวีวงศ์	รองเลขาธิการ กปร.
นางสุวรรณา พาศิริ	รองเลขาธิการ กปร.
นายตनुชา สินธวานนท์	ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการฯ
นายชัชชัย ภูวิชยสัมฤทธิ์	ที่ปรึกษาด้านการประสานงานโครงการฯ
นายลลิต ถนอมสิงห์	ที่ปรึกษาด้านการพัฒนา

คณะกรรมการ

นายตनुชา สินธวานนท์	หัวหน้าคณะทำงาน
นายสมบูรณ์ วงศ์กาด	ผอ.สำนักประสานงานโครงการพื้นที่ ๑
นายประสาท พาศิริ	ผอ.สำนักประสานงานโครงการพื้นที่ ๒
นายปวัตร์ นวะมะรัตน์	ผอ.สำนักประสานงานโครงการพื้นที่ ๓
นายสมศักดิ์ เพิ่มเกษร	รักษาการผอ.สำนักประสานงานโครงการพื้นที่ ๔
นายวรกานต์ จุฑานนท์	ผอ.สำนักแผนงานและวิเทศสัมพันธ์
นางสาววัชรี วัฒนไกร	ผอ.สำนักงานเลขาธิการ
นางสาวอุศนีย์ รูปทอง	ผอ.สำนักศึกษาและขยายผลการพัฒนาฯ
นายอนันต์ ทองประชุม	ผอ.สำนักประชาสัมพันธ์

ผู้จัดทำหนังสือ

นายอนันต์	ทองประชุม
นายตรีวิทย์	วินิชสำเภาทิพย์
นายจิตพล	สิทธิประณีต
นางกมลินี	สุขศรีวงศ์
นายหทัย	วสุนันท์
นายนรินทร์	กาญจนฤกษ์
นายศุภรัชต์	อินทราวุธ
นางสาวสมลักษณ์	บุญนาค
นายสุทัศน์	ตั้งพิพัฒน์พงศ์
นายเอกชัย	เพ็งสว่าง
นางสาวณัฐดา	ศุภสินธุ์
นางเบญจรัตน์	อัครพลวงศ์
นางนงพรรณ	โกศลศักดิ์

นางสาวบุษราพรรณ	อุตระ
นางสาวสุชาดา	ศรีจงใจ
นายจักรพันธ์	ดำข้า
นางสาวกฤติกา	ปานเขียว
นางสาวประภาพร	ชื่อสัตย์
นางสาวนิชดา	ชญนฤนาท
นายธีร์รัฐ	พิริยศรีธนกุล

ภาพประกอบและศิลปกรรม

นายวิโรจน์	เทียมเมือง
นายสุทัศน์	โพธิศิริกุล
นายวิชาญ	ธีระสีปสกุล
นายทวีศักดิ์	แป้นคุ้มญาติ
นายพิสิทธิ์	วิเชียรทศพร
นางสาวชिरาภรณ์	ณ ศรีโต
นายพลวรรณ	สายะเสวี

จัดพิมพ์โดย

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

อาคารสำนักงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เลขที่ ๒๐๑๒ ซอยอรุณอมรินทร์ ๓๖ ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงบางยี่ขัน

เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๔๔๗ ๘๕๐๐, ๐ ๒๔๔๗ ๘๕๕๙

โทรสาร ๐ ๒๔๔๗ ๘๕๖๒, ๐ ๒๔๔๗ ๘๕๖๑

<http://www.rdpb.go.th>

พิมพ์ที่ บจก. สุขุมวิทมีเดีย มาร์เก็ตติ้ง

โทร. ๐ ๒๓๒๒ ๔๒๐๐, โทรสาร ๐ ๒๓๒๒ ๘๗๐๒

ออกแบบจัดอาร์ต หจก. ภูมิวาริน กราฟิกเฮ้าส์

โทร. ๐๘ ๐๒๐๒ ๘๑๒๖

จำนวนพิมพ์ ๑๕,๐๐๐ เล่ม

ปีที่พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๕๖

ISBN 978-616-7671-15-4

“...พระเจ้าอยู่หัวและข้าพเจ้าไม่พึงพอใจ
กับการที่เพียงแต่เยียมเยียนราษฎร
หรือเพียงแต่ทำสิ่งที่เคยทำกันเป็นประเพณี
เราต้องพยายามทำดีกว่านั้น เราต้อง
พยายามช่วยรัฐบาลส่งเสริม
ความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น....”

พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

กังหันน้ำชัยพัฒนา

ร่วมเฉลิมพระเกียรติโดย

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

กองบัญชาการกองทัพไทย

ISBN 978-616-7671-15-4